

Rifat el-Arîr

Derleyen:
Rifat el-Arîr

Çeviren:
Emrah Saraçoğlu

GAZZE CEVAP YAZIYOR

GAZZE CEVAP YAZIYOR

GAZZELİ GENÇ YAZARLARDAN KISA HİKÂYELER

VEFA EBU'L-KUMBUZ RİFAT EL-ARÎR CİHAN EL-FERRE SARE ALİ YUSUF EL-CEMAL
NUR ES-SUSİ SEMİHA ELVAN MUHAMMED SÜLEYMAN AYE RABÂH HENAN HABEŞ
TESNİM HAMMÜDE İLHAM HİLLİS ŞEHİD AVADALLAH NUR EL-BÖRNU REVAN YAĞ
VEFA EBU'L-KUMBUZ RİFAT EL-ARÎR CİHAN EL-FERRE SARE ALİ YUSUF EL-CEMAL
NUR ES-SUSİ SEMİHA ELVAN MUHAMMED SÜLEYMAN AYE RABÂH HENAN HABEŞ
TESNİM HAMMÜDE İLHAM HİLLİS ŞEHİD AVADALLAH NUR EL-BÖRNU REVAN YAĞ
VEFA EBU'L-KUMBUZ RİFAT EL-ARÎR CİHAN EL-FERRE SARE ALİ YUSUF EL-CEMAL
NUR ES-SUSİ SEMİHA ELVAN MUHAMMED SÜLEYMAN AYE RABÂH HENAN HABEŞ
TESNİM HAMMÜDE İLHAM HİLLİS ŞEHİD AVADALLAH NUR EL-BÖRNU REVAN YAĞ

Genel: 4
Filistin: 2
Edebiyat: 1

Gazze Cevap Yazıyor:
Gazzeli Genç Yazarlardan Kısa Hikâyeler
Derleyen: Rifat el-Arîr

Gaza Writes Back: Short Stories from Young Writers in Gaza, Palestine
Refaat Alareer, editor
All text in this work and the author photos: © 2014 Refaat Alareer
Just World Books is an imprint of Just World Publishing, LLC.

Çeviren:
Emrah Saraçoğlu

Editör:
Seyit Ümmetoğlu

Son Okuma:
Nihal Boztekin

Kapak Tasarımı ve Grafik:
Meltem Ulusoy

Kapak Fotoğrafı:
Gazze şehrinde ağır koşullar altında acılara ve yoksulluğa inat ev ödevini yapan
Filistinli kız çocuğu (12 Aralık 2015)
© İbrahim Faraj / Gazze, Filistin

Birinci Basım: Ocak 2016, İstanbul

Baskı ve Cilt:
Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat:2
34310 Haramidere-İstanbul Tel: 0212 412 17 77
Matbaa Sertifika No: 12027

ISBN: 978-605-85156-3-5

İntifada Yayınları
Halil Rifat Paşa Mah. Yüzer Havuz Sok. No:1/A-566, 34384 Şişli-İstanbul
Yayınevi Sertifika No: 30264
W: www.intifadayayinlari.com E: iletisim@intifadayayinlari.com
T: twitter.com/intifadayayin F: facebook.com/intifadayayinlari

Derleyen:
Rifat el-Arîr

Gazze Cevap Yazıyor

Gazzeli Genç Yazarlardan Kısa Hikâyeler

Çeviren:
Emrah Saraçoğlu

Filistin'e, Gazze'ye

Ve İsrail'in ölüm fermanları dursun bir yanda,
Kafamızın üstünde dökülmüş
Kurşun misali,
Kemirip dursun hayatlarımızı,
Kedi yavrusundaki pire gibi yapışsın üstümüze,
Dökülsün boğazımızdan aşağı
"Âmin" dediğimiz anda
İhtiyar kadınların ve erkeklerin dualarına
Kapatsın Tanrı'ya giden yollarını,
Ne rüyamız biter ne duamız,
Bağlanırsız hayata daha da sıkı
Her seferinde bir sevdiğimizizin hayatı
Zorla elinden alınırken.
Yaşıyoruz biz. Yaşıyoruz.
Hem de nasıl!

İçindekiler

Editörün Sunuşu	9
Kullanılan Bazı Kelimelerle İlgili Not	27
Hikâyeler	29
Filistin'in F'si, Henan Habeşi	31
Bir Savaş Günü, Muhammed Süleyman	43
Geride Kalan, Revan Yağı	51
Kanarya, Nur es-Susi	55
Toprağın Hikâyesi, Sare Ali	61
Gazze'de Diş Ağrısı, Semiha Elvan	69
Olur da Dışarı Çıkar mıyım ki?, Nur es-Susi	75
Duvar, Revan Yağı	79
Keşke Uyumasam, Nur el-Bûrnu	81
Çıkınlar, Muhammed Süleyman	85
Yağmur Damlası Üzerine, Rifat el-Arîr	93
Lütfen Öldürmek İçin Ateş Edin, Cihan el-Ferre	97
Ömer X, Yusuf el-Cemal	111
Muhakkak Geri Döneceğiz, Muhammed Süleyman	117
Aşağıdan, Revan Yağı	125
Yalnızca On Beş Dakika, Vefa Ebu'l-Kumbuz	129
Ev, Rifat el-Arîr	133
Düşler Ülkesi, Tesnim Hammûde	147
Ansızın Kaybedilen, İlham Hillis	151
O Ekmek Somunu Benim, Tesnim Hammûde	163
Bir Seher Vaktinde, Şehd Avadallah	167
İhtiyar Adam ve Taş, Rifat el-Arîr	179
Yara İzleri, Aye Rabâh	185
Yazarlar Hakkında	199
Teşekkürler	227

Editörün Sunuşu

Hikâye anlatıcıları birer tehdittir. Tüm denetim zebellalarını tehdit ederler, insan ruhunun özgürlük hakkını gasp edenleri korkuturlar.

Chinua Achebe,
Anthills of the Savannah'dan

Kimi zaman vatan bir masala dönüşüverir. Hikâyeyi severiz çünkü vatanımız hakkındadır ve hikâye yüzünden vatanımızı daha da çok severiz.

Bu kitap, türünün ilk örneğidir. *Gazze Cevap Yazıyor*, İsrail tarafından 27 Aralık 2008'de başlatılan ve 18 Ocak 2009'da sona eren, "Dökme Kurşun Operasyonu" adı verilen geniş kapsamlı askeri saldırıyı beşinci yıldönümünde kurgusal olarak kayda geçirmekte ve anmaktadır. Burada yer alan Gazzeli genç yazarların yazdığı hikâyeler, İngilizcede çok ihtiyaç duyulan, tercümeye ait dolayımı yahut etkileri veya Filistinlilere ait olmayan sesleri barındırma-

yan bir Filistin gençliği anlatısı sunmaktadır. *Gazze Cevap Yazıyor*, İsrail'in yükselen bu sesleri katletme, şehitlerin çektiklerini boşa çıkarma, kan izlerini silme, gözyaşlarına set çekme ve çıgılları boğma teşebbüslerine direnmek için buradadır. Bu kitap dünyaya göstermektedir ki İsrail'in içimizdeki sebatı öldürmeye dönük ardı arkası kesilmeyen girişimlerine rağmen Filistinliler ayakta kalmayı sürdürmekte, ne acıya ne ölüme teslim olmakta ve bu kapkaranlık zamanlarda dahi her daim hürriyeti ve umudu gözlemekte, aramaktadır. *Gazze Cevap Yazıyor* hikâye anlatmanın bir yaşama eylemi olduğu, direniş anlamına geldiği ve hafızalarımızı biçimlendirdiği konusunda kesin kanıt sunmaktadır. Bu kitaba katkıda bulunanlardan Semiha Elvan, şunu özellikle belirtiyordu: "Hikâye anlatma eyleminin sürekli işler halde olduğu, merkezi halini yeni kazanmış bir alan olarak siber uzay, dört bir yana dağılmış Filistinlilere, ait olmanın ya da mekân oluşturmanın yeni yollarını yaratmaya dönük yepyeni olanaklar barındıran bir mekân sunmaktadır."

Her insan meclisinin bir parçası olan hikâyeler ve anlatılar, insanların geçmişlerini anlamlandırmalarını ve bugünle ilişkilendirmelerini sağlar; onları geçmişe bağlayan ana ip olabilir ve kendilerini henüz gerçeklik kazanmamış bir rüya biçiminde sunabilirler. Özellikle Filistinliler hikâyelerin kıymetini bilecek ve peşine düşecek şekilde yetişmiştir. Aslına bakılırsa, hikâye anlatımı bu kitaptaki ana temalardan biridir, çünkü yazarlar hikâyelerin her türden başka insan deneyiminden daha kalıcı olduğunu iyi bilmektedir. Filistin'in şimdiki kuşakların bilmediği ya da doğrudan tecrübe etmediği Filistin olduğu eski güzel gün-

lere dair en az bir hikâye, hiçbir aile toplantısından eksik olmaz. Ve herkesin başından bir hikâye ya da hikâye anlatımı geçtiği için, hepimizin içine yerleşmiş bir Filistin vardır ki kurtarılmayı beklemektedir: Renklerine, dinlerine ya da ırklarına bakılmaksızın tüm insanların bir arada var olduğu özgür bir Filistin; “*occupation*” * kelimesinin yalnızca sözlükte yazılan anlama geldiği; ölüm, yıkım, acı, ıstırap, mahrumiyet, tecrit ve kısıtlamalar gibi İsrail’in sözcüğe zerk ettiği bir dolu anlam ve çağrışımı taşımadığı bir Filistin. Filistinli yazarlar –özellikle genç olanlar– kendi Filistinlerini arar ve etraflarındaki anlamsız bağlama anlam kazandırmaya çalışırken bu dehşet verici İsrail uygulamalarını ve daha pek çoklarını anlatılar biçiminde kavramakta ve somutlaştırmaktadır. Onları, zaman zaman mecaza tercüme edilmiş olsa da, güzel bir gerçeklik olabilir. Filistin bir şehit, bir gözyaşı, bir roket ya da bir hıçkırık ötededir. Filistin bir hikâye ötededir.

Dökme Kurşun Operasyonu

Dökme Kurşun Operasyonu, o sırada Gazze’de bulunan her birimizde son derece derin yaralar açmıştı. Ne var ki geniş bir açıdan bakıldığında bu, İsrail ordusunun ve 1948 öncesinde Filistin’deki Yahudi milislerin Filistin’in yerel nüfusunu hedef alan ziyadesiyle ölümcül saldırılarından yalnızca biriydi. 1947-48 muharebelerinde, Yahudi ve İsrail güçleri Birleşmiş Milletler tarafından Yahudi devletine “verilen” sınırların hem içindeki hem çok ötesindeki Fi-

* “Occupation” İngilizcede hem (askeri anlamıyla) “işgal” hem de (esas olarak) “iş, uğraş, meşgale” anlamlarına gelmektedir. (ç.n.)

listin köylerine ve kasabalarına saldırdı ve İsrail'in denetimi altına aldıkları bölgelerden mümkün olduğunca çok Filistinliyi sürgün etti. 1956'da İsrail, Gazze'yi ve Mısır'a ait Sina Yarımadası'nın tamamını işgal etti, Gazze halkına çok sayıda feci katliam yaşattı. 1967'de İsrail, Gazze'yi bir kez daha işgal etti. Doğu Kudüs dâhil bütün Batı Şeria'yı da. Bu bölgeleri uluslararası hukukçuların "yabancı askeri işgali" adını verdikleri geçici durum altında elinde tutuyordu; kırk beş yıl geçtikten sonra, her iki bölgenin nüfusunu askeri hukukun demir pençesiyle kontrol etmek suretiyle, buraları hâlâ elinde tutuyor. İsrail yetkili makamları uluslararası hukuku doğrudan hiçe sayarak Batı Şeria bölgesine 600 binden fazla İsrailli yerleşimci yerleştirdi. İsrail, Gazze etrafında, vahşet ve ölümcül şiddet patlamalarıyla kesintiye uğrayan sıkı bir ablukayı sürdürmektedir. Uzun yıllar boyunca İsrail'in tam teçhizatlı ordusu Filistinli özgürlük savaşçılarıyla savaştı ve Lübnan'daki Filistinli mülteci toplulukları üzerinde terör uyguladı. Gizli servisleri Filistinli entelektüellere ve liderlere Beyrut'ta, Tunus'ta, Norveç'te, Malta'da, Dubai'de ve pek çok kez Batı Şeria ve Gazze'de suikast düzenledi.

Bu tarihin merceğinden bakıldığında bile İsrail'in Dökme Kurşun saldırısının kapsamlı etkileri olmuştur. İsrail'in Gazzeli insanların üzerine ayırım yapmaksızın boca ettiği katliam ve yıkım 1.400'den fazla kişinin ölümüne, 5.000'den fazla kişinin yaralanmasına ve 11.000'den fazla evin yanında sayısız işyerinin, dükkânın, caddenin, köprünün ve diğer altyapı unsurunun yıkımına ya da ağır hasar almasına yol açtı. Ani ölümler ve bombalamalar, onlarca polis adayının parçalanmış bedenlerinin ilk görüntüle-

ri tüm Filistinlilerin ve sosyal medya siteleri ilk kez dakika dakika haber aktarılmasına olanak sağladığı için, dünyada yaşayan bütün özgür insanların ruhlarını ve kalplerini yaraladı. Yerküre üzerinde gittikçe daha fazla sayıda insan Gazze için harekete geçti. Bunun yanında, gittikçe daha fazla sayıda insan yazmaya başladı. Yüzlerce polis adayının, okul çocuğunun ve sivilin hayatına mal olan saldırılar aynı zamanda Filistinliler arasında, özellikle de Gazze’de, yazmaya dönük devasa bir tutkunun fitilini ateşledi.

Saldırı esnasında Gazze’deki Filistinliler kimsenin, her kim ya da nerede olursa olsun, İsrail’in ateşinden azade olmadığını şimdiye dek hiç olmadığı kadar iyi anladılar. İsrail bir oraya bir buraya ayırım gözetmeksizin kurşun akıttı; yalnızca bedenlerimizi değil –ki bunu başardı– bağıllığımızı, umudumuzu ve hatıralarımızı da eritmeyi hedefliyordu ki bunu başaramadı. Yirmi üç gün sonra, Gazze halkı üzerlerindeki tozu toprağı silkeleyip ayağa kalktı ve evler ile altyapıyı yeniden inşa etmek, füzelerin dağıtıp paramparça ettiği her şeyi yeniden kurmak üzere zorlu bir yarışa atıldı. İsrail’in yirmi üç gün durmak bilmeksizin süren nefreti ve düşmanlığı ve işte Gazze, Zümrüdüanka gibi bunun içinden ayağa dikildi.

Morgların önünde kuyruk oluşturan ve sevdiklerine veda eden insanlar, günlerden sonra fiyatlarını yükseltmeyen ekmek fırınlarının önünde kuyruğa girdiler, yine fiyatlarını yükseltmeyen bakkal dükkânlarına gittiler. Eve geri döndüklerinde ise, almış oldukları azıcık şeyi paraları olmadığı için alışveriş yapamayan insanlara dağıttılar. Gazze halkı daha önce hiç bu kadar birbirine yakın olmamıştı. Gazze artık yalnızca her Filistinlinin değil, yerküre-

nin dört bir yanındaki her özgür ruhun da kalbinde daha derinlere kök salmıştı. Gazze başka her şeyin üstündeydi. Gazze hiç boyun eğmedi. Gazze elimizdekiler ne kadar az olursa olsun, gereken her araçla zulme karşı savaşmayı öğretti bize. Gazze bize asla diz çökmemeyi ve bunu bir kez olsun aklından geçirmemeyi öğretti. İşte bu yüzden bu kitabı çıkardık: Gazze'nin bu özelliğini onurlandırmak için. Ne var ki bu, savaşı romantikleştirmek anlamına gelmez. Nereden bakılırsa bakılsın, savaş çirkindir. Semiha Elvan'ın sözleriyle: "O yirmi üç gün boyunca çok fazla acı vardı ve Dökme Kurşun hakkında yazan bazılarımız, bunu korkunç hatıraların acısını biraz olsun hafifletmek için yaptı. Ve bizi saran direniş ruhu ne kadar güzel olursa olsun, bu güzellik hiçbir şekilde katıksız adaletsizliğin çirkinliğini örtmemelidir."

Pek çok kişi savaşarak karşı koyacağına, pek çok başkası da onları kollayacağına yemin etti; bazı Gazzeliler de kalemlerine ya da klavyelerine sarıldılar. İsrail'in saldırıganlığını teşhir edeceklerine yemin ettiler ve İngilizce yazacaklardı ki bütün dünya, 2008'den iki yıl önce, Filistin'de yeni doğmuş bir demokrasiyi Batılı güçlerin de yardımıyla boğarak öldüren Ortadoğu'nun sözde "tek demokrasisini" daha iyi tanıсын. Bu kitabın hayat bulması, bu blog yazarları ve eylemciler sayesinde olmuştur. Ve her toplum gibi, Filistin de mükemmel değildir, hikâyeler buna da değiniyor. İşgal meselelerini konu etmelerinin yanı sıra, gittikçe yaşanan Filistin liderliğine ve belli birtakım arzu edilmeyen toplumsal geleneklere, daha çok simgesel olarak, parmaklarını suçlayıcı bir şekilde çevirmekten asla geri durmadıklarına göre, hikâyelerin toplumsal amaçları da var.

Bu, yeni yeni kendini göstermeye başlayan genç yazarlara ait Filistinli kurmaca yazınının tepkisel olduğunu ileri sürmek değildir; daha ziyade oldukça yaratıcı, yüzü geleceğe dönük bir cevaptır bu yazın: Dayatılan korkunç durumlara kelimeler yoluyla direnmektir. Bu yazarlardan oluşan dalganın yükselmesinin zamanı gelmişti. Onlarda gerekli araçlar –harika bir İngilizce hâkimiyeti ve sosyal medya becerileri– motivasyon, coşku ve en önemlisi de İsrail’in uzun işgaline, biteviye saldırganlığına ve Dökme Kurşun Operasyonu’na “cevap yazmanın” Filistin ve yaraları kanayan ancak metanet sahibi Gazze karşısında yerine getirmekte oldukları bir ahlaki yükümlülük ve görev olduğu anlayışı mevcuttur. İlaveten, cevap yazmak bir direniş eylemidir ve sözü bütün dünyaya yayıp, İsrail’in milyonlarca dolarlık *hasbara* (“ikna” ya da daha isabetli olarak, dezenformasyon) kampanyalarıyla kör edilmiş insanlar arasında farkındalık yaratmak insanlığa karşı bir görevdir.

Hikâyeler ve Yazarlar

Bu kitaptaki yirmi üç hikâye onlarca aday arasından seçilmiştir. “Kanarya” ve “Olur da Dışarı Çıkar mıyım ki?” haricinde (bunlar da sırasıyla Rifat el-Arîr ve Muhammed Süleyman tarafından çevrilmiştir) hepsi İngilizce yazılmıştı. Hikâyeler içlerinden yalnızca üçü erkek olan on beş yazar tarafından yazıldı. Hikâyelerin neredeyse yarısı, benim Yaratıcı Yazarlık ya da Kurmaca derslerimdeki sınıf ödevleri olarak yola çıkmıştı. Yazarların pek çoğu işe blog yazarı olarak başlamış ve birçoğu da daha önce hiç kurmaca yazmamıştı. Gazze’de pek çok genç yetenekle birlikte çalışmak, onların meyve vermek için sadece doğru dürüst

yüreklendirilmeye, pratik eğitime ve yakın ilgiye ihtiyaçları olduğunu bana kanıtlamıştır.

Bu hikâyeler işgalden, uluslararası toplumdan ve kocamış Filistin liderliğinden bıkmış genç insanların doğrudan seslerini sunuyor. İçlerinde zengin söylem ve dünya görüşü katmanları saklıdır. Bu dünya görüşleri bazen eski anlatıları ya da onların belli kısımlarını yankılar ancak çoğunlukla nevi şahsına münhasırdırlar; yalnızca İngilizce ortamını kullanmaları bakımından değil, Filistin'in müşkül durumuna yönelik derin içgörüler sağlamaları açısından da. Hikâyelerini yazdıkları sırada, bu yazarlar en başta bakış açısı, tarz, hikâye akışı ve biçim olmak üzere pek çok açıdan ve pek çok farklı düzeyde deneyler yapıyordu. Burada özellikle çarpıcı olanlar İsrail askerlerinin ruhlarını "işgal etmeye" çalışan hikâyelerdir ki bu, genç insanların anlatılarında görece yeni bir fenomendir.

Dökme Kurşun Operasyonu'nun öncesinde dahi genç Filistinliler İsrail işgaline direnmek ve onu teşhir etmek için blogları ve sosyal medyayı kullanıyorlardı. Ne var ki savaşın ardından bu araçları kullanan yazarların sayısında yeni bir patlama yaşandı. İngilizceyi çok iyi kullanan genç insanlar, dünya görüşlerine ses kazandırma şansları olduğuna inanıyordu. İçlerinden pek çoğu İngilizce hâkimiyetleri ve sosyal medya becerileri sayesinde elde ettikleri, İsrail'in durmaksızın onlara dayatmaya çalıştığı tecridi kırma ve Dökme Kurşun'u takip eden yıllarda Filistinlilerin haklarını –ki bunun içinde Gazzeli Filistinlilerin saygın, normal, İsrail ablukasının getirdiği sonu gelmez mahrumiyetlerden azade bir hayat sürebilme hakkı da vardır– savunmak için pek çok taban örgütlenmesi kuran

dünyanın dört bir yanından dayanışma eylemcileriyle bağlantı kurma olanakları karşısında çok heyecanlandı.

Bu yazarların pek çoğunun üniversitedeki ana dalları İngilizcedir ki bu da onların hem İngiliz hem de dünya edebiyatını okudukları anlamına gelir. Aynı zamanda her türden Filistin eserlerine vâkıftırlar. Her daim Edward Said'den, Ğassan Kenefani'den, Mahmud Derviş'ten, Cebra İbrahim Cebra'dan, Suad Amiri'den, Susan Abulhava'dan, Murid ve Tamim el-Barguti'den, İbrahim Nasrallah'tan, Semah Seb'avi'den, Ali Abunimah'tan ve pek çok başkasından daha ilham almaya çalışmışlardır. Böylesi yazarların, Filistinli genç blogcuların ve yazarların yazılarında inkâr edilemez bir etki bıraktıkları açıktır. Böylelikle, Facebook'ta bir gönderi, Twitter'da bir tweet, kısa bir blog yazısı, ardından uzun blog yazılarıyla başlayan yazarlık pratik ve eğitim yoluyla, tüm diğer türlere göre daha evrensel olan kurmaca yazarlığına doğru evrildi. İlk yazı dalgası temel olarak betimleyiciydi; "ne oldu" ve "ben ne düşünüyorum" biçiminde yazıldılar. Bu daha sonra, bu antolojinin konusu olan kurmaca yazılarına dönüştü. Bu kısa hikâye yazarlarından bazılarının geçmişte ve hâlâ yaptığı gibi makaleler yazmaktan kurmaca yazmaya geçiş, akıllıca bir hamledir. Fıkra ve makaleler, anlamlı olsalar da genellikle kısa süreli bir etkiye sahiptir ve sizi zaten desteklemekte olan insanlara hitap etme eğilimi gösterirler. Oysaki hümanist kaygısı ve evrensel albenisiyle kurmaca, çok daha fazla insana dokunarak bunun ötesine geçer ve bunu sadece anlık olarak değil, on yıllar sürecektir bir gelecek boyunca yapar. Bu kitabın genç yazarları kurmacanın zamanı, inancı ve mekânı aştığının gayet farkındadır.

Yukarıda değinildiği üzere, kitapta erkeklerden çok kadın yazarlar yer almaktadır. Genç kadınlar genç erkeklerin dışarıda kalması pahasına dâhil edilmiş değildir; aksine, mevcut gerçeklik şudur ki Gazze’de erkek emsallerine kıyasla daha fazla sayıda genç kadın yazar sosyal medyayı kullanmakta ve bilhassa İngilizce olmak üzere edebiyat yazmaktadır. Bu, genç Filistinli kadınların son yıllarda ne kadar önemli hale geldiğini gösterir. İnisiyatif olarak Filistinli kimliğini korumak, işgale direnmek ve içinde kadınlarla erkeklerin eşit olduğu daha açık bir Filistin toplumu yaratmak için kayda değer bir rol oynamaya elverişli tüm araçları kullanmayı başarmışlardır. Filistinli kadınların tarih boyunca oynadığı roller inkâr edilemez. İşte bu kısa hikâye yazarı kadınlardan oluşan genç dalga, mücadeleyi hem devam ettirmekte hem de kendi duyarlılıklarını ve dünya görüşlerini ekleyerek köklü biçimde dönüştürmektedir. Aynı zamanda hikâyelerde resmedilen kadınların güçlü, bağımsız, entelektüel ve yüzleri geleceğe dönük olduğunu belirtmek gerekir. Roller artık özgürlük savaşçıları doğurmakla kısıtlı değildir; onlar bizzat özgürlük savaşçılarıdır. Birbirlerine ne kadar benzediklerini ya da ayrıştıklarını ve bu genç kadınların hikâyelerde hangi büyük kaygıları dillendirdiklerini tartışmak araştırmacılara, akademisyenlere ve eleştirmenlere bırakılmalıdır.

Blog yazarı olarak yola çıkan söz konusu genç kadın yazarlar, sözlerini söylemenin ve işgalin gaddarlığına karşı halklarının yanında durmak için ellerindeki her türlü imkânı kullanma zamanının geldiğine inanıyordu. Kadın yazarlar erkek yazarları sayıca geride bırakır, mevcut Filistin anlatılarının genel çerçevesini kullanarak kadın me-

selelerini tanıtır ve en az erkek yazarlar tarafından dillendirilenler kadar güçlü çözüm önerileri ve dünya görüşleri dillendirirken, Filistin özgürlük mücadelesi boyunca ilk defa, genç kadınlar bu direniş biçiminde öne geçmiş oluyor. Böylelikle, yeni anlatılar ve sesler tüm engelleme teşebbüslerine rağmen ortaya çıkmış gibi duruyor. Başka bir deyişle, Filistinli genç kadınların yazma tarzı –anlatı(ları) nın dili ya da bir metnin nasıl ifade bulduğu– bir benliği kanıtlama mücadelesidir. Bu demektir ki eğer tam olarak anlaşılacaklarsa, kimlik –bu durumda toplumsal cinsiyet kimliği– mefhumları akılda tutularak okunmalıdır.

Bu kitapta yer alan hikâyeler temaları, ortamları, biçimleri, türleri ve yaptıkları deneyler itibariyle farklı farklıdır. Her ne kadar kitap Gazze Şeridi’nden genç yazarların İsrail’in 2008-2009 askeri saldırısına verdikleri tepkinin izini sürmeye ve kaydını düşmeye teşebbüs ediyorsa da, hikâyeler her tür bölünmeyi reddetme çabasıyla Filistin’i bir bütün olarak içermektedir. Nerede olurlarsa olsunlar, Filistinliler arasında Geri Dönüş Hakkı vurgulanır. Hikâyelerden bazıları Ayrım Duvarı, yerleşimler ya da Kudüs gibi Batı Şeria meseleleri üzerinedir. Bazılarınınnsa, hikâyenin işgal altındaki Filistin’in herhangi bir yerinde ve hatta işgal altındaki herhangi bir halk arasında geçebileceğini düşündürecek şekilde, içinde geçtiği özel bir ortam yoktur.

Hikâyeler basit, etkileyici parçalardan uzun ve karmaşık olanlara, alegorik olanlardan çocuksu uyku hikâyelerine kadar uzanan bir yelpazede yer alıyor. Saf edebi değerlerin ötesine geçip tüm Filistin’i tek bir anlatı altında birleştiren, bir araya getiren büyüleyici bir hikâye

derlemesidir bu: Gazze, İsrail'in ortaçağı andıran abluka-sına ve peşi sıra gelen askeri saldırılarına dayanmak; Batı Şeria ile Kudüs İsrail'in duvarıyla ve kontrol noktalarıyla cebelleşmek; 1948 Filistinlileri İsrail'in ırk ayrımcılığı eziyetini çekmek ve diasporadakiler de canları istediğinde bir bilet alıp eve dönemiyor oluşlarına katlanmak zorundayken. Bu kitaptaki Gazzeli yazarların hepsi değilse de çoğu, Filistin'in başka yerlerinde hiç bulunmamıştır. Diasporadan, Batı Şeria'dan, Kudüs'ten ve 1948'de işgal edilmiş bölgelerden Filistinlilerle tanışıp iletişime geçtikleri yer internetti. Hep birlikte, Filistin topraklarının parçalarını birbirine ekleyerek, gerçeklikte mevcudiyet kazanmasına İsrail'in hâlâ izin vermediği büyüleyici bir varlık inşa ediyorlar. Aslına bakılırsa, yazdıkları Duvar, kontrol noktaları ve yerleşimler gibi hiç tecrübe etmemiş oldukları şeyler hakkında. *Gazze Cevap Yazıyor* Gazzeli yazarlara odaklanıyor; gelgelelim, kitap Gazze'nin kendi başına bir oluşum olduğu yolundaki yaygın yanlış anlamayı çürütmekte ve karşısına almaktadır.

Temalar

Bu derlemedeki hikâyeler bir dizi konuyu işlemektedir; ne var ki bunlar arasında kilit önemde olanları toprak, ölüm ve ölmek, bir de hafıza meseleleridir.

Toprak konusunda, Edward Said şöyle yazmıştır (*Kültür ve Emperyalizm*'de):

Emperyalizmdeki temel savaş toprak üzerinedir, hiç kuşkusuz; ancak mesele toprağa kimin sahip olduğu, üzerinde yerleşim kurma ve çalışma hakkının kimde olduğu, kimin burayı işler halde tuttuğu, kimin geri kazanmış olduğu, ki-

min şimdi geleceği planladığına gelince tüm bu meseleler anlatı içinde düşünülür, tartışılır, hatta bir zamanlar karara bağlanırdı.

İnsanın toprakla ilişkisi başkaları tarafından tehdit edildiğinde kendiliğinden kökleşmiş bir toprak duygusu gelişir. Buradaki hikâyeler, Filistinlilerin toprakla kurduğu tutkulu ilişkinin izlerini taşır. *Gazze Cevap Yazıyor* hikâyeleri içinde toprak, mekân ve ağaçlar temel motiflerdir. Toprağa ve yurda bu bağlılık, İsrail'in Filistinlileri topraklarından koparmaya dönük bütün tedbir ve fiillerine rağmen büyümeye devam etmektedir. İşte bu yüzden, bu hikâyelerin pek çoğu Filistin'in mülkiyeti konusundaki İsrail anlatısına ve efsanelerine itiraz etme bağlamında okunabilir.

Bazı okurlar ölmenin ve ölümün bu hikâyelerin içine işlemiş olduğunu ileri sürebilir. Bu, içlerinden pek çoğunun inkâr edilemez bir niteliğidir. Hayatının hatırı sayılır bir kısmını ölümün gözlerinin içine bakarak geçirmiş bir kuşaktan başka ne bekleyebiliriz ki? İşgal sebebiyle, ölüm pek çok Filistinli için günlük bir karşılaşma haline gelmiştir. Yine de bu katmanın altında, hayat üzerinde bir ısrar ve bir yaşama azmi yatmaktadır. Bu hikâyelerin satır aralarında hayatta kalma arzusu dolaşmaktadır. Yazma eyleminin bizzat kendisi, bu yazarların taşıdığı daha iyi bir yaşam umudunu dillendirmektedir. Başkaları daha iyi bir hayat yaşayabilsin diye hayatın deneyimlerini –bu durumda, ölüm deneyimi de dâhil olmak üzere– tasvir etmek ve incelemek, uzun zamandır Filistin hayatının alamet-i farikası olan *sumud* ya da sebat eylemidir tam da. Pes etme, işgale teslim olma düşüncesi Filistinlilerin çoğuna mide

bulandırıcı gelmektedir.

Hafıza konusuna gelince, şunu akılda tutmamız gerekir ki bir hikâye anlatmak, hatırlamak ve başkalarının da hatırlamasına yardımcı olmaktır. Buradaki hikâyelerin hepsi değilse de çoğu, mezalimleri ya da umut dolu nadir anları yazarların kendilerinin ve başkalarının hafızalarına kazıma teşebbüsü içinde, ince ayrıntılara odaklanmaktadır. Hatıralarımız dünyamızın büyük bölümünü şekillendirdiği için, bu hatıraları hikâyeler biçiminde anlatmak Filistin ile Filistinliler arasındaki bağları aşındırmaya ve imha etmeye büyük çaba harcayan bir işgale karşı direniş eylemidir. Buradaki hikâyeler hatırlamayı teşvik etmekte ve unutmayı kınamaktadır. Karakter ölürken dahi son dileği diğerlerinin “hikâyesini anlatması” olur, Hamlet’in dediği gibi. İşte böylelikle hikâyeyi anlatmanın kendisi bir yaşama edimi olur. Daha da ötesi, hikâyelerin bazıları İsrail askerlerini kendi hatıralarına ve vicdanlarına doğru kovalamakta, işgalcilerin asla huzur bulamayacağını ve siz işgalin bitmesi gerektiğini anlayıncaya kadar biz Filistinlilerin nefesinin ensenizden eksilmeyeceğini ilan etmektedir, yoksa ciğerlerimiz patlarcasına “Yeter! Yeter!” diye bağıarak en mahrem anlarınızı mahvedeceğiz.

Günümüzde Gazze’de Yaşamak ve Yazmak

Hiç kuşkusuz ki bu hikâyelerin tamamı çok çetin şartlar altında yazıldı. Gazze 2006’dan beri İsrail ablukası altında bulunuyor. İsrail askeri makamları, 2010 yılında Gazze filosuna yönelik, haklı göstermekte zorlandıkları saldırılarının sonrasında biraz ve Arap Baharı’nın hemen ardından biraz daha ablukayı gevşettiler. (Ne var ki 2013

yazında Mısır'daki rezil gelişmelerin ardından, Gazze'nin boynundakiilmek bir kez daha büsbütün sıkılaştırıldı.) İsrail'in Gazze etrafında devam ettirdiği politik, ekonomik ve entelektüel abluka, yazarlarımızın hikâyeleri üzerinde çalıştıkları sırada –tıpkı Gazze'de yaşayan her bir kişi gibi– elektrik kesintilerinin, tecridin, işsizliğin, temel ihtiyaç maddelerinin eksikliğinin, kitap yokluğunun, ilaca ve sağlık bakımına erişimden mahrum olmanın, Gazze dışına seyahat etmenin aşırı zorluğunun ve çok sıklıkla acının, ölümün ya da sevdiklerini kaybetmenin durmak bilmez ve takatten düşürücü yapısal şiddetiyle başa çıkmak zorunda oldukları anlamına geliyordu. Bu sırada, İsrail ne Gazze üzerinde kesintisiz süren mütecaviz gözetlemesine ne de bölgede yaşayan 1,7 milyon insana sık sık doğrudan ölümcül şiddet uygulamaya ara verdi.

Bununla birlikte, İsrail vahşileştikçe, Gazzeli Filistinliler yaşamak ve yerlerinde kalmak için daha fazla neden buldular. Uçsuz bucaksız bir beceriklilik ve bağlılık sayesinde, işgalin yaratmış olduğu pek çok soruna incelikli çözümler ürettiler. Kitaplar, temel malzemeler, yakıt, inşaat malzemeleri ve pek çok başka şey tüneller yoluyla gizlice içeri sokuldu. (Hatta gelinler bile tüneller yoluyla Gazze'ye girip çıktılar ve sayıca acınacak kadar az olsa da Suriye'den Filistinli mülteciler oradaki korkunç vaziyetten kaçıp Gazze'de iyi kötü sığınak bulabildiler.) Hiçbir şey bizi yaşamaktan alıkoyamazdı. Bunun yerine, ben ve bu yazarlar mevcut korkunç şartları kullandık ve onları hikâyelerimiz içinde inceledik ki bunlar karşı saldırı anlatıları olarak tarif edilebilir. Bu hikâyeler zavallı Anne Frank'ın cefasını çektiklerine benzer korku ve belirsizlik koşulları altında

doğdu; “Piyanist” filminde gördüklerimiz kadar kötü durumlar yaşadık. Ve tıpkı Anne Frank ve “Piyanist” filminde direnenler gibi, işgal altında kalmış herhangi bir yerdeki herhangi bir halk gibi direndik ve buna karşı mücadele etmekte ısrarcı olduk. Kendi durumumuzda, biz bunu yazarak yaptık.

2011’de, yukarıda değinilen akınlar halindeki küresel dayanışma eylemliliğinin bir parçası da ABD vatandaşları tarafından başlatılan, bir tekneyi Gazze halkına onların kaderini umursayan dünyanın dört bir yanından insanlar tarafından yazılmış mektuplarla doldurma ve ardından Gazze’nin kıyısına kadar ulaştırma projesiydi. Teknelerine Başkan Barack Obama’nın (seçilmeden önce) yazdığı bir kitabın adını vermişlerdi: “Umudun Cesareti”. Teknenin Gazze’ye erişmesinden çok önce, İsrail’in büyük baskısı altındaki Yunanistan hükümeti araya girdi ve teknenin görevini tamamlamasını engelledi. Kitabımızın yaratılıp yayımlandığı ruhsa, İsrail’in bizi hapsetmeye çalıştığı şiddetli fikri ve kişisel tecriti delmek için Gazze dışındaki insanların (pek çok duyarlı ve tanınmış yazar dâhil) gösterdiği tüm çabalara yönelik güçlü bir karşılıklılık ve kadirşinashlık ruhudur. Velhasıl şimdi, Dökme Kurşun Operasyonu üzerinden beş yıl geçtikten sonra, bizim normal hayatlar ve normal olarak üretken hayatlar sürme hakkımızı destekleyen dünyanın dört bir yanından herkese şunu söyleyebilmekten memnuniyet duyuyoruz: “*Gazze Cevap Yazıyor.*” Gazze cevap yazıyor, çünkü hikâye anlatımı, Filistin ulusal kimliğinin ve birlikteliğinin inşa edilmesine yardım etmektedir. Gazze cevap yazıyor, çünkü ortada kurtarılmayı bekleyen bir Filistin vardır; şimdilik hiç değilse metinsel

düzeyde. Gazze hikâyeler anlatıyor, çünkü Filistin bir kısa hikâyenin menzili içindedir. Gazze anlatıyor ki insanlar unutmasın. Gazze cevap yazıyor, çünkü muhayyilenin gücü yeni bir gerçeklik yaratmanın yaratıcı bir yoludur. Gazze cevap yazıyor, çünkü yazmak ulusal bir yükümlülük, insanlığa karşı bir görev ve ahlaki bir sorumluluktur.

Rifat el-Arîr

Kasım 2013

Kullanılan Bazı Kelimelerle İlgili Not

Gazze Cevap Yazıyor'da okura yabancı gelebilecek birtakım tabirler mevcuttur.

Erkekler ve kadınların, en büyük oğullarının annesi ya da babası olarak şeref payesi taşıyan isimler almaları gelekseldir; *Ebu* “-nın babası” ve *Um* “-nın annesi” anlamına gelir. Böylelikle, Samir isminde bir oğulları olan çifte aile efradı, arkadaşlar ve tanıdıklar Ebu Samir ya da Um Samir diye seslenebilir. Daha az rastlanan örneklerde, eğer oğlu yoksa kişi en büyük kızının adıyla isimlendirilebilir ya da çocuğu olmamasına rağmen bu lakap yine de verilebilir.

Filistinli çocuklar ebeveynlerine hitap etmek için çeşitli isimler kullanırlar. Bu kitapta, “Anne” ve “Baba” kelimelerinin muadili olarak “Mama” ve “Baba” sözcüklerini bulacaksınız.

Kefiye, Filistin’de ve diğer Arap ülkelerinde atkı ya da başörtüsü olarak kullanılan geleneksel ekose desenli kumaştır, diğer ülkelerde farklı isimlerle tanınıyor olabilir.

Şehadet, Müslümanlıkta imanın beyan edilmesidir.

“Felaket” anlamına gelen Nakba, 1948’de İsrail devletinin resmen ilan edilmesi ve Filistin topraklarına el konması neticesinde kendi anayurtlarından zorla sürgün edilmeleri olayına Filistinlilerin verdikleri isimdir.

UNRWA, 1948 sonrasını takiben memleketlerine dönecekleri zamana kadar Filistinli mültecilere destek sağlamak amacıyla geçici temelde kurulmuş bir Birleşmiş Milletler örgütü olan, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu’daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Destek Kuruluşu’dur.

Hikâyeler

Filistin'in F'si

Henan Habeşı

Baba, nasılsın? En son oturup seninle konuşmamın üzerinden çok zaman geçti. “Küçük yüreğime” mutluluk sızdığı zaman sana yazacağıma dair verdiğim sözü neredeyse unutmuştum. Korkarım ki mutlulukla dolu bir mektubun hiç yazılmama tehlikesi var, o yüzden bırak da sana koşulsuz yazayım; sana hitap ederken aldığım tatmin his-sinden mahrum etme beni. Bugün itibariyle sen gittiğinden beri on bir yıl oluyor ama seni nasıl da içten özlediğimi, senin yokluğunun nasıl da hakkından gelinemeyecek bir musibet olduğunu daha yeni anlıyorum. Biliyorsun ki sana fena halde muhtacım. Tek tesellim, düşüncelerimi hissediyor olduğunu bilmemdir.

Hayat, tarih dersinden iyi bir not almaktan ya da Kerame halamın ailesiyle gezmeye gitmekten çok daha sancılı bir çetrefillige büründü. Hayat asla o kadar basit değil. Sana ne söyleyeyim ki? Gazze insanın sinirlerini bozuyor

son günlerde; yani aslında, son yıllarda demeli. Hiç değilse, iyi bir sabır egzersizi oluyor. Bu yaz sensiz geçen yazlar arasında en kötüsüydü; serin hava solumak her zaman gücümüzün yetmediği bir lüks haline geldi. Sık sık olduğu gibi, anlamsızlık ipleri ele aldığımda, geçip her yanı güneş gören odamda oturuyorum, kurşun izine ve orada bıraktığı çirkin yarığa dikiyorum gözlerimi. Evet, onun tüfeğinin duvarda bıraktığı yarık işte. Nasıl da göze batıyor! Başka zamanlardaysa, oraya bakarak o askerin nasıl görüldüğünü hatırlamaya çalışıyorum. O irikıyım yaratık seni yatağımdan çekip çıkarmış ve uyumadan önce bana okuduğun hikâyeyi bitirme şansı vermemişti. Tozlu siyah botları ve ürkütücü tüfeği dışında bir şey hatırlamıyorum. Çok kere-ler onun nasıl görünebileceğini hayal etmeye çalıştım ve her defasında, nihayetinde suratsız bir canavardan başka bir şey olamayacağına kani oldum. Onu, hayatını, ailesini, “sevdiği” karısını, matematikten iyi bir not alabilecek zeki çocuğunu, güldüğünü ve ağladığını düşünerek belki de çok ileri gitmişimdir. Baba, benim babasız, yarıda kesilmiş bir hikâyeyle kalmanın ıstırabını yaşıyor olmam gerçeği karşısında böylesi bir insanın düğün bayram etmesini sağlayan nedir?

Karanlık çöktüğü zaman pencerenin kenarına oturup elektriksiz kalmış tüm şu evlere bakıyorum birer birer, serin Gazze gecesinin tatlı kokusunu içime çekiyorum, dosdoğru kalbimin içine esen temiz havayı duyumsuyorum, bir de seni düşünüyorum, kendimi, Filistin’i, duvardaki yarığı, kör duvarı, seni, annemi, seni, tarih dersimi, seni, Allah’ı, Filistin’i; yarıda kalmış hikâyemizi. Sair’in hikâyesini anlatan müşfik sesini aklıma getirmek hoş-

ma gidiyor. Ben ve Sair'in birbirimize çok benzediğimizi, onda benim yabani gözlerimin ve bende de onun mahcup gülümsemesinin olduğunu söylediğinde nasıl da ağzımın kulaklarıma vardığını hâlâ hatırlıyorum. O sırada henüz onun kim olduğunu ve hayatta nerede durduğunu bilmiyordum ama sanırım senin kahramanlarına her zaman güvendim. Onun yetimhanenin arka bahçesine birkaç zeytin fidesi diktiğini anlatırken parlak gözlerinin nasıl kamaştığını asla unutamam. Allah yüzünden gülümsemeyi eksik etmesin. Allah topraktaki fidelere zeval vermesin. Hiç unutmuyorum, gözlerimin içine bakmış ve şöyle demiştin: "O, ailesinin tamamını ölüme kaptırmış ama hayata olan inancını hiç kaybetmemiş bir oğlan. Senin de onun kadar güçlü olmanı istiyorum." Baba, sana onun bir İsrail askeriyle boğuşacak kadar güçlü olup olmadığını sorduğumu hatırlar mısın? Gülümsemiştin –her zaman yaptığın gibi– ama cevap vermemiştin. Böyle şeyleri kendi başıma bulmamı isterdin. Yetimhanedeki kızlardan biri olan Emel titremeye, sanrılar görmeye ve terlemeye başlayıp da oradaki hiç kimse askeri sokağa çıkma yasağını delegecek, ölümü göze alacak cesareti bulamadığında, onun yalnızca on iki yaşında olduğunu söylemiştin bana. Oysaki Sair, Emel için bir doktor getirmek üzere dışarı çıkmıştı ve sonra... Ve sonrasında lanet olsun, Baba. Ve sonra sen artık yoktun.

Tam olarak ne zaman Sair'in hikâyesini tamamlamayı kafaya takmaya başladığını hatırlamıyorum fakat ne zaman uygun bir sona kavuşturmayı düşünecek olsam, yorgun düşüyordum ve başımdaki ağırlık daha da artıyordu. Bunu tek başıma yapamazdım. İki kez düşünmek zorunda olduğumu düşündüm; bir kendim, bir de senin

için. Baba, elimden gelenin en iyisini yaptım. Ne var ki bunu yapmak kolay değildi. Etrafımdaki herkes içinden en iyi sen bilirsin ki bir hikâyeyi tamamlamak için iki kişi gerekir; her zaman öyledir. Merakımın ve sonlara apaçık düşkünlüğümün esiri olabileceğim gerçeğinden nefret ettim. Sair bir başka “sen” oldu hayatımda; tıpkı şu çirkin yarığın hemen üzerinde duran fotoğrafın ve tok siyahı solarak asil bir griye dönmüş kefiyen gibi. Onların hepsi senin yaşayan parçaların. Beni o noktaya itenin, babamı biraz daha kaybetme korkusu olduğuna inanmamam için bir neden yok.

Düşündüm de, aklıma bir keresinde senin ruh eşin, annem geldi. Ona Sair'den bahsetmişsindir diye düşündüm. Gecelerinizi birlikte onun gözlerine ve gülümsemesine hayranlık duyarak geçirdiğinizi hayal ettim; zira açık seçik hatırlıyorum ki annem için bir tür lüks sayılan her bir araya gelişinizde, aranızdaki konuşmaların sonu gelmezdi. Bazen belli hatıralara yolculuk ediyorum. Senin sesinin tınısını ve annemin yankılanan kahkahalarını duyuyorum. O kahkahalar ki ne zamandır ortalıkta yoklar. Aman endişelenmeyesin; annem yüzünden gülümsemesini hiç eksik etmez. Baba, biliyorum canını sıkmamam gerekir ama bilmelisin ki annem her geçen gün narinleşiyor. “Acaba benim bilmediğim ne biliyor da bu acı dolu yalnızlık içindeki hayatta ayakta durabiliyor?” diye merak etmişimdir hep. Çok şey biliyor olmalı, değil mi?

Onun Sair'den haberdar olduğunu düşünerek, bir keresinde doğrudan sordum: “Sonunda Sair'e ne oldu?” Son bulaşığı yıkadı, musluğu kapadı ve bir süre lavaboya baktı. Sanki bana teskin edici cevabı verecekmiş gibi geldi. Ne var

ki birden geri çekiliverdi. Gözlerini kısarak, "Sair de kim?" diye sordu.

"Sair işte" diye cevap verdim. Ardından yüzünü kaplayan tedirginliği görünce, tekrarlardım: "Sair. Babamın Sair'i!" Yaptığı her harekette ve ağzından çıkmayan her sözde, uzaklardan bir hikâyenin parıltısını görebiliyordum. Gözlerinde gördüğüm karmaşayı perdelemek için sessizliğini kullandı. "Anne! Sair, yetimhanedeki zeytin ağaçlarını diken güçlü çocuk hani." Onu konuşturmaya çalışmakta diretiyordum.

"Güçlüymüş, ha? Ne kadar güçlü olduğun ya da öyleymiş gibi yaptığın önemli değildir, hayat bazen bileğini bükecektir ve bu zayıf olduğun değil, canımın içi; insan olduğun anlamına gelir."

Baba, bu yeni kadını tanımadığını biliyorum; hakeza ben de tanımıyorum. Buna bilgelik demek isterim. Ne yazık ki annem müstehzi birine dönüştü ama yine de çokça bilgelik edindi. Verdiği cevabın Sair ile hiçbir alakası olmadığına inandığımdan, ona bir kez daha onun başına gelenleri ve yetimhaneye geri dönüp dönmediğini sordum. "Eve döndü aslında. Hepimiz döneceğiz," dedi fısıldarcasına. O geceyi Sair'in evini, annemin gözlerinin hayata mesafesini düşünerek geçirdim. Hangisinin daha ıstırap verici olduğunu merak edip durdum: Dışarıdaki insansız uçakların korkunç vızıltısı mı yoksa insanın içindeki bazı çetin soruların gürültüsü mü? Sanırım bir cevap bulamadan uyudum, içimdeki hengâmeye hafifleme şansı vermeyen insansız uçağa müteşekkire halde.

İki hafta önce, büyükbabam komşulardan biri olan Ebu Firas ile birlikte UNRWA gıda kuponlarını almak için dışa-

rı çıktı. Evden çıktığında aklı başındaydı, döndüğündeyse çıldırmıştı. Bu kadar basit işte. Ebu Firas büyükbabanın tam üç saat boyunca yakıcı güneş altındaki uzun kuyrukta beklediğini söylüyor. Nihayet tam kuponu almak üzereyken, oradaki adama şöyle sormuş: "Bana ne vereceksin?" Aldığı cevap basitmiş: "Gıda!"

"Peki, bu kuponla Yafa'na ne zaman erişeceğim?" diye bağırmış büyükbaba. Nasıl bir harala gürele yaşandığını tahayyül edebilirsin, ne var ki Ebu Firas onu kolundan tutup eve götürünce ortalık sakinleşmiş. Bu olay üstüne çok düşünmek hoşuma gitmiyor. Sen gittiğinden beri, onun hayatının bir limon ağacının ve bir sevgili oğlun yasını tutmaya adandığını biliyorum. O, artık benim saatler boyunca konuşabileceğim adam değil. Artık inancı kalmadı, bana inanmıyor. İnsanların Filistin'imizi geri kazanmak için savaşıp öldüğünü söylüyor. Gel gör ki ne o özgürlük savaşçıları geliyor geri, ne de Filistin. Senin şimdi Yafa'da bir limon ağacının dibinde oturmuş, harikulade denizimizin mavisi üzerinde kaybolan güneşin tadını çıkardığına yeminler ediyor. Büyükbaba senin asla geri gelmeyeceğini söylüyor, zaten Allah aşkına kim Yafa cennetini bırakır da gider ki? Bense, her geçen gün, onun kırışık suratında yuvalanmış senelere ve zayıf kalbiyle birlikte atan mazinin hatıralarına âşık oluyorum.

Büyükbabama da Sair hakkında sorular sorduğumu anlamışsındır. Hemen yanıt verdi: "Sair bu dünyada tek bir soluk daha almayı reddetti. Başka bir yerde büyümeyi seçti. Bana o şapşal suratla bakma. Evet, ölmüş insanlar elbet büyürler ama sakın onların yaşlandıklarına inanma." Bu cevap anneminkinden bile daha çok kafa karıştırıyordu.

"Sana inanmıyorum. Sair ölümü bir seçenek olarak asla düşünmezdi. Peki ya Emel? Onu ölüme terk edecek kadar da bencil miydi?" diye bağırdım.

"Emel de kim?" diye sordu büyükbaba en ufak bir ilgi belirtisi göstermeden.

Bir sebepten ötürü, rahatlama hissettim. Gülümsedim ve ona cevap verdim. "Yetişkin dostum, bir ara onunla tanışmalısın." Ertesi gün Kerame halamı ziyaret etme niyetinde olduğumu söyledim ve ona benimle birlikte gelip gelmeyeceğini sordum. Artık çocuklara ve tıklım tıklı evlere tahammül edemediğini söyledi. Umurumda değildi. Alnını öptüm. Limon çiçeklerinin rayhası gibi kokuyordu. Kalın kırışıklarına bir limon bahçesi ekmiş gibi hissettim. Baba, hangi cüretle Sair'in öldüğünü söyleyebilir? Kendisi bile inanamıyordu. Sair'in hayatına dâhil olan her bir saniye için şükrettim. İmanım için müteşekkir olmam gerekirdi zira iyileşmek istiyorsan, bu iman sıçramasını yapmaya mecbursundur. Seneler kişinin hayatının uzunluğu olabilir ancak iman, hiç kuşkusuz ki derinliğidir.

Ertesi gün gerçekten erken uyandım. Hayatımda ilk defa oturup gün doğumunu izledim. Etrafımdaki soluk ışıkla birlikte, ben nasıl hissediyorsam dünya da aynen öyle görünüyordu. İşte o zaman derinlere, çok ama çok derinlere baktım ve bünyem parçalanmaya başladı. Bunu istediğim için değil, durduramadığım için. Uğruna yaşadığım şeylerin uğrunda ölmeye değer şeyler olup olmadığını düşündüm. Hayatta sahip olduğum her şeyi bir bir gözden geçirdim. Her ne kadar bir sürü şeye sahip olsam da, bunlar hiçbir zaman gerekliymiş gibi gelmediler. Ne zaman bir şeye gerçekten aklımda canlandırıdığım gibi sahip

olduğumu düşünsem, dönüp dolaşıp elimden kayıveriyor. Ruhunun yanımda olduğunu hissetmiyordum. Seni daha yakında hayal etmeye çalışsam da, tıpkı daha önce olduğu gibi o uzaklığa erişemedim. Bunun Sair ile ilgili olduğunu biliyordum. Onun her daim bitmemiş bir hikâye olarak kalacağını bilerek bir kez daha uykuya dalmaktan korktum. Biliyordum ki sen bir hikâye ötedeydin. Bir hikâye ötede!

Artık Sair'in başına ne geldiğini öğrenmek için bekleyemediğimden, büyüleyici semada en sevdiği yeri alması için güneşe iki saat tanıdım. Hava henüz ne yapacağına karar vermemişti. Serin hava aldatıcıydı, nitekim ben de boynuma senin asil kefiyeni doladım ve hiç tereddüt etmeden dışarı çıktım. O gün hayata güvendim. Bana kalırsa, büyükbabam bunun naifçe olduğunu düşünürdü ama sen düşünmezdin. Hayat, itimat edebileceğimiz az sayıda şeyden biri.

Derler ki "Bir şeyi, ister büyük bir hakikat olsun bu ister bir gözlük, herhangi bir şeyi bulmak için öncelikle onu bulmakta bir fayda olduğuna inanmalısınız." Baba, hem de ne fayda! Nihayet Kerame halamın evine vardığımda, sabırsızca kapıyı çaldım. On dakikadan fazla dışarıda bekledim. Üst üste tıklatmalarına kimse cevap vermedi. Tam eve dönecektim ki halam kapıyı açtı. Uykuluydu. Ben Sair'in hikâyesinin nasıl bittiğini daha bilmiyorken nasıl uyuyabilir? Beni içeri buyur etti ve elbiselerini değiştirmek için müsaade istedi. "Lütfen, yapma!" diye apar topar karşılık verdim bu isteğine.

Kaşlarını kaldırdı, rengi soldu ve şöyle dedi: "Neyin var senin? Herhalde büyükbabana bir şey olmuş olacak, yoksa

beni aylardır ziyaret etmezken ne diye kalkıp bu kadar erken saatte buraya gelesin? Aman Allah'ım! Ne oldu ona?"

Onu sakinleştirmek ve kaygılarını yatıştırmak zorunda kaldım. "Beni buraya bu kadar erken saatte getiren şey Sair," dedim. Evet, baba; Kerame halama sordum. Sormak zorundaydım çünkü daha doğru dürüst "Filistin" diyemediğin küçük çocukluk zamanlarından beri onun en yakın arkadaşın olduğunu biliyordum. Bunu doğru hecelemeyi sana öğrettiği için her zaman gurur duymuştur. Sen onun büyüklüğüne her zaman inandın. "Faziletin F'si, İlhamın İ'si, Letafetin L'si, İnadın İ'si, Sürgünün S'si, Tutkunun T'si, İmanın İ'si, Neşenin N'si." Ve sonra tam olarak doğru yazmıştın. Duvarlara, masalara, yazabildiğin her yere yazmıştın. Bu baş döndürücü harfleri ağaçlara işledin ve nihayetinde, kalbine kazıdın onları.

"Ne olmuş Sair'e?" diye keskince cevapladı doğrudan yöneltilmiş sorumu. Halamın Sair'i biliyor olması gerçeği karşısında, umut bir kez daha kalbime giden yolu bulup beni tebrik etti.

"Yani ona sonunda ne oldu? Yetimhaneye dönmeyi başarabildi mi? Emel hayatta kaldı mı?" diye sordum ama o cevap vermemeyi seçti. Gerçeği söylemek gerekirse, hayal kırıklığına uğradım. Senin yüreğime güvenmediğini hissettim; benim hikâyene daha fazla yaklaşmamı istemiyordun.

Geri döndüğünde tamamen siyahlar içindeydi ve şöyle dedi: "Kalk hadi, özel bir yere gideceğiz."

Yaşlı gözlerimle ona baktım ve şöyle dedim: "Gezegenin bu tarafında özel olan neresi var ki?" Cevabıma kızdı ve eğer gezegenin bu tarafına inancım yoksa Sair hakkında

bir şeyler öğrenmeye zaten layık olmadığımı söyledi. Bilmen gerekir ki utanç içinde kaldım.

Nihayetinde çıktık. Beni hiç gitmemiş olduğum yerlere götürdü. Kampın karanlık, dar yolları içime işledi. O acı tatlı duyumsamaya kapıldım. Orada olduğunu hissettim. Orada olduğuna emindim. “Özel yere” gittiğimiz sırada, Kerame halam kamptaki her bir aile hakkında konuştu durdu. Derin ıstırap hikâyeleri yoldaşlarımız oldu. Ona tüm bu hikâyeleri nereden bildiğini sordum; o da bizim Nakba’nın bir sır olmadığını söyledi. Ona hiç olmadığı kadar hayranlık duydum. Bunun öncesinde, gözümde sıkıcı bir tarih öğretmeninden başka bir şey değildi. Onun üçüncü sınıfların tarih öğretmeni olarak kalmak için terfi etmeyi reddettiğini ilk kez o zaman öğrendim. Çocuklara inanıyordu. Onların saf, küçük kalplerinde yaşayan umudu bırakamayacağını söyledi.

“İşte geldik” dedi. Tamamıyla şaşkınlık içindeydim. Burası bir “yer” sayılır mıydı acaba? Nutkum tutulmuş halde içeri girdim. Kerame halam yanmış bir evin kalıntıları arasında halinden memnun gibiydi. Yeryüzünden yayılan bir koku içine sardı beni. Bir türlü def edemedim. Halamın gülümseyen sessizliği yüreğime daha sertçe bastırmaya başladı. Mekân hissimi kaybettim. Hiçbir yerdeydim. Her yerdeydim. Buradaydım.

Halamın tatlı sesi öyle bir hayata döndü ki sessiz kalmış olduğuna inanamazdın: “İlahi! Hissedebiliyor musun? Baban tüm gençliğini burada çocuklara Filistin’i hecelemeyi öğreterek geçirdi. Faziletin F’si, İlhamın İ’si, Letafetin L’si, İnadin İ’si, Sürgünün S’si, Tutkunun T’si, İmanın İ’si, Neşenin N’si.”

Bense, birkaç saniyeliğine, onun kafayı yemiş olduğu korkusuna kapıldım. "Hala, hangi çocuklar? Özel yer dediğin şey bir yıkıntıdan ibaret" dedim sonunda. Sanki devasa bir öfke dalgasını zapt ediyormuş gibi yutkundu. Yıkıntılara geri döndü. Gülümsedi. Kahkaha attı. Ağladı. Hıçkırmaya devam etti. "Bu dediğin yerin Sair ve Emel ile ne ilgisi var peki?" diye kestim devam eden hıçkırıklarını.

"Meryem, bak ne diyeceğim! Bu işi mahvettin. Gelgelelim, her daim hayatta ikinci şanslara yer olduğuna inanmışımdır. Onları pek hak etmiyorsun ama bir noktada hepimizin onlara ihtiyacı vardır." Kabalığıma şefkatle karşılık verdi. Bana şunları sorarak sözlerini sürdürdü: "Cesaret için dua ettiğinde, Allah sana cesaret mi verir yoksa cesur olma şansı mı? Hakikat için dua ettin diyelim, Allah kendi hakikatini avuçlarının arasına mı bırakır yoksa gözlerini açma imkânı mı sunar?"

"Hayat çaba gerektirir, sanırım" diye kısaca yanıtladım.

"Tatlım, o zaman gözlerini aç. Bir bak şu yanmış eve. Cevabı kendin bulacaksın. Sana inanıyorum. Babanın Sair'in hikâyesini anlattığı her kişiye inanıyorum" dedi yaşlı gözlerime doğru gülümseyerek. Baba, hiçbir şey göremiyordum. Hiçbir şey kanayan kalbimi kendine çekmedi. Utandım. Daha iyi bir evladı hak ettiğini düşündüm.

Kafamı yere eğdim. Gülümsedim. Kahkaha attım. Ağladım. Yanmış evin, yetimhanenin en ucunda capcanlı dikili duran zeytin ağacına karşı hıçkırmaya devam ettim. Sair'in tohumu büyümüştü. Başka hiçbir şey kalmamıştı geriye ama o ağaç benim için, Emel için, Sair için ve sevgili babacığım, senin için yeterliydi.

Karanlık çöktüğü zaman pencerenin kenarına oturup

elektriksiz kalmış tüm şu evlere bakıyorum birer birer, serin Gazze gecesinin tatlı kokusunu içime çekiyorum, doğru kalbimin içine esen temiz havayı duyumsuyorum, bir de seni düşünüyorum, kendimi, Filistin'i, yetimhaneyi, zeytin ağacını, seni, Emel'i, annemi, seni, tarih dersimi, Kerame halamı, seni, Allah'ı, Filistin'i, Sair'in hikâyesini.

Bir Savaş Günü

Muhammed Süleyman

Hamza, her zamanki gibi, küçük yaştaki yeğenleriyle kuzenlerinin ellerindeki bulaşıkla geçenlerde lekelenmiş ve üzerinde muhtelif büyüklükte çatlaklar bulunan beyaz duvara sırtını yaslamıştı. Arada sırada zihnini istila eden bütün davetsiz düşüncelere karşı koydu; ne zaman okumasına devam etmek için ortam yeterince huzurlu olsa, bir araya gelip zihnini meşgul etmek için kumpas kuruyorlardı sanki. Bu düşüncelerin bizzat kendi yaratımı olduğunu varsayıyordu; kendi hayal gücünün uydurmalarıydı. İşte bu yüzden ondan başka kimseye musallat olmuyor, onu kitabını okumaktan alıkoymak istiyorlardı.

Hafifçe aralanmış pencerelerden yumuşak, soğuk bir esinti içeri girince, mum ışığıyla birlikte duvardaki gölgesi de titredi. Burnunun üzerinde bir et beni taşıyan, ellisine merdiven dayamış bir kadın olan Hamza'nın annesi, yakınlarında bir patlama olursa paramparça olmasınlar diye, her-

kes uyumadan önce pencereleri açmayı ihmal etmemişti.

Sıcak elleri üzerinde açık duran kitabıyla Hamza, bir zamanlar babasının kafayı takmış olduğu yırtık pırtık kitabı okumakta ısrarcıydı. O sırada gözlerini kitaptan kaldırdı ve açık pencereden dışarı bakıp şöyle dedi: "Hayatlarımızı alabilirler ama hürriyetimizi asla." Bu sözcükleri aklına getirenin ne olduğunu tam olarak bilmiyordu ancak hemen yanında uyuyan kendisinden yedi yaş küçük tek kardeşi Cihad'ı uyandırmasın diye içindeki coşkuyu bastırmaya çalışarak, cümlesini bir kez daha tekrarlardı. Hamza tam "hürriyetimizi" içindeki "m" harfini hafifçe telaffuz etmek için dudaklarını kapamıştı ki bölgede sağır edici bir patlama meydana geldi ve az önce hâkim olan uçsuz bucaksız sessizliğin yerini kulak zarlarını patlatan bir gürleme aldı. İçgüdüsel olarak kitaba sımsıkı tutunan Hamza, kalbi göğsünü içeriden oyuyormuş gibi çarparken birdenbire kafasını geriye doğru attı. Uykusunda kımıldayan Cihad yorganın yataktan yere düşmesine yol açmıştı. Hamza sessizce ayağa kalktı, yorganı tekrardan kardeşinin üzerine örttü ve kitabına geri döndü. Bakışlarını dosdoğru önüne dikti, görmekte olduğu şeyden birazcık olsun bir şeyler anlayabilmek için kendini kasıyordu. Bununla birlikte, odaklanması ilerledikçe kitabı da bir o kadar sıkı kavırıyor ve etrafındaki karanlık giderek daha da kararıyordu. Çok geçmeden uyuyakaldı.

Onu uykusunda gülümseten şeyin ne olduğunu hiç kimse anlayamazdı. Ona mutluluk ve rahatlık sağlayacak şeylere yalnızca uykusunda sahip olabildiğini, kimse tahmin edemezdi. Uyumadığı zamanlarda her daim mahrum bırakıldığı şeye uykusunda sahip olabiliyordu. Etrafını

ıslıklar çalan yeğenleriyle kuzenleri sarmıştı. Savaş boyunca aileleriyle birlikte onlarda kalıyorlardı ve şimdi de kim Hamza'nın uyuyan vücudunun en yakınına gelip sert sakalına dokunabilecek diye birbirleriyle yarışıyorlardı. Hamza gözlerini açtığında masum, neşe dolu suratlar ona doğru gülümsüyordu. Kitabı hemen kafasının yanında, yarısı yastığın altına girmiş vaziyette duruyordu; esneyerek kollarını iki yana açtı ve ardından çocukların gülümsemesine karşılık verip odadan çıkmalarını istedi. "Hadi bakalım gençler, gidin dışarıda oynayın" dedi Hamza sessizce yorganı üstüne doğru çekerek. Sonuna kadar açık pencere-
relerden içeri güneş sızıyordu. Annesi uyandığında ilk iş bunu yapardı. O da bu huyu kendi annesinden edinmişti, sabahları her şeyden önce bunu yapmak ne anlama gelir bilinmezdi; belki suratlarına tazelenmiş hayatın çarpması için, belki pencereler gözüne ilişen ilk şey olduğu için ya da belki onları hiç de hoş olmayan bir kokudan kurtarmak için. Işık duvardaki delikleri açık seçik görülebilir hale getirmiş ve sönmüş şamdanda kümelenmiş mum parçalarını aydınlatmıştı.

Çocukların bu oyunu sevdiğini gören Cihad, küçük-
lere geri gelmeleri için işaret etti. Melek yüzlü küçük yeğeni usulca henüz gülümsemesi suratından silinmemiş Hamza'nın yanına sokuldu. Parmak uçlarında ilerleyerek, ışıldayan gözleri ve elinin tersiyle saklamaya çalıştığı gülümsemesiyle amcasının kafasının hemen yanında durdu. Küçüklerin kontrolünü kaybetmeye başladığı kıkırdamalar tutulamayan kahkahalara dönüyordu. Suratına güneşin gelmesini engelleyen küçük kız sakalına dokunmak için ellerini uzattığında Hamza kıkırdandı. Ortamda tepeden

tırnağa bir sessizlik hüküm sürüyordu ve küçükler kıkırdamayı bırakmış, dikkatle oyun arkadaşlarının amcasının sakalı üzerinde zafer kazanmasını izliyorlardı. Elleri istikrarlı bir şekilde Hamza'nın suratına yaklaşıırken, küçük kız gözlerini tastamam hedefinin üzerine dikmişti. Yakınlardaki bölgede ani, büyük, keskin bir patlama oldu. Kız titredi ve hemencecik ellerini çekti. Alt dudağını dışarı doğru büküp ağlamaya başladı. Telaş içinde ayağa kalkmış olan Hamza hemen pencerelere koştu. Kendini tekrar topladı ve küçük yeğeninin sırtını sıvazlayarak ağlamasını durdurmaya çalıştı.

Şayet bir gün baba olursa ve çocukları ondan bir hikâye anlatmasını isterlerse, Hamza en ufak bir sıkıntı çekmeyeceğine emindi. Pencerenin yanında durmuş, geride kalan birkaç günü düşünüyordu. "Bir hafta! Ah, zaman nasıl da yavaş geçiyor" diye mırıldandı, kafasını pencere eşiğinin üzerinde duran ellerine dayamıştı. Aşağıdaki boş sokağa bakarken buranın bir zamanlar ne kadar canlı bir yer olduğunu anımsadı ve midesinin bulandığını hissedince, kafasını yukarı kaldırdı. İleri doğru hareket eden az sayıdaki beyaz bulutla beneklenmiş mavi gökyüzünün manzarası hoşuna gitti, kaçmış neşesini yerine getirdi. "Hiç değilse sende biraz olsun hayat var" diye mırıldandı bir kez daha, başını öne doğru eğerek. Sokak bütünüyle bomboş değildi; dillerini sarkıtmış ve kuyruklarını sallayan iki avare köpek tıngır mıngır yürüyordu. Bu görüntü karşısında mest olan Hamza, köpeklere seslenmek için ağzını açtı. Bir şeyler söylemek, onlara seslenmek istiyordu ve bir anlığına, içten bir bağırma arzusu duymuştu. Ne var ki bu arzusu uzun sürmedi. Bir kez daha başını kaldırdı; tepesindeki pervane

gürültüsü duymazdan gelinecek gibi değildi. Aşağıdaki iki köpek sokağın ortasında dikiledursun, o gözlerini bulutları yara yara ilerleyen iki helikoptere dikti. Hamza hem gürültülü pervanelerin hem de kuyruk sallayan aşağıdaki köpeklerin verdiği mesajı fark edebilecek kadar düşünceli biriydi. Kendi sabit konumu üzerine düşünüyordu; kendi konumu ile gökyüzü ve yeryüzününki arasındaki tezadı fark edince çileden çıktı. Etrafındaki hadiseleri derinlemesine deşmek konusunda eşi görülmedik bir kabiliyete sahipti, başkaları için hiçbir ehemmiyet taşımayan önemsiz küçük olaylar ona derin bir ilham veriyordu; oysaki öğle yemeği için ona seslenen annesini fark etmekte bütünüyle başarısızdı; “Yoksa Cihad ve küçükler yiyip bitirecek” diye takılıyordu kadın.

Güneş başka insanların hayatlarına doğmak üzere huzur içinde batarken, ortalık kararıyor ve dolayısıyla okumak da zorlaşıyordu. Karanlığa gömülen Hamza, cansız bir şekilde önünde dizili duran karanlık satırları okumakla cebelleşiyordu. Hayatı peşinde olduğumuz sürece bulabileceğimiz evvelden kafasına dank etmişti ve hayat her zaman yakınımda bir yerlerde olmalıydı, hayal ettiğimizden de yakında. Hayatının bir bölümünü karanlık içinde yaşayacaktı; Hamza önünde duranın bu olduğunu isabetle görmüştü. “Herkes uyudu. İşte gurur duyulacak başka bir şey” diye düşündü gözlerini dinlendirerek. Aşağısında duran sayfaya bakarken bir dizi düşünceye kapıldı. Öteki tarafta en uzaktaki kapıdan gelen gıcırtilar onu dalıp gittiği düşüncelerden çıkaramıyordu. “Yani, gurur duyacağım çok şeyim var” dedi kendi kendine mağrurca.

Sonra birdenbire, “Hey, hâlâ uyanıksın!” diyen kardeşi

Cihad'ın kısık, yumuşak sesi geldi.

Hamza bir anlığına sessizliğini korudu. "Evet, yatmadan önce birkaç sayfa okuyayım dedim" diye fısıldadı, sözcükler ağzından çıkarken kardeşine gülümsüyordu.

"Ah, evet, biliyorum" diye fısıldadı Cihad cevaben. Sırtına asılı şekilde yerlerde sürünen yorganiyle birlikte yaklaştı ve Hamza'nın hemen yanına oturdu. Hamza kitabına göz gezdirmeye başladı, paçaları toplanarak dizlerine kadar çekildiği için bacakları yarı çıplak uzanıyordu. Bunu fark eden Cihad, abisinin bacaklarını korumak için yorgani üstlerine çekti; onların tehdit altında olduğunu hissedebiliyordu, tehdidin nereden geleceğini bilmese de. Üstlerini örtmenin faydası dokunabilir ya da en azından, kardeşinin konsantre olmasına yardımcı olabilirdi.

İyi ve durgun zamanlarda dahi Cihad karanlıktan korkardı. Sessizlikten nefret ediyor ve üşümekten hiç hoşlanmıyordu. Yalnız başına olduğu zamanlarda bu üç unsurdan kaçınırdı, ancak Hamza varken kahkahalarıyla karanlığa meydan okurdu. Yüzünü çevirip Hamza'ya şöyle bir baktı ve bakışlarının sabit olduğunu fark edip tedirgin oldu.

Soğuk hava suratlarını okşadı. Cihad bu korkunç sessizliği bozmak için büyük bir arzu duyuyordu ve böylece, kendinden emin bir halde, abisinin okuma numarasını yarıda kesti. Berrak, yüksek bir sesle şunu söyledi: "Savaş bittiğinde, okula gitmeyeceğim." Sırıtiyordu.

Hamza hemen kardeşine doğru döndü ve onunla göz göze gelmek için bakışlarını aşağı doğru çevirdi. "Gitmeyeceksin demek?"

Hayret içinde fal taşı gibi açılmış gözleriyle fısıldayarak konuşuyordu. "Evet, serbest bir hafta olacağını söylüyor-

lar” diye atıldı Cihad kurnazca. “Hem bize ne anlatacaklarını biliyorum, ben de evde oturacağım işte” diye devam etti gözleri karanlığın içinde parlarken.

Hamza kardeşinin net ve kendinden emin lafına şaşır-mamıştı. “Anladım, gitmen gerekmiyor yani” dedi. “Ama o haftayı oyun oynayarak geçirmezsin herhalde, değil mi? Sana iki hikâye daha getireceğim. Ne diyorsun?” diye sözlerini sürdürdü; bunu söylediği sırada gülümsemesi hayranlıkla tüm yüzüne yayıldı.

Cihad birkaç saniye boyunca onunla bakıştı ve soğuk karanlığa aldırmadan, neşeyle cevap verdi: “Tabii, sen ne getirirsen okurum.” Ardından, güvende olduğunu hissederek yorganının altına girdi ve çok geçmeden uyuyakaldı. Etrafı sessiz, soğuk karanlıkla çevrili olan Hamza, Cihad’i bekleyen parlak geleceği düşündü. Bunun olmasını sağlamak için elinden geleni yapacağına sessizce ant içti.

Hamza geceyi kitabı kucağında, parmaklarıyla sayfaları birer birer çevirerek geçiriyordu. Soğuk karanlık ve uyuyan küçük kardeşinin komik hırıltısından başkaca dostu olmadan geçirdiği bir gecede, böylesi bir sebat gösterebileceği aklına gelmezdi; öyle bir sebat ki bu, kelimeleri merhametsizce yiyip yutmak suretiyle açlığını doyumak için ona güç veriyordu. Nefes alıp verirken hayatını adamakıllı tazeliliyordu.

Birkaç saat sonra, Hamza gözlerini açmak için çabalıyordu. Bunda başarısız ancak ısrarcıydı, mücadele etmesi gerekiyordu. Tam da beklendiği gibi, yine başarısız oldu. Uyuduğu sırada dudaklarından gülümsemesi hiç silinmezdi; ne var ki bu sefer, onun iradesini denemeye kalkanlara attığı türden bir sırtıma vardı aynı yerde. Hamza gözlerini

açtı. Ne var ki tek görebildiği gözlerinin önünde bir oraya bir buraya koşturan bulanık figürlerdi; delice dönüp duruyorlardı, yukarı ve aşağı, aşağı ve yukarı, sağdan sola ve soldan sağa. Hemen ardından, figürler sakinleşti ve görüntü yerine oturdu. Hamza etrafında tanımadığı birkaç insanı seçebiliyordu. Gözlerini odaklayıp daha yakından bakmayı denedi: Maskeli hekimler etrafını sarmıştı, her iki yanında duran iğneleri, ameliyat bıçaklarını, neşterleri, tutamakları ve saçılmış birkaç tableti görebiliyordu. Burasının bir ameliyathane olduğunu biliyordu ancak yine de ne türden bir yer olduğunu ve gözlerine yerleşmiş meraklı bakışlarla etrafında dikilen bu insanların kimler olduğunu sorması lazımdı. Hamza sormayı denedi ancak tam dudaklarını açmıştı ki göğüs kafesine ve kafasının arkasına derin sancılar saplandı. Bu duruma boyun eğmesi gerektiğinin farkındaydı.

Gözlerini kapamıştı ki kendini ameliyathanede bulmadan evvel geçirdiği son anları hatırlamaya başladı. “Burada, hadi, hadi! Bir başkasını daha buldum!” Sözcükler kulaklarında yankılanıyordu. O sırada, feryat figanın ortasında, Hamza enkazın altından çıkarıldığını, kafasının gevşekçe sallandığını ve enkazın sarkmış duran ellerini çizdiğini hissedebiliyordu. Ambulans sirenleri kulakları tırmalıyordu ve her iki taraftan onu tutup taşıyanlar ambulanslardan birine doğru koştururken bilinçsizce kaburgalarını dürttükleri sırada, suratına acı acı çarpan soğuk havayı duyumsayabiliyordu. Aynı anda, enkazın içindeki bir boşluktan, Hamza Cihad’ın hareketsiz yatan küçük bedenini gördü; yırtık pırtık kitabın üzerine uzanmış yanıklar içindeki eli kımıldamıyordu.

Geride Kalan

Revan Yağı

Elektrikler gitmişti. Hiç ödevim yoktu ve evde kalmaktan sıkılmıştık. Komşularım ve arkadaşlarım futbol oynamak için dışarı çıktılar. Benim dışarı çıkmama müsaade yoktu çünkü annem öğle yemeğini hazırlıyordu ve yemek neredeyse hazırды. Balkonda dikilmiş, topu birbirlerine doğru tepen ve bir gol attıklarında ünlü futbolcuların havasına giren arkadaşlarımı seyrediyordum; kollarını kartallar gibi açıp etrafta koşarak bağıryorlardı: “Gooooooooooooool!”

Orada dikilmiş, en iyi arkadaşım Ahmed her gol attığında tezahürat yapıyordum. Öğle yemeği hiç gelmeyecekmiş gibiydi! Dönüp arkama baktım. Annem masaya tabakları yerleştiriyordu. Bana baktı ve sakince gülümsedi. Dışarı çıkmayı ne kadar istediğimi biliyordu, sırf o mecbur ettiği için kaldığını da.

“Hadi anne! Acele et! Bütün golleri Ahmed atıyor” diye yakındım.

“Neredeyse hazır canım. Hem zaten aç karnına oynamazsın, değil mi?” dedi tatlılıkla. Ona karşı somurtkan bir ifade takındım ve tekrardan büyük maçı izlemeye koyuldum. Çenemi balkonun köşesine dayamıştım, kollarımı geri çekmiştim ve ayaklarımı annemin tam olarak bu amaçla satın aldığı küçük mavi plastik taburenin üzerinde tutuyordum. Sokağı görebilmek için en fazla on santime daha ihtiyacım olduğunu söylemişti. Bundan daha yüksek herhangi bir şey ailede ya da mahallede hiç kimsenin, özellikle de benim görmek istemeyeceğim bir trajediye yol açabilirdi. Balkona tırmanıp sonunda kendini tüm kemikleri kırılmış şekilde sokakta bulan çocuklar hakkında hikâyelerle beni korkutmuştu. Elbette, küçük aklım onun söylediği her söze inanıyordu ve ne zaman bu kıymetli küçük tabure üzerinde balkona tırmansam, başımı ve kollarımı sarkıtmamaya dikkat ediyordum. Maç içinde bir duraklama anı yakalayan Ahmed bana doğru yukarı baktı ve soru soran bir hareket yaptı. Kafamı iki yana sallayıp bağırdım: “Daha değil!” Çocuklar bana güldü ve oyunlarına geri döndüler.

Kaşla göz arasında, tam önümde devasa bir ışık çaktı, ben önce mutfağın duvarına, ardından da zemine savruldu. Tuğlalar yere düştü, birkaç saniye sonra kırılmış camlar onları takip etti. Hem dizlerim hem ellerim titriyordu, bir an ayağa kalkamadım. Oldukça sinir bozucu, hiç susmayan bir ıslığa benzer garip bir ses vardı kulaklarımda. Dumandan boğuluyordum. Annem deli gibi ağlayarak bana doğru koştu. Zarar görmediğime emin olmak için vücudumun her tarafını kontrol etti. Sonra da bana sarıldı. Ancak benim umurumda değildi; arkadaşlarıma ne oldu-

ğunu görmek istiyordum. Annem hemen ayağa kalktı ve beni kucaklayıp evden dışarı çıkardı, çünkü duman içeri sızmaya devam ediyordu. Ellerim titriyor ve tüm arkadaşlarımdan birkaç saniye önce sokakta oynadığı aklımdan çıkmıyordu. Bir dakika sonrasında, annemle birlikte sokağın ortasında durmuş biraz oksijen almaya çalışıyorduk ancak tek yaptığımız çimento yüklü havayı içimize çekip geri öksürmekti.

Duman dağıldıkça, havai fişek gibi kokan havayı nihayet soluyabilir hale geldik. Sonra annem maçın oynanmakta olduğu yerde durduğumuzu fark etti. Nereye gideceğini bilemiyordu. Elimi omzunun üzerinde, boynuna yakın bir şekilde tutarken etrafta daireler çizip duruyordu. Yerde yatan arkadaşlarımı gördüm. Hepsini. Ahmed kuzeninin üzerine atılmıştı. Kafası yarılarak açılmıştı. Um Ahmed teyze evinin önünden onu gördü ve çığlık atmaya başladı. Annem hâlâ çizikler içindeki kollarının gücü yettiğince bana sarılıyordu. Um Ahmed çığlıklar içinde sokağa doğru koşturdu; oğlunu kucağına alıp, uzaklardan inleyen sirenleri duyulan ambulanslardan birine doğru koşturmaya başladı. Birkaç metreden daha fazla gidemedi. Yere düştü; hâlâ ağlıyor, hâlâ çığlık atıyordu ki bayıldı. Ahmed'in babası onun peşinden koşturuyordu. Ahmed'i kucakladı ve koşturmaya başladı. O da devam edemedi. Yere düştü. O sırada ben, beni taşımaya ve kafamı arkada tutmaya devam eden annemle birlikte delicesine ağlıyordum. Arkadaşlarımdan daha yakınına gitmemi istemiyordu. Şuraya buraya dağılmış et parçalarını gözümünden uzak tutmak için uğraşıyordu.

Komşular Ahmed'i yerden kaldırdı ve sallanan vücudunu aceleyle ambulanslardan birine taşıdılar. Annesini

komşulardan birinin evine götürdüler. İnsanlar molozları toplayıp yaralıları tahliye ederken, Ebu Ahmed amca sokağın ortasında duruyordu. Öylece duruyor, Ahmed'in yerdeki kanına ve beyin parçalarına bakıyordu. Babam ve diğerleri onu öteye çekmeye çalıştılar ancak onlara direndi. Daha sonra ben de hastaneye götürülmek zorunda kaldım çünkü görünen o ki yaralanmıştım.

Ahmed gitmişti. Diğerleri ise okula gittiğim her gün suçlayıcı bakışlarla beni süzüyorlardı. Onlara bakamıyordum. Kopmuş uzuvlar, yara izleriyle dolu suratlar, topal yürüyüşler. Mahallemiz bir anda patlatılarak parçalarına ayrılmıştı. Artık oyun falan oynanmıyordu. Artık gol yoktu. Tezahürat yoktu. Arkadaşlarım da kaşla göz arasında büyüyüverdiler. Artık o korkunç günden önce baktıkları gibi bakmıyorlardı bana. Oynamak için dışarı çıkmıyorlardı. Mesafeli bir tavırları vardı, tıpkı bana baktığı zamanlarda Ebu Ahmed amcanın takındığı gibi; sanki ben anlayamazmışım, sanki onlar benim bilmediğim bir şey biliyorlarmış, sanki ben yanlış bir şey yapmışım gibi.

Kanarya

Nur es-Susi

Güneş tepedeydi. Dışarısı fırın gibiydi.

Havaalanında kaybolmuş bir yabancı gibi, bir parkın ortasındaki ahşap bankta oturuyordu. Sanki onları ilk defa fark etmiş gibi, avucundaki çizgileri sayıyordu. Yeni uyanmış ve etrafındaki şeylerin ne olduğunu anlamaya çalışan biri gibi gözüktüyordu. Tedirgin bakışlarla parka göz gezdirdi. Küçük bir kuş sürüsünü izledi ancak türlerini ayırt edemediği için kısa süre sonra ilgisini kaybetti. Topu hünerle süren ünlü bir futbolcuymuş gibi hareket ederek annesini etkilemeye çalışan bir çocuğu seyretti. Gülümse-di. Bir zamanlar kendisi de benzer bir durumdaydı. Bu ona bir *deja vu* gibi geldi. Annesine, dışarı çıkmasına izin ver-mesi için yalvarır ve hatta ağır şeyleri kaldırmaya çalışırdı, sırf annesinin kardeşi Ğassan ile beraber eve taşıdığı BM yardımlarından bazılarını kaldırabilecek kadar büyümüş olduğunu ona göstermek için. O ise kafasını çevirip bakar

ve sırtıydı, gülümsemesi suratına kazınmış mutsuzluğun kırışıklıklarında küçülürdü. Son bir umutsuz girişimde, elbisesinin eteğine yapışmıştı.

“Seninle birlikte gitmek istiyorum” diye üstelemişti hıçkırıklarını bastırarak. “Ben de Ğassan gibi gelmek istiyorum.”

“Anne, gücü yetecek kadar büyüdü. Geçen gün üç sandalyeden ikisini o taşıdı” demişti Ğassan küçük kardeşini destekleyerek.

“Tamam, belki gelecek sefere gidebilirsin. Bugün evde kalıyorsun” diye yanıt vermişti annesi.

Onların gidişini izlerken gözlerinden iki damla yaş süzül-müştü. Ardından dışarıda beklemeye karar vermiş ve yapılması gereken doğru şeyin bu olduğuna kendini inandırmıştı. Ne de olsa, birinin evi beklemesi gerekirdi. Annesinin sözü ona umut vermiş ve Ğassan’ın desteği moralini düzeltmişti. Hele şükür, abisi ona inanıyordu.

Annesi öğle vakitlerinde eve dönmüştü, mavi çizgili beyaz bir un çuvalı taşıyordu. Ğassan da gururla arkasından geliyordu, ilerleyen haftalarda karınlarının doymasını sağlayacak şeylerin içinde bulunduğu iki plastik torbayı tutmaya çalışıyordu. Onlara doğru koştu ve iki torbayı taşımak için Ğassan’a işaret etti. Gelgelelim, Ğassan ona sadece bir taneyi, içlerinden hafif olanını verdi; kardeşinin torbaları taşımadaki ilk sınavında başarısız olmasını istemiyordu. Torbayı bir sol eliyle, bir sağıyla, sonra tekrardan sol eliyle taşıdı. Elleri yorulduğunda, sıkıca kucağına aldı. Vazgeçmek istemiyordu; abisinin yüzünü kara çıkarmak istemezdi.

Kadın uzakta durarak onu izledi, yüz ifadesini ve hareketlerini incelerken bunların tanıdık gelmekle birlikte yabancı olmaları karşısında hayal kırıklığına uğradı; zihninde bir yere denk düşmüyorlardı. Hiç kırpmadığı gözlerini onun üzerine dikmişti. Merkezinde onun olduğu bir daire çizerek parkta gezindi. Onu her üç boyuttan da incelemesinin, zihninin derinlerine yaptığı kazıya faydası dokunacağını düşündü. Yanıldı. Tam onun önünde duruyordu ki önüne bir çocuk fırladı, kendisiyle gurur duyan annesinin önünde oyun oynuyor ve annesine futbol becerilerini sergiliyordu. O da bir zamanlar benzer bir durumdaydı, o kadar benzerdi ki bir *deja vu* hissine kapıldı. Soğuk evinde küçük bir çocuk olduğu zamanlar annesini memnun etmeye çalışır ve gitmemesi için yalvarırdı ona. Kendini çok yalnız hisseder ve üşürdü. Tek tesellisi yatak odasındaki pek çok oyuncak bebek ve oyuncak ayıydı. Bunlar dünyasını oluşturuyordu, umudunu da. Annesi ise evden ayrıp gün doğarken geri dönecekti, yeni bir erkek arkadaş eşliğinde.

* * *

Güneş tepedeydi. Hava boğucuydu.

Kafasını banka geri yasladı, saatine baktı ve boğucu sıcaktan kurtarmak istediği gözlerini kapadı. Tükürüğünü ağzının içinde toplayıp, aniden bastıracak bir susuzluğa karşı koymak için yuttu. Sonra, tam insanın içini açan şeyler düşünmeye karar vermişti ki kadının altın sarısı saçları dikkatini çekti. Kadın kısaydı ve ordu üniforması onu daha da kısa gösteriyordu. Göz kamaştırıcıydı; bunu inkâr edemezdi. Onun parkın etrafında dönüşünü izledi.

Kendi kendine, “Belki Bologna’dandır. Eğer turist olsaydı, onun sevmem mümkün olur muydu?” dedi. Ardından ilgisini kaybetti. Trafiğin ve etrafındaki insanların gürültüsü düşüncelerini işgal ederken, benzer bir gürültünün hatırası aklına geldi. Kardeşiyle birlikte taze su getirmek için UNRWA su kamyonuna koşuyordu. Kampta günlerdir temiz su yoktu. Bir saat civarı kuyrukta beklemiş, iki benzin bidonunu doldurmuş, omuzlarına yüklemiş ve kampın en ucundaki evlerine doğru geri yola koyulmuşlardı. Bir kuş sesi dikkatini çekince, benzin bidonunu yere bırakmış ve kuşu yakalamak istemişti; anneleri ne zaman evden uzaklaşsa birlikte bu eğlencenin peşinden koşarlardı.

“Bir kanarya!” diye bağırmıştı Ğassan. “Önce ben gördüm” diye cevap vermişti. “Eğer burada beklersen tutup sana getirebilirim” demişti Ğassan. Kanarya yakınlardaki Yahudi yerleşimleri civarındaki çalılıkların içine uçmuştu. Tek bir tüfek atışı kâfi gelmişti. Abisi ve kanaryanın sesi sonsuza kadar kesilmişti, tam gözlerinin önünde.

* * *

Kadın onun, gözleri hâlâ kapalı, görüntü itibariyle kimseyi umursamadan bankın üzerine yayılmasını izledi. Bu gürültünün ortasında ne düşünmekte olduğunu merak etti. Acaba biriyle mi çıkıyor, diye düşündü. Güneşin kızgınlığı üzerine çarparken, onun etrafında parkta bir tur daha atmaya karar verdi. Tam ona bir kez daha bakıyordu ki boynundaki bir zincirde sallanan Davud Yıldızı parıltısı çarptı gözüne. Bakışlarını öte tarafa çevirdi ve bir anlığına kendisini esir alan körlükten kurtulmak için gözlerini

sımsıkı kapadı. Sanki beyni sıcaktan buharlaşmış ve onu delirtiyormuş gibiydi. Onun kendisi için beklemiş olmasını diliyordu. Ve tam umutsuzluğa düştüğü anda, içindeki bir şey, sanrılara kapıldığı bu hali sevmesini sağladı. Etrafını saran cayır cayır sıcaktan kendini kurtarmak için yakındaki bir ağaca doğru hızlandı. İçini açacak bir şeyler düşünmeye karar verdi. Gözlerini kapadı ve onu soğuk su dolu bir küvetin içinde, saçından, burnundan ve kulaklarından sular damlarken hayal etti. Yüzü gözünün önünden gitmiyordu. Yüzünde arayıp durduğu bir şeyler vardı. Bunların ne olduğunu o da bilmiyordu. Onunla temas kurmaya, onun dünyasını işgal etmeye mecburmuş gibi hissediyordu. En son ne zaman bir erkek arkadaşı olduğunu anımsadı. Uzun zaman olmuş, diye düşündü. Orduya alınmasından bir süre önceydi. Tamamıyla farklı yerlerde hizmet vermek zorundayken bir arada kalmaları her ikisi için de kolay olmamıştı. Oysa herif daha çok çabalayabilirdi, diye geçirdi içinden.

* * *

Güneş tepedeydi, hava insanın cılkını çıkarıyordu.

Ter alnından süzülüp şakaklarına ulaştı. Adam silmek için sol elini kaldırdı. Gözlerini açtı ve etrafına bakındı. Anneyle oğulun sonunda gitmiş olduğunu ve daha fazla askerin öğle yemeği arası için her zamanki yerde toplandığını görünce rahatladı. Şimdiye dek her şey planlandığı gibi gidiyordu. Kemer belini sıkıyordu ve elleri nemliydi. Üstünden başından ter akıyordu ancak odaklanmaya ve gözlerini açmaya mecburdu. Ellerini kuruladı, alnındaki teri sildi, sağ cebindeki saati kontrol etti, ağır ceketini tek-

rar düzeltti ve ansızın kış gelmiş gibi vücuduna yapıştırdı. Bir kez daha saati kontrol etti; biri on geçiyordu.

Kadın gözlerini açtı ve onun ayağa kalkmak üzere olduğunu görünce, içinden geldiği gibi hareket ederek onunla konuşmaya karar verdi. Bu son şansıydı. Yeterince cüretkâr olmadığı için pek çok insanı kaybetmişti; bu sefer öyle olmayacak, dedi içinden. Ona doğru yürüdü.

Tam bölgeyi son bir kez daha taramak için kafasını kaldırmıştı ki en beter korkuları gözlerinin önünde gerçeğe dönüverdi. Bej üniforması ve siyah ordu botları, belinde tabancası, arkasında dans eden atkuyruğuyla şu kısa sarışın masaların arasından geçerek ona doğru geliyordu. Ayağa kalkmıştı, şaşkınlıktan felç olmuş halde daha da fazla terliyordu. Tetiği kavramak için elini cebine zar zor götürebildi.

Kadın hararet içindeydi. Adam hareketlendi. Kadın adımlarını hızlandırdı. Sonunda önüne gelmişti, neredeyse iki metre ötesindeydi. Kadın sol elinin tersiyle alnını silmek için durdu. Bir ter damlası adamın sol yanağından boynuna yuvarlandı. Titredi. Kadının alnından aşağı bir ter damlası süzüldü. Gözlerini kırptı. Güneş tepedeydi. Etrafı cayır cayır kavuruyordu. Boynunda asılı Davud Yıldızı, kışlık ceket, Arap bakışları! Kadının başı döndü. Şimdi her şey yerli yerine oturuyordu! Bunu nasıl olmuştu da fark etmemişti? M16'sını çekti ve sıkıca tutarak namlusunu adamın alnına dayadı. Telsizinden bir uyarı mesajı yollayarak diğer İsrail askerlerini alarma geçirdi ve kımıldamadan durdu, üstünden başından ter akıyordu.

Göz göze geldiler. Bakışlarından akan korku ve hüsrân her yanı kaplamıştı. Kadının eli tetikteydi. Adamın eli tetikteydi. Ölüm her ikisini de bilinmeze yolladı.

Toprağın Hikâyesi

Sare Ali

Babama

Onun yaşlı gözlerine baktım ve mutluluğa benzer bir şey görerek gülümsedim. Her zaman babam diye bildiğim adam geri dönmüştü. Son üç yıldır tanımakta büsbütün zorluk çektiğim o yabancı adam gibi durmuyordu. Artık sürekli duvarlara bakıp duran ve evde biri kendisine hitap ettiğinde ilgisizce başını sallamakla yetinen o dalgın, sessiz figür değildi. Neredeyse oradaydı, varlığa kavuşmuştu. Aldığım yüksek bir notla ilgili böbürlenirken beni sahiden dinliyordu. Bir telefon ve Türk sponsorlu bir kurumun imzaladığı bir evrak parçası babamı geri getirmişti. Bir kez daha gözlerine baktım, bu sefer ilk gördüğüm yanlış olabilir korkusundan daha özenliydim. Babamın gözlerindeki o mutlak mutluluğu görünce, suratımı yine büyük bir gülümseme kapladı.

Günümüzde Toprak Günü anması yaparken, 1976 yılında İsrail yüzlerce dönüm Filistin toprağına el koyulacağını ilan ettiğinde toprakları için buna karşı duran insanları onurlandırıyoruz. Bu ilanı protesto etmek için düzenlenen yürüyüşlerde altı insan öldürüldü. 30 Mart bizim toprağıımızın, babamın toprağıının hatırasını geri getirmektedir. Birkaç hafta önce, Türkiye tarafından finanse edilen bir yeniden inşa programına babamın seçildiğini haber veren bir telefon aldık. Program, toprakları İsrail'in 2008 saldırısında zarar görmüş çiftçilere ağaçlarını yeniden ekebilme-leri için yardımcı olmayı hedefliyor. Çiftçilere çitler, kesiciler, fideler, tohumlar ve sulama sistemleri gibi her türden yardımcı malzemeyi temin ediyor. Babam çiftçilere mali tazminat veren örgütlere başvurmayı reddetmişti. Toprak karşılığında nasıl para alabilirdi ki? Geri kalan tüm yardım programlarından farklı olarak, bu program çiftçilere para vermiyor. Bunun yerine, kendi başlarına ayakta kalmalarına yardımcı oluyor.

Babam her ne kadar bir çiftçi ailesinde doğmuş olsa da kendisi o yoldan gitmedi. Mısır'da iktisat ve siyaset öğrenimi gördü ve gençliğinin büyük kısmını bir gazeteci, esasında bir köşe yazarı olarak Kuveyt'teki gazetelerde ekonomik ve siyasi meseleler üzerine yazarak geçirdi. Gelgelelim, Gazze'ye geri döndüğünde, büyükbabamın yıllar önce ona bırakmış olduğu toprağı göz kulak olmak zorunda kaldı. Bu onun için zor değildi. Yavaş yavaş, toprak onun için işten ziyade ihtiras haline geldi. Önemsemediği az sayıda şeyden biri, onu ayakta tutan günlük meşgaleydi. Yeryüzündeki cennetti.

İsrail'in Gazze'ye saldırısının yirmi üç günü boyunca,

sürekli olarak toprağın buldozerler tarafından yerle bir edildiğine dair haberler alıyorduk. Bize binlerce ağacın yok olduğu söylendi. Bize amcamın ağaçlarının yok olduğu söylendi. Bize kendi ağaçlarımızın yok olduğu söylendi. Bize doğudaki tüm ekilebilir arazi bölgesi olan Şarga'nın yok olduğu söylendi. Ama bunlar söylentiydi ya da babam buna inanmak istedi. Toprağımızın hâlâ zarar görmemiş, hiç dokunulmamış olduğu konusunda hepimizin umudu vardı. Yalnızca öteki insanların ağaçlarının kökünden sökülebileceği ancak bizim eşi benzeri olmayan güzel zeytinlerimizin başına bunun kesinlikle gelemeyeceği varsayımına tutunuyorduk. Kesinlikle o ağaçlar olamazdı, zira bunlar babamın övündüğü tek şeydi; herhalde her gün Kuveyt'in petrol havuzlarında yüzdüğünü düşündüklerinden, kendi tabirleriyle, "kara altın diyarını pervasızca terk etmek" ve üstüne, "kalkıp yaşamak için -alelade bir yer olan- buraya gelmekten" ötürü durmaksızın onu kınayanlardan, Gazzeli olmakta aşağı kalmayacağını kanıtlamak için. Babam bu konuya epey farklı bakıyordu çünkü inanıyordu ki bu özel yer, kutsal yağın -*ez-zeytu'l-mukaddes*- toprağıydı.

Gazze'nin seması bir kez daha maviydi. Mesele sona ermişti; haberler meselenin sona erdiğini söylüyordu. Babam oraya gitti. Toprağı kontrol etmek için gitti. Kendi zeytin ağaçlarının bir istisna oluşturduğuna gönülden inandı ve oraya gitti. Buldozer operatörünün kalbindeki o minik beyaz noktaya gönülden inandı; babam sanıyordu ki o operatör, bizim toprağımızın güzelliğine dayanamaz ve ona bu toprağın üzerinden geçmemesini söyleyen ta içindeki iyiliğin sesini dinlerdi. İnsanlığın iyiliğine inancı vardı ve oraya gitti. Allah'a gönülden inandı ve oraya gitti. Ona eşlik eden

erkek kardeşim, yürüdükleri sırada gördükleri tek şeyin, yıllar boyunca ailelerin yakacak ihtiyacını karşılamaya yetecek kadar çok buldozer mağduru ölü ağaçla dolu harabe topraklar olduğunu bize sonradan anlattı. Kardeşim insanların ağladığını görünce babamın ağlamaya başladığını anlattı. Durmadılar. Daha fazla devrilmiş ağaç gördüler, dermansız ve mağlup halde. Durmadılar. İşte cennet burasıydı. Toprağımızın manzarası şaşırtıcı değildi. Basitçe söylemek gerekirse, bizim ağaçlarımız bir istisna falan oluşturmuyordu. Ağaçlarımız gitmişti. Bir üzüntü ve inkâr seli kaplamıştı her yeri. Diyebilirim ki babamın inancı paramparça olmuştu. Dünya çirkin bir yer gibi gözüküyordu.

Daha sonra tüm mahallenin muhabbet konusu haline gelen ağaçlarımızdan biri, hâlâ ayakta duruyordu. Saldırlardan tam bir hafta önce, babam kardeşime bu ağacın pek çarpık durduğunu ve ondan çabucak kurtulmaları gerektiğini anlatmıştı. Onu kesmeyi planlıyorlardı ancak gelin görün ki ironik olarak, İsrail ordusunun (can sıkıntısından mı yoksa merhametten midir bilmem) geride bıraktığı tek ağaç oydu. Hâlâ oradaydı. Daha sonra, kuzenlerim ne zaman bu konuda babamın üzüntüsünü azaltmak isterlerse, bütün mevzuyu bir şakaya çeviriyorlardı. “Senin onu zaten kesmeyi planladığını askerler nereden bildi de kendileri bu zahmete girmemeye karar verdiler acaba?” diyordu kuzenlerim. Herkes gülmeye başlayıveriyordu, babam hariç. Toprağı ve zeytin bahçesi onun için gülme malzemesi değildi.

O gün babam ve erkek kardeşim eve geldiğinde, kardeşim bize gördüklerini anlatmaya başladı. Bize ağaçların kökünden söküldüğünü söyledi; “*eş-şecer tcarraf*” diyordu

durmadan. Babam odasında idi, ağlıyordu. Toprağını ziyaret ettikten sonraki haftalar boyunca babamın günlük bir programı vardı: Sabahları dua ediyor ve Kuran okuyordu, geceleri ise ağlıyordu.

Toprak konusu açılmışken, İsrail saldırısı sırasında ya da hemen sonrasındaki evlerden ya da mali kayıplardan bahsetmek çok bencilce ve ötekilere karşı kayıtsızlık olurdu. İnsanlar öldüğü sırada, yerle bir olmuş güzel evinizden bahsetmezsiniz. İnsanlar kollarını ve bacaklarını kaybedip hayatlarının geri kalanı boyunca sakat kalırken, bir zamanlar mütevazı mahallenizi süsleyen bir vazo gibi duran şık arabanızın şimdi gri bir enkaz haline gelmesinden söz etmezsiniz. Veda bile edemediği çocuğunu gömen bir anne varken, gaddarca sökülmiş ağaçlarınızdan ve topraklarınızdan konuşmazsınız. O insanlar konuşur. O insanlar ağlar. Yas tutan onlardır. Siz dinlersiniz. Ve kendi önemsiz, ufak çaplı üzüntünüzün hatırası için kederlenirken sessizliği bozmazsınız. İşte bu babamın ıstırabını katmerlendiriyormuş gibi duruyordu.

Yakın zamanda, sökülen ağaçların sayısı ve yaşları gibi konularda isabetli bilgi almak için babamın yanına gittim.

“Neden soruyorsun? İnsanlara ağaçlarını yeniden dikmeleri için yardım etmektense biraz para ve bir un çuvalı verip geçen şu hayır kurumlarından birine mi başvuruyorsun yoksa? Öyle mi? Onlara ihtiyacımız yok bizim. Yeniden inşa programından tanıştığım adam geçen hafta aradı, işçilerini ve çiftçilerini işe başlamaları için yollamışlar zaten. Hâlâ hayır kurumuna başvurmak istiyor musun?”

“Baba, hayır! Sadece kendi blog sayfam için bir şeyler yazıyorum.”

“Blog mu? Tamam, o neyse artık!”

“Peki, kaç ağaç kökünden sökülmüştü? Sanırım 180 zeytin ağacı ve ...?”

“189 zeytin ağacı. 160 limon ağacı. 14 hintarmudu ağacı...” diye bağırdı, tam sayıyı yanlış bilmeme öfkelenerek.

Utandım, başımı yere doğru eğdim ve kendime neden bunu yaptığımı düşündüm. Düşüncelerimi kesen, sözüne devam etmesi oldu: “Şu an yaptığın şey her neyse, bunu bir dahaki sefere yapmaya karar verdiğinde sayıyı düzgün tut!”

Hiç cevap vermedim.

“Duydun mu beni? 189 zeytin ağacı vardı orada. 180 değil. 181 değil. 188 bile değil. 189 zeytin ağacı.”

Birkaç dakika sonra odayı terk etti. Tek hissedebildiğim şey suçluluktu.

Bir İsrail askerinin, “Tanrı’nın vaat ettiği toprak” olduğunu iddia ettiği toprak üzerindeki 189 zeytin ağacını buldozerle yerle bir edebiliyor olması, kafanın hiç almayacağı bir şeydir. Acaba Tanrı’nın gazaba gelebileceğini hiç düşünmedi mi? Üzerinden geçtiği şeyin bir ağaç olduğunu hiç fark etmedi mi? Eğer bir Filistin buldozeri icat edilseydi (Ha-ha, bence de!) ve bana bir bostana girme şansı verilseydi, mesela Hayfa’da, asla bir İsraillinin dikmiş olduğu ağacı kökünden sökmezdim. Hiçbir Filistinli yapmazdı. Filistinliler için ağaç kutsaldır ve ona can veren toprak da öyledir. Ben de Gazze hakkında konuşurken, Gazze’nin sadece Filistin’e ait küçük bir parça olduğunu hatırlıyorum. Filistin’in Gazze’den daha büyük olduğunu hatırlıyorum. Filistin Batı Şeria’dır, Filistin Ramallah’tır, Filistin Nablus’tur, Filistin Cenin’dir, Filistin Tulkerim’dir, Filistin

Beytüllahim'dir ama en önemlisi Filistin Yafa, Hayfa, Akka ve İsrail'in bize unutturmak istediği tüm o şehirlerdir.

Bugün farkına vardım ki babamı geri getiren şey ne o telefon ne de yardım kurumu tarafından imzalanan evrak-tı. Onu geri getiren şey toprağın yeniden canlanan hatı-rasıydı. Altına oturduğu her seferinde güneşin kavurucu ışınlarından kaçmasını sağlayan ve gölgelerinin keyfini sürdüğü zeytin ağaçlarının verdiği emniyet hissinin hatı-rasıydı. En iyi ve en saf hali bidonlara doldurulup aileye ve arkadaşlara kıymetli hediyeler olarak verilen şu altuni yağın hatırasıydı. Uzun yıllar boyunca göz bebeği gibi bakılan toprağın, ona verilen emeğin ve aidiyetin hatırasıydı.

Babam ve toprağı arasında kopmaz bir bağ var. Filistin-liler ve toprakları arasında kopmaz bir bağ var. İsrail, dur-maksızın bitkileri kökünden sökerek ve ağaçları keserek, bu bağı kırmaya ve kendi çaresizlik kurallarını Filistinlile-re dayatmaya çalışıyor. Filistinliler, ağaçlarını tekrar tekrar dikerek İsrail'in kurallarını reddediyor. "Benim toprağım, benim kurallarım" diyor babam.

Gazze’de Diş Ağrısı

Semiha Elvan

Aynı berbat diş ağrısıyla uyandım, acı kafamın tepesinden delerek girip ilerliyordu. İki gün boyunca ne çalışabildim ne iki lokma yiyebildim ve daha kötüsü, uyuyamadım da. Vücudumun her bir tarafı kendince ağrıyordu. Velhasıl, başka çarem kalmamıştı. Dişçiye gidecektim. Bundan kaçınmayı denemiştım ancak artık çok geçti. Babam güya bana dişçi randevusu ayarlayacaktı. Ne yazık ki bir randevu için üç gün daha beklemek zorunda kaldım. Dünya üzerinde, diş ağrısının yol açtığı baş ağrısı kadar sinir bozucu başka bir şey yoktur. İnsan tahammül edemiyor.

İnlemelerimi ve acı dolu feryatlarımı duyan babam, öbür odadan bağırdı: “Eğer acıya üç gün daha katlanamayacaksan, o zaman kalkıp gidelim şu...”

Sanırım ya ne dediğini tam olarak duymadım ya da şaka yaptığını düşündüm. Ona sordum: “Nereye gidelim?”

Boğazını temizleyen babam bağırdığında, o korkutucu

sözcük keskin ve net bir şekilde ağzından dökölüverdi: *el-vakâle*; UNRWA Sağlık Merkezi. İçim ezildi, tüm vücudum titredi ve kelimelerim boğazımda düğümlendi. Birdenbire, gözlerim o mekânın imgesi haricinde bir şey görmez oldu. Her gün üniversiteye giderken, bir sağlık merkezi ve ana karargâh olmak üzere, UNRWA'nın iki binasının önünden geçiyorum.

Muayenehanenin duvarları birkaç mavi çizgiye sahip beyazımsı bir renkti. Ambulanslara taşınan insanların, oldukça orantısız çizilmiş resimleri vardı. Burası ne UNRWA bayrağı taşıyan beyaz ve soluk mavi binaların ya da onların kaba resimlerinin, ne de ne zaman gözüm takılsa canımı sıkan yanına varılmaz dikenli tel duvarların yeri ydi. Daha ziyade demirli pencerelere ve mikrofondan numaraları yahut isimleri çağıran görünmez kişinin sesine ulaşmak için sıraya giren ya da sırada kalmaya çalışan kalabalıklara ait bir sahneydi. Kavurucu yaz güneşi ya da şiddetli kış yağmuru altında orada sıraya girip beklemek zorunda olanlara her daim üzölmüşümdür. Herhangi bir nedenden ötürü orada kendimin de sıraya gireceğini ise hiç aklımdan geçirmemiştim. İsmimin okunmasını bekleyerek orada dikileceğimi ve çağırılan şanslılardan biri olabilirim umuduyla demirli pencerelere ulaşmak için mücadele edeceğimi hiç düşünmemiştim.

Her ne kadar yaşadığım örselenmeyi bekleyerek atlatmak istesem de bu eşi benzeri görülmedik ağrı beni mağlup etti. Teslim oldum. Hoşuma gitse de gitmese de o muayenehaneye yolculuk edilecekti. Sonuç olarak, diğer insanlar, diğer sıradan Filistinliler, mülteciler ve hastalar arasında kuyrukta beklemek ne kadar kötü olabilirdi ki?

Burası yalnızca bir tıbbi merkez, diye avutmaya çalıştım kendimi başarısızca.

Uykusuz bir gece geçirdim. Ertesi gün babamın yanına gittiğimde, tek kelime etmeme bile gerek yoktu. Telaşımı nazik bir bakışla yatıştırmaya çalıştı. Ortalık tıklım tikiş olmadan bana bir yer kapmak için kendisinin benden bir saat önce muayenehaneye gitmek zorunda olduğunu söyledi. Bir yer sabahın yedisinde nasıl kalabalıklaşır acaba, diye sordum kendime.

Sabahın tam sekizinde, babamın verdiği talimata uyarak muayenehaneye gittim. Merkeze giden yol benim için ıstırap doluydu. Babama zaman zaman nasıl düşüncesizce yaklaştığımı, onun bizim için yaptıklarını nasıl da hiç layıkıyla takdir etmediğimi düşündüm. Bize UNRWA yardımlarını almak için ayda bir kuyrukta beklemek zorunda kalıyordu. Bizler, UNRWA Kartı –büyük “K” ile yazılıyor– avantajlarının tadını çıkartan şanslı Filistinliler arasında yız. Annem mültecidir. Neden kimi insanların bu karta bir tür imtiyaz gözüyle baktığını hiç anlamadım ve bazılarının neden bunu gururla taşıdıklarını hep merak ettim.

Mülteci kartı, mültecilerin kaybettiklerine kıyasla nedensiz az şey aldıklarını bize hatırlatan bir hakaretti ve öyle olmaya devam etmektedir. Bir un çuvalı, bir zamanlar sahip oldukları ekili toprağın yerini tutabilir mi hiç? Sıcak yuvalarını kaybedip de mülteci kamplarında yaşamaya başladıktan sonra her daim hissetmiş oldukları acı sefaleti, bir şeker çuvalı giderebilir mi? Tıpkı kendileri gibi merhametsizce köklerinden sökülüp atılan zeytin ağaçlarını iki şişe yağ unutturabilir mi? Ya da belki bu onların, kartları ellerinde olduğu sürece, bir zamanlar sahip oldukları top-

rağa geri dönebilecek geçici mülteciler olduklarına dair bir bildirimden ibarettir. Beni şimdiki ana döndürebilen tek şey, keskin bir acı dalgası oldu.

8.30 civarında merkeze vardığımda, dışarıda kuyruk oluşturan az sayıda insan vardı. Sanırım şu varsayımlar ve korkular benim açıklanamaz dişçi fobimin bir sonucuydu; bunları abartmış olduğumu düşündüm. Neticede, beyazlı mavili bina epey hoş bir yer gibi duruyordu. En sevdiğim renklerin verdiği rahatlık maalesef uzun sürmedi. Muayenehaneye girdiğim an, çene çalan insanların sesleri net bir hal aldı. Etrafa bakınarak gülünç derecede küçük olan muayenehaneyi süzdüm; burası teknik olarak, kapılarının üzerinde sağlık merkezi tarafından sağlanan farklı tedavileri gösteren birer levhanın asılı bulunduğu küçük odalardan müteşekkildi: Genel Muayenehane. Göz Hastalıkları. Diş. Bir de muayenehanenin en büyük kısmını oluşturan Dâhiliye.

Allah’a şükür ki yalnızca dişim ağrıyor, diye düşündüm.

Babam kalabalığın içinden beni buldu. “Neden bu kadar geç kaldın? Sana bir numara aldım. Sıran geçmek üzereydi” diye seslendi bana ayakta durduğu yerden.

“Mümkünü yok, numara geçemez. Atlattığım bunca şeyden sonra numarayı kaybedemem” diye düşündüm, acı beni konuşmaktan alıkoyarken. Kişinin bir numaraya tabi kılındığı, kişinin artık bir insandan ziyade bir numara olduğu zamanlardan biriydi işte. Ben artık kendim değildim. Ben Yedi numaraydım. Ve “Yedi” o an işitmek istediğim tek şeydi. Buna karşın, tüm o hasta insanları görmek, beynimi ve uzuvlarımı kemirmeye başlamış diş ağrısını bir miktar hafifletti. Nasıl olursa olsun, bunun durmasını istiyordum.

Babamın benim için ayırmış olduğu banka oturdum. Ne halde olduğumu görünce, numaralarını bekleyen çoğu insan gibi o da ayakta kalmayı tercih etmişti. Salonun içinde kullanılabilir durumdaki beş bank, kalabalık bir şekilde ayakta bekleyen onlarca kadın, çocuk, erkek ve ihtiyara hiçbir şekilde yetmezdi. Ötemde duran kadına şöyle bir baktım. İki eliyle birden tuttuğu kâğıdın üzerindeki numara-ya ilişti gözüm. Şok olmuştum. Şayet benim numaram yedi olduğu halde daha çağrılmadıysam, o acaba otuz altı numara için ne kadar beklemek zorunda kalacaktı? Sonradan keşfettiğim üzere, bu süre pek uzun olmayacaktı.

“Altı numara! Altı numara?” diye bağırdı bıkkın bir ses hoparlörden.

“Altı numara? Altı numara nerede?” diye kükredi neredeyse orada bulunan herkes, sesleri salonda yankılanıyordu. Odanın kapısı açılınca çok yaşlı bir kadın yavaşça dışarı çıktı; bir sağa bir sola topallarken, görünüşe göre torunları olan iki genç akrabası her iki elinden tutuyordu. Kadının gözleri kapalıydı ve küçük ağzından dışarı pamuk sarkıyordu. Şurası açıktı ki çektiği berbat acı epey fazlaydı ve bu da açıklayamayacağım şekillerde, bütün bedenimin titremesine yol açtı. Göz ucuyla odaya şöyle bir bakmak istiyordum ki on yaş civarında bir kız kalabalığı yaparak odaya girdi ve kapıyı arkadan kapadı.

Uzun bir örgü halindeki saçı sallanan kız, bir öğrenci olarak her daim nefret ettiğim mavi çizgili beyaz formayı giyiyordu. (Her zaman bu beyaz çizgili mavi mi acaba diye merak etmişimdir.) Dişçinin odasına tek başına girmişti. Kendimden utanıyordum. Benim daha genç halim gibiydi, o zamanlar saçımı iki örgü yapmayı seviyor oluşumu say-

mazsak. Daha da önemlisi, babasıyla birlikte gelecek kadar korkak değildi. İçeri girdiği sırada okul çantası elindeydi. Yani büyük ihtimal, dişini çektirdikten sonra okula gidecekti. İki dakika içinde, kapı bir kez daha açıldı. Küçük kız dışarı çıktığında, yüzündeki aynı meydan okur ifade şöyle der gibiydi: “Sonunda seni ağzımdan çıkardım, seni gidi aptal minik diş.” Bu küçük kızın içeride ne kadar zaman geçirdiğini düşündüm. İki dakika; ona herhangi bir anestezi uygulamak için bile yetersiz...

Bir an için kaçmayı düşündüm. Daha yedi numara çağrılmadan babam beni kalabalığın içinden sürüklemeye başlamıştı. Orada bulunan insanlar bir kez daha kükrediler. “Yedi numara! Yedi numara nerede?” Ben ayaklarımı sürüye sürüye gelirken babam elimden tutmuştu. Üç doktor da pek hoş görünüyordu; yani en azından bana adımı sordular. Sandalyeye uzanmak zorunda kaldım ve daha bir dakika dolmadan doktor dişimin cerrahi bir müdahaleyle alınması gerektiğini ilan etti ki bu, beklendiği gibi, UNRWA muayenehanesinde sunulan bir hizmet değildi. Acıyı falan unuttum. Tek istediğim o steril odadan dışarı çıkmaktı.

Dışarı çıktığımda nefesimi tutmayı bıraktım. Alelacele binanın çıkışına yöneldim. Babam arkamdan yetiştiğinde, küçük kızın gülümsemesinin aynısı eşliğinde onun gözlerine baktım: “Gördün ya, bana yardım edemiyorlar işte. Sana söylemiştim.” Doktorlardan daha fazla bilgi almak ve reçetesini yazdıkları ilaçları getirmek için geride kalmış olan babam, solgun yüzümün nihayet normal rengine döndüğünü görünce güldü. Küçük ilaç poşetini suratıma doğru kaldırdı. “En azından sana biraz ağrı kesici aldım.”

“Evet, ağrı kesiciler!” dedim nazikçe gülümseyerek.

Olur da Dışarı Çıkar mıyım ki?

Nur es-Susi

İşte şimdi buradayım. Cep telefonumun pil göstergesi yarıya inmiş. Benim durumum ümitsiz, zira şebeke herhangi birini aramaya yönelik ısrarcı teşebbüslerime yanıt vermiyor.

Bu cep telefonunu ortaokulu iyi notlarla geçmemin hediyesi olarak almıştım; babamın o günkü neşesini ifade etmesinin bir biçimiydi. Bana gelecek hayalimi hatırlattığını anımsıyorum: “Ah, sonunda olacak! Seni hep hayalini kurduğum şekilde doktor olarak göreceğim, Said. Sonunda, göreceğim işte!”

Sonrasında, üniversite çalışmalarımı yurtdışında sürdürmem beklenirdi benden; bununla birlikte, kader başka türlü olduğunu istiyordu sanki. Bu ülkeyi terk edip bir daha geri gelmememin fikri bile annem ve babam için kabul

edilemezdi. Kalmamı istiyorlardı. İşte bu yüzden, burada, Gazze'deki tıp fakültesine yazıldım. Gerçeği söylemek gerekirse, beklediğim kadar kötü değildi. Hiç de değil. Hayatlarımızı çetrefilleştiren ve katlanılmaz hale getiren şey şu düzenli elektrik kesintileri, gıda fiyatlarındaki kriz, bizi yurtdışına seyahat etmekten alıkoyarak sürekli kapatılan sınırlar, ulaşım krizi ve umarsız ekmek kazanma mücadelesiydi. Yalnızca bunlar ve başka bir şey değil.

Ah, şimdikilerle kıyaslandığında o günler ne de mutluydu! Neyse artık, bir saatten daha fazla sürmeyecek zaten.

Bir yıl geçti. Evimiz bombalandı. Ev kısmen hasar aldı. Yalnızca tek bir oda tamamıyla yok edildi. Ve babam da o odadaydı.

Bir yıl geçti ve hâlâ o odadan uzak duruyorum. Hâlâ yanık et kokusu geliyor burnuma.

Burada –kapalı kaldığım bu yerde– bile kokusunu alıyorum.

Acım o kadar büyüktü ki gözyaşlarıyla dindirilemezdi. Babamın ölümüne ağlamadım.

Birdenbire, ailenin tek direği oluvermiştim. Bir iş bulmak zorundaydım, ne iş olursa. Beklenmedik şekilde, bu çok uzun sürmedi zira biri gelip kulağıma şöyle dedi: “Said, gel benimle çalış. Tünel kazmaktan daha iyi iş bulamazsın!”

“Ama...”

“Ama falan yok. Herhangi bir yerde kazandığının iki katını verir. Tüm yıl boyunca da garantili” dedi adam. “Ve sana ‘Doktor’ diyeceğiz” diye ekleyip sıırıttı.

Tahsilim ve yeni işim arasında bir denge sağlayamayınca, tıp fakültesini bıraktım.

Düşük batarya göstergesi beni canımdan bezdirmekten vazgeçmiyor.

Annem, mukaddes ellerini açarak benim için dua ederdi. Benim için dua etti, ne tür bir iş yaptığımı bilmeden. Ne de olsa, çocuklarının aç karna uyuması fikrine tahammül edemezdi. Ben de edemezdim.

Refah'a gitmek için bir taksi tuttum. Kazı, sınırın yanındaki evlerin altında yapıliyordu. Düşündüğüm tek şey, bedenimin yirmi metreden daha derindeki bir mezarda durmaya nasıl dayanacağıydı. Günün sonundaki elli şekel (İsrail para birimi – y.n.) ve annemin, küçük kardeşlerimin ve tek kız kardeşimin yüzünü gülümseten eve getirdiğim torbalar, bu işi biraz daha katlanılır kılmıştı.

Kazmaya başladık. İçerisi epey havasız hale gelmişti. Üç takımdık: İlk takım kazıyor, ikinci takım kumu dışarı çıkarıyor ve üçüncü takım iskele direklerini tutuyordu. Maskem olmasına rağmen kum maskenin içinden geçip ağzıma doluyor ve su içmek durumu yalnızca daha da fenalaştırıyordu. Öksürdüm de öksürdüm. Maske takmayan arkadaşlarım kahkahadan kırılıyordu. "Doktor, buna yakında alışırsın" dedi biri bana.

Zihnimi onlara kapadım. Zamanının çoğunu dalarak geçirdiğim denizi hayal ettim; hobilerimden biri buydu. Soğuk bir ter damlası beni uyandırdı, sırtımdan aşağı süzülüyordu. Bu minik damla bile kumluydu.

Bir keresinde denize bu kadar yakın kazı yapmayalım diye uyarıda bulunmak istedim. Ne var ki bundan geri durdum. Tıp fakültesiyle alakası olmayan şu tünel kazıcılar doğrusunu biliyor olsa gerekti. Görev yorucu olmasına rağmen kolay gibi geliyordu, ta ki semadan kum yağmaya

başlayıncaya dek, karanlık tünelin karanlık semasından. Ben geride, tünelin sonunda durup iskeleleri tuttum.

Bu tünelde ne kadar zamandır sıkışmış halde kaldığımı merak ediyorum. Arkadaşlarım dışarı çıkıp beni terk ettiler. Annemin dualarının bir faydası olmadı. Ben dışarı çıkamadan tünel kapının üzerine çöktü.

Beni buradan kurtarmaya gelecekler, hiç şüphesiz.

Cep telefonum inliyor, ışığı titriyor.

Kemiklerimi sızlatan acı soğuğu hissedebiliyorum. Bir acı kasılması. Ayaklarımın altındaki toprağın sıcaklığını da hissedebiliyorum, sanki uyumam için pırpırıyor beni. Ufukta, uzaklardan gelen bir ışık var sanki. Ellerimle dokunabilirmişim gibi.

Bir ilahi. Bir ilahi geliyor kulağıma şimdi. Annemin duası. Kız kardeşimin boş midesi. Yanık et kokusu. Ve deniz suyunun aroması.

Duvar

Revan Yağı

Burada bir kaldırım olması tuhaf. Beni korkutmak için inşa edilmiş büyük Duvar'ın devasa tuğlalarına parmak uçlarımı dokundurarak ilerledim. Grafitiye bakmadım; zaten ziyadesiyle biliyorum. Gökyüzü, Duvar tarafından yarı yarıya kapatılmıştı ve güneşin hali de daha iyi değildi. Bir taşa takıldım, muhtemelen arkadaşlarımdan biri tarafından geçen gün atılmıştı. Tökezlediğim yere oturdum ve taşı elime aldım; bir dakika boyunca taşa baktım ve ardından Duvar'ın üzerinden fırlattım. Bir "uh" sesi, bir küfür, ayak sesleri, bir çağrı, bir fısıltı ya da bir tüfek sesi duymak için kulak kesildim. Hiçbiri yoktu. Yürümeye devam ettim. Bitmeyecek gibi duruyordu. Artık grafiti boyalarının tamamı parmak uçlarıma bulaşmıştı. Durdum. Yüzümü Duvar'a çevirdim. İki elimi de üzerine koydum. İttim. İtmeye devam ettim; kollarım düz, dişlerim kenetli, ayaklarım yere çiviliydi ve sprey boyasının kokusu boğa-

zımdan geçip ciğerlerime sızıyordu. Yanımdan geçmekte olan bir adam, bu işin sonu nereye varacak diye bakmak için durdu. Ayaklarım gerisingeri gitmeye başladı. İçimden yükselen bir ses çığlığa dönüştü. Ağlayarak yere kapaklandım. Adam güldü ve yürümeye devam etti.

Keşke Uyumasam

Nur el-Bûrnu

Fırtına gece boyunca kükremeyi bırakmamıştı; pencerelerdeki minik aralıklardan ve kapıların altından rüzgâr ıslık çalıyordu. Saat gecenin ikisini gösteriyor. Çığlıklar başlıyor. Herkes ayakta; koca, karısı ve iki çocuğu. Ezra'nın şimşek gibi çığlıkları uyandırmıştı onları. Feci şekilde terliyordu. Terlemesine yarı açık yatak odası kapısından sızan esinti de katılınca, damarlarında dolaşan soğuk bir titreme ve göğüs kafesinde keskin bir acı hissetmişti.

O gece değişiklik olsun diye yatağın sol tarafında uyumuş olan Ezra ayağa kalktı, yarı kırık aynaya doğru el yordamıyla yolunu buldu, kaçamak bir şekilde ellerine baktı ve ardından, giysi dolabının yanındaki halının üzerine oturdu. Bağdaş kurdu ve bir şey taşırmışçasına ellerini dizlerinin üzerine koydu, gözlerini kırpmadan onlara bakıyordu. Karısı Talya, o hareketsiz şekilde oturuncaya kadar yaptığı her hareketi gözleriyle takip etti. Artık ne yapması gerekti-

ğini biliyordu. Onu rahatlatmaya gitmeden önce, iki çocuğun da kapının arkasındaki loş ışıklı koridorda dikildiğini fark etti, gölgeleri birer hayalet gibi içeri uzanıyordu.

“Odanıza geri dönün canlarım” diye fısıldadı küçüklere yataktan çıkarken. Sare ve Ziva, gecenin köründe babalarının çığlıklarına uyanmaya alışmışlardı. Odalarına döndüler; babalarına ne olduğundan emin değillerdi zira çığlıkları bu sefer daha yüksek sesliydi; daha yüksek sesli ve daha acı dolu. Son birkaç hafta onlar için ıstırap dolu geçmişti. Babaları yatak odasından çıkmıyordu. Ona dair gördükleri ve duydukları tek şey gecenin köründe attığı çığlıklar, kırılan şeylerin çıkardığı ses ve gün içindeki inlemeleriydi. Anneleri onları babalarından sürekli uzak tutuyordu. Talya onu ürkütmemeye özen göstererek, yavaşça ilerledi. Adam titriyordu, beti benzi atmıştı ve kalbi dışarı fırlayacakmış gibiydi.

“Başka bir kâbus mu?” diye sordu nazikçe onun karşısına otururken.

“Bu seferki çok daha beterdi” diye mırıldandı Ezra nefes nefese.

“Ne gördün?” diye sordu kadın bir kez daha; psikiyatristleriyle geçirdikleri birkaç seansta öğrendiği teknik uyarınca, sorgulayıcı bir tavırdan kaçınıyordu. Dr. David usulüne uygun yapıldığı takdirde, kocasını kâbus hakkında konuşturmanın rahatlatıcı olabileceğini söylemişti ona.

Adam karısının sorularına bilinçli bir şekilde cevap vermekten ziyade, alışkanlık gereği konuşmaya devam etti: “Tankların içinde Gazze’ye yollamışlardı bizi, bir kez daha... Atışlarımızı öldürmek amaçlı yapmamız talimatı verilmişti. Emir buydu. Ve... ve neredeyse hareket eden

her şeye ateş ettik; su tanklarını, birkaç başıboş köpeği, bir ineği, bir düzine insanı vurduk... Ve şu kadın vardı... çocuğuyla birlikte... Şişman mıydı yoksa hamile mi bilmiyorum. Gece görüş gözlükleri içinden anlayamıyordum. Çocuğa ne olduğunu bilmiyorum. Keşke bilebilseydim. Çocuk gece boyunca ağladı. Arkadan gelen komutanın emrini duyuyordum ancak küçük çocuğun sesi nereye gidersem gideyim peşimi bırakmadı...”

Kocasının rüya ve gerçeklik arasında gelip gittiğini fark eden Talya, bilincini geri getirmek amacıyla onun ellerini sıktı.

“Hayatım, ülkeneye karşı görevini yerine getiriyordun. Senin işin emirleri takip etmektir. Her şey yolunda” dedi yatıştırmaya çalışarak. Adam onu duyamıyordu. Adam onu göremiyordu. Adam onun kendininkilere dokunan ellerini hissedemiyordu.

“Tüfeklerden çıkan barut kokusu, ineğin derinden böğürtüsü, köpeğin havlaması, ellerimdeki kan, kadının hıçkırıkları ve sonra çocuğun çığlıkları. Çocuğun çığlıkları, çocuğun çığlıkları” dedi tekrar tekrar. Sözüne devam etti: “Bazı herifler resim çekiyordu ve başka bazıları duvarlara yazı yazıyordu. Ben ve Levi etrafta dans ediyor, içine girdiğimiz her evden hediyelik bir şeyler alıyorlardı. Rüyadaki pek çok insan gerçektir. Zaten öldürmüş olduğum insanlardı.” Sonra anlık bir sessizlik oldu. Nefes alamıyordu. Göğsü yanıyordu ve kalbi neredeyse dışarı fırlayacaktı.

Kasten ve nazikçe, Talya parmaklarını onun sarı saçlarında gezdirdi ve mavi gözlerinin içine bakmayı denedi. Acıyı görebiliyordu, hakeza korkuyu da. Şurası açıktı ki konuşmanın faydası yoktu. Dr. David’in tavsiyesini bir kena-

ra bırakmayı düşündü.

“Şu eve girdik” diye devam etti adam. “Karanlıktı. Gerçekten karanlık. Bu evde teröristlerin olduğunu söylüyorlardı. Evde teröristlerin olduğunu söyledi. General evde teröristlerin olduğunu söyledi. Açık ve net bir şekilde onu duydum.”

“Sevgilim, eminim ki bir şey yok. Sadece rahat...”

“İçeri girdim. Etrafı göremiyordum. El fenerleri. Elektrik yoktu. Karanlıktı. Herkesi vurduk. Elektrik geri geldi. Ve... elektrik geri gelince... ışıklar açıldığında, general ölmüştü. Ben ve Levi de. Hepsi ölmüştü. Herkes ölmüştü. Herifler ölmüştü. Küçük bir kız... yaralıydı. Ziva’nın oyuncak tavşanı. Kan. Bizim küçük Zivamız... o... o ölmüştü. Onu kollarıma aldım. Ama ölmüştü. Onu kendi silahımla öldürdüm...”

“Baba, ben yanlış bir şey yapmadım. Beni neden öldürdün?” diye sormuştu küçük Ziva oyuncak tavşanı yere düşerken.

Çıkınlar

Muhammed Süleyman

Tan vaktinde, tombul kumral bir kadın olan kırklarının başındaki Selma, Naci'nin en sevdiği yemek ve sigaralarından oluşan birkaç çıkın paketliyordu. Her şeyi çıkın içinde paketlemeyi bitirdikten sonra, giyindi ve kendisi de hazırlandı. İçinde kafa karıştırıcı duygular vardı. Şimdi olduğu gibi keyifli mi olmalıydı yoksa ara sıra hissettiği gibi neşesiz mi, karar veremiyordu. Sınırların ötesine geçmeye yönelik başarısız teşebbüsünde yakalanmasının ardından, oğlunu üç yıldan beri ilk kez görmesine sadece birkaç saat kalmıştı. Bu üç yıl boyunca, Selma oğlunun ona son veda ettiği yerde oturmuş, ağlamış ve oğlunun ona yazdığı her kelimeyi içine çekmişti. Hıçkırıklar içinde, onun gitmesine izin verdiği için kendini aşağılayarak yaşıyordu, yapmaya kalktığı şeyi durdurmak için herhangi bir şansı olmuştasına. Yitip gitmiş oğlu uğruna zayıf düştükçe, her geçen gün daha da soluyordu. Onun arkasından öylesine fena ağılı-

yordu ki sanki göz pınarları kurumuştı. Saat sabah beşi gösterirken, Selma elindeki iki çıkınla evden ayrıldı. Henüz mahkemeye çıkmamış olan oğlu, İsrail'deki Nafha çöl hapishanesindeydi.

Her iki elinde birer paketi sıkıca tutan Selma, kafasında dönüp duran vesveselerle birlikte arabadan indi. Neredeyse düşüp bayılacaktı ancak İsrail'e giriş hakkı kazanmadan önce son bir kontrol noktasından daha geçmesi gerekiyordu. Derli toplu düzenlenmiş paketleri arandı ve sonra da darmadağın edildi, onları alelacele yerleştirip metal detektörden geçmek zorunda kaldı. İçinden geçerken alet öttü. Bir anda kanı dondu. Kepini takmış, sarışın ve yüzü çilli bir görevli ondan üzerinde herhangi bir metal parça ya da bozuk para olup olmadığını kontrol etmesini istedi. Selma üstünü baştan aşağı kontrol etti ancak herhangi bir metal izine rastlamadı. Ardından görevli ondan ikinci kez metal detektörden geçmesini istedi. Geri döndüğü sırada kalbi o kadar yüksek sesle çarpıyordu ki Selma pişmiş kelle gibi sırttan görevlinin bu sesi duyduğuna emindi. Metal detektöre doğru adım attı ve içinden geçtiği sırada bacaklarını sabit tutmaya çalıştı. Ve yine “Zzzzzzz”; alet bir kez daha öttü. İki ufak tefek kadın görevli hemen sallana sallana ona doğru yürümeye başlamıştı ki aklına geliverdi: Tüm bu yaygarayı çıkaran şey saatinin kopçasıydı. “Hele şükür” dedi kendi kendine; nihayet ötmeden makinenin içinden geçebileceği için şapşal ve mutlu hissediyordu kendini. Onu sersem ve mahcup duruma düşürdüğü için işgale içinden küfreden Selma, Naci'sinin gitgide yaklaşan suretini görebiliyordu.

Ebu Naci'nin prostat kanserinden dolayı vefat etmesinden bu yana üç buçuk yıl geçmişti. Karısı Selma, oğlu Naci ile birlikte, buhran içindeki bir ailenin gündelik hayatıyla başa çıkmak zorundaydı. Naci zamanından önce ailenin reisi, tek ekmek kazananı oluvermişti.

Naci yirmilerinin başında, uzun ve zayıf bir genç adamdı. Annesi ve kendisinin günlük rızkını kazanmaya hayatının erken bir zamanında başlamıştı. Her gün erkenden kalkıyor, annesinin onun için hazırlamış olduğu dürümleri alıyor ve bir miktar nakitle birlikte akşam geç saatte dönüyordu. Naci'nin kaçakçılık tünellerinde bulduğu yeni iş karınlarını doyurmak için yeterliydi; bir ya da iki gün daha onları ayakta tutmak için kâfi olmakla birlikte, onları ölüme gönderme ihtimalini de barındırıyordu.

Naci bilindik mütevazı akşam yemeğini onunla birlikte evde yerken, Selma huzurunun kaçtığını hissetti. Naci'nin kafasının başka yerde olduğunu fark etmişti. Somurtkan suratından gözlerini ayırmadan, onun çay bardağını doldurdu. Naci'nin gözleri elinde tuttuğu böreğin üzerinde geziniyor, alt çenesi görünüş itibarıyla tüm bedenine sirayet etmiş bir miskinlikle bir inip bir kalkıyordu.

Sessizliği bozan Selma, "İşte günün nasıl geçti?" diye sorarken cevabı bütünüyle biliyordu. "Herhalde, yorucudur" diye devam etti. Gelgelelim, Naci annesinin sorusuyla ilgilenmiyormuş gibiydi. Gözlerini, hiç kırpmaksızın sıcak çayın üzerinde gezinen küçük adaçayı parçalarına dikmişti. Naci, annesinin ıslanmış gözlerinin ucuyla huzursuz bir şekilde ona tedirgin bakışlar attığını fark edinceye kadar biraz zaman geçmişti. "Sorun nedir?" diye sordu annesi bir

kez daha.

“Hiçbir şey” dedi Naci yalan söyleyerek.

“Bana yalan söyleme” diye çıkıştı annesi. “Eve geldiğinden beri tuhaf davranıyorsun. Ne oldu? Müsaade et de bileyim” dedi kısa keserek. Naci, çalıştığı tünelin yanındaki rezil odada kendisi ve patronu Ebu Şam arasında geçenleri sonunda ona anlattı.

“Tehlikeli, biliyorum” dedi Naci.

Annesi sessizliğini korudu.

“İki günlük bir iş için dört bin şekel alacağım. Parayı küçük bir iş kurmak için kullanabilirim. Özgür olabiliyim” dedi inandırıcı şekilde, “İçeri sızıyorum, paketi alıyorum ve sonra dönüyorum.”

“Pakette ne olduğunu biliyor musun peki?” diye sordu annesi sonunda.

“Dürüst olmak gerekirse bilmiyorum” diye yanıt verdi.

Naci sabah erken kalkmıştı. Selma tam onun kahvaltısını hazırlıyordu ki halihazırda giyinmiş olarak içeri girdi. Annesi kısık sesle şarkı söylemeye başladı. Şarkısına kırık kalbinden kopan kesik hıçkırıklar karışıyordu. Kahvaltılarını ettikleri sırada, Naci boğazını temizledi ve göz göze gelmek için annesine baktı. “Bana kızınanı istemiyorum. Bunu ikimiz için yapıyorum” dedi sıkıntılı bir sesle. Yemek yemeyen Selma, ona hem kızgın hem de şefkat dolu bir bakış attı. Yüzünü eğip, hiçbir şey demedi. Naci ayağa kalktı ve annesinin yanına gitti. “İki gün içinde döneceğim, söz veriyorum.” Naci ellerini tutarken, annesi bir kez daha yüzünü yukarı kaldırdı. Selma bunun bir veda-laşma anı olduğunu hissediyordu. Bu kaçınılmaz bir andı. Naci eğilip onun ellerini öptü. Gözyaşlarını gizleyemeyen

Selma, son bir kez daha sıkıca tuttuktan sonra onun ellerini bıraktı ve onu da.

* * *

Selma nihayetinde hapishaneye ulaştı. Büyük bir salona girdi; daha önce buna benzer bir şeyi hiç görmemişti. Hemen ardından, tekrardan aramaya tabi tutulacağını fark etti. Ortam hareketliydi. Şuradan buradan gelen bir sürü yüksek ses duyuyordu. Sanki aynı anda onlarca tartışma cereyan ediyordu. Kendini evraklarını teslim etmek için sıraya girmiş ihtiyar kadınların kuyruğunda bulduğunda, oğlunun görüntüsü zihninden silinmekteydi.

Geçmek bilmeyen bir sürenin ardından, Selma sarışın bir kadın memurla yüz yüze geldi. Kadın zayıf ve kısaydı, sandalyenin içine çöküyormuş gibi duruyordu. Sarışın memur geniş cam masasında oturur ve bir yandan yazıp bir yandan telaşla konuşurken, Selma olduğu yerde bekledi. Kadın kafasını kaldırıp Selma'ya baktı ve ondan evrakı vermesini istemek için başparmağının yanında duran dört parmağını bir ileri bir geri oynattı. Selma evrakı teslim etti ve kadının tuşlar üzerine hafifçe inip kalkan parmaklarını inceledi. Görevli evrakı iade etti ve Selma kendini arkasındaki tez canlı, yerinde duramayan kadından kurtarmak için hızla hareket etti.

Nereye gitmesi gerektiği konusunda Selma'nın en ufak bir fikri yoktu. Ellerindeki çıkınlar, koltuğunun altında dü-rülü duran evrakla etrafta dolanıp duruyordu. Bir anlığına kapılardan birindeki görevliye nereye gitmesi gerektiğini sormayı düşündü ancak o sırada şu tez canlı kadının üç

kocaman poşetle salonun dışına doğru ağır aksak çıktığını fark etti. Selma ona yetişmek için koşturdu.

“Merhaba hanımefendi” dedi Selma, onun adımlarına ayak uydurmak için elinden geleni yaparak.

“Merhaba” dedi genizden gelen sesiyle yaşlı kadın.

Selma tam nereye gitmeleri gerektiğini soracaktı ki heyecanlı kadın lafa girdi: “Oğlunu mu ziyaret ediyorsun?”

“Evet,” diye cevap verdi Selma, onun yanında yürümek için yavaşlayarak. “Peki, siz?” dedi.

“Torunlarımı. İki tane” diye cevap verdi yaşlı kadın hemenecik.

“Onları şimdi göreceğiz, değil mi?” diye sordu Selma.

Ne var ki yaşlı kadın yola devam etmeden önce üç torbanın ağırlığı sebebiyle biraz dinlenmek için durdu. Selma cevap vermesini beklerken kesik kesik nefes alıyordu. Ardından, yaşlı kadın şöyle dedi: “Henüz değil, daha son aramayı geçmemiz gerek.” Selma “arama” sözcüğünü duyunca hayal kırıklığına uğradı. Artık bekleyecek hali kalmamıştı ve şimdi yaşlı kadının arkasında attığı adım sayısı artarken, vücudunu sarmalayan özlem dalgasının büyüdüğünü hissediyordu. “Utanç verici olduğunu biliyorum ama böyle işte; eğer utanmayı kafaya takarsak oğullarımızı görme şansımız kalmaz” dedi yaşlı kadın kıpır kıpır sesiyle bir kez daha.

Selma bir anlığına yaşlı kadının kendisiyle konuşmadığını düşündü. Ardından, kendisiyle konuştuğuna emin olunca, cevap vermeden önce “utanç verici” derken neyi kastettiğini yorumlamaya çabaladı. “Ah, özür dilerim ama demek istediğinizi anlamadım.”

Yaşlı kadın konuştu: “Arama işte; aramadan bahse-

diyorum.”

Selma o ana kadar geçmiş olduğu tüm aramalarda utanması gerekiyormuş hissine kapıldı. “Nesi varmış ki?” diye sordu, gerçekten utanç içinde.

“Ne? Bilmiyor musun yoksa?” Yaşlı kadın afallamış gözüküyordu.

“Neyi bilmiyor muyum?” diye sordu Selma sersemlemiş halde; kalp atışları hızlanmıştı. İhtiyar kadın acıyan gözlerle ona baktı. Selma’ya oğlunu görmesinden önceki son aramada, patlayıcı taşıyor olma ihtimaline karşılık her tarafının arandığını anlattı.

Üç yıl sonra, artık kırk beş yaşına basmış olan Selma’nın sesi, hiç olmadığı kadar solgun ve cansızdı. Bir şal demeti içinde yatağına sığışarak, en son altı yıl önce gördüğü oğlunun bulanık görüntüsünü gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Birkaç damla gözyaşı terine karışmış, yanaklarından aşağı süzülüyordu. Oğluyla geçirdiği son anları zihninde yeniden canlandırırken, oğlunun geri döneceğine dair verdiği sözü hatırladı. Yanaklarına bir damla yaş daha düştü. Zavallı anne, zihninde yüksek perdeden yankılanan sesi duyunca bir kez daha yüreğinin ezildiğini hissetti; o ses ki üç yıldır kulaklarından çıkmıyordu. Bu, ona oğlunun ölümünü haber veren sestti. Son gözyaşı dudaklarına kadar gelip durdu. Dudakları kıvrıldı. Gözyaşı yere düştü.

Yağmur Damlası Üzerine

Rifat el-Arîr

Yağmur damlalarının gökyüzünde buz kristalleri şeklinde oluşup oluşmadığı konusunda bilim insanları hâlâ bir fikir birliğine varmış değiller. Ne var ki bu benim için önemli değil. Ben bilim insanı falan değilim.

Ebu Sami Batı Şeria'dan Filistinli bir çiftçidir. O rüzgârlı günde kendi toprağına ya da ondan geriye ne kaldıysa ona tohum ekmekle meşguldü. Karısının dışarı çıkmaması yönündeki mükerrer ihtarlarına kulak asmadığı için pişmanlık içindeydi. Kadının kendi "Allah vergisi" olarak gördüğü "yağmur sezgisine" karşı her daim şüpheli yaklaşmıştı. Onu asla dinlememişti; dinlediğindeyse, havanın yağıp yağmayacağı ya da yağarsa ne kadar süreyle ve hangi şiddette yağacağı konusundaki mahir ve isabetli tahminlerinde kullandığı farklı yöntemleri nasıl yorumladığına ve ince

ince işlediğine dikkat etmemiştir. Her ne kadar kadın aynı masalı yüzlerce kez anlatmış olsa da adam onun açıklamasını kimi kısımları haricinde tekrarlayamazdı. Um Sami toprağa dokunur. Minik bir kum taneciğini alır, ona fısıldar ve gelen cevabı dinler. İletişimin başarısız olması durumunda, kum taneciğini koklar. Ne var ki bu mecazi olarak böyle. En azından, Ebu Sami böyle düşünüyordu.

Duvar'ın güney tarafında, Ebu Sami'nin de dâhil olduğu binlerce Filistinli çiftçinin oda inşa etmesi ya da çadır kurması yasaktı; bu çadırları ya da yapıları İsrail tarafına tünel kazmak için kullanmasınlar diye. Hiç değilse, Ebu Sami diğer çiftçi dostlarından daha şanslıydı; topraklarının yalnızca üçte ikisini kaybetmişti. Arkadaşları ve akrabaları arasından sayısız başka kişinin toprakları, Batı Şeria topraklarını yarıp geçen İsrail Duvarı tarafından yutulmuştu. Şu anda Ebu Sami için Duvar faydalıydı. İşgal altında yaşamak tünellerin en karanlığında dahi –İsrail tarafına sızmak için böylesi tüneller kazdığından değil– umut görmeyi öğretmişti ona. Duvar'a koştu. Kendini betona uzunlamasına yapıştırarak, yalnızca kısmen olsa da, Duvar tarafından sağanak yağmura ve şiddetli rüzgâra karşı korunuyordu.

Duvar'ın diğer tarafında İsrailli bir çiftçi duruyordu ki onun karısı da yağmuru önden tahmin etmişti (ve onu emniyet tel örgülerinden içeri sızan Filistinlilere karşı uyarıyordu). Birkaç hafta önce inşa ettiği beton odaya koşmak istemiş, ancak Duvar daha yakın olduğu için aceleyle o tarafa yönelmişti. Şayet ikisi de dikkatle dinlemiş olsalardı, Ebu Sami ve İsrailli çiftçi birbirlerinin Duvar'a karşı kalp atışlarını duyabilirlerdi. Ya da belki kalp atışlarını duymuşlar ancak

bunları uzaktaki şimşegın gürlemeleriyle karıştırmışlardı.

Hususi bir yağmur damlasıydı söz konusu olan, minnacık bir damla. Ebu Sami'nin çıplak kafasına düşebilirdi pekâlâ, rüzgârın ani bir savrulması onu Duvar'ın öteki tarafına itip de İsraili çiftçinin başlığına düşürmeseydi şayet. O bunu hiç hissetmedi.

Gelgelelim, diğer damlalar Ebu Sami'nin korunmasız başına doğru yarışıyor ve görünen o ki bu tarafı tercih ediyorlardı.

Bu yağmur damlalarının varoluşlarına buz kristalleri şeklinde başlamış olmaları, Ebu Sami için oldukça mümkün gözüküyordu. İyi ama Ebu Sami'nin görüşleri kimin umurundaydı ki! O bir Filistinliydi.

Lütfen Öldürmek İçin Ateş Edin

Cihan el-Ferre

“Ödevimin yazılı çıktısını almadığım için kendimi mi yoksa İsrail’i mi suçlamam gerekir bilemiyorum” diye hor-murdanıyordu Leyla elem içinde. “Hatta belki jeneratör için biraz mazot getirmeyi unutan amcamı suçlamalıyım!” Endişe zihnine sızarken, odada bir ileri bir geri attığı adımları hızlandı. “Ben nasıl bir safım ki elektrik programına güveniyor ve böyle bir şeyin olacağını öngöremiyorum? İki gün üst üste elektriklerin olmasının, onların ender rastlanan bir lütfu olmadığını bilmem gerekirdi. İsrail’in bana büyük bir bedel ödeteceğini bilmeliydim!” Kendini başarısızlığının kaçınılmaz olduğu gerçeğine mahkûm ederken, düşüncelerinin üzerine bir tevekkül ve önceden sezmiş olma hissi çöküyordu. “Çalışmamın çıktısını almak için vize sınavından önceki geceye kadar beklemiş ve bugün

öğlen üçte gelmesi gerekiyor olsa bile elektriklerin kesilip geri gelmeyebileceğini düşünmemiş olmama inanamıyorum!”

Oracıkta, karanlıkta oturuyordu; beş yaşındaki küçük kardeşi Selma, hemen yanındaki minderin üzerinde yatıyordu ve on ikinci yaş gününü yeni kutlamış olan Sare çoktan uyuyakalmıştı. Yakınlardaki jeneratörün insanı deli eden sinir bozucu sesi sebebiyle kendi düşüncelerini duyumakta zorlanırken, dizüstü bilgisayar üzerinde sayfalara göz gezdirmeye çalışıyordu; gerçi çoğunlukla sıfıra vurmak üzere olan düşük pil göstergesini seyretmekle kalıyordu sadece. Ve... İşte bitti... Gösterge üzerinde yanıp sönen kırmızı çarpı işareti son sözü söylemişti.

Can sıkıntısı içinde yatak odası penceresi tarafına geçip oraya yaslandı; kollarını kavuşturarak ufka doğru baktı. Gökyüzü yeryüzüyle öylesine tuhaf ve güzel bir şekilde iç içe geçmişti ki oluşan tek bir siyah zemin üzerinde, pek sevdiği kumaş beneklerine oldukça benzeyen bir dizi beyaz benek vardı. Her daim ışıklı pencereleriyle sınırın öte tarafındaki şu binaların yıldızlı gökyüzünün bir uzantısı gibi görüldüğüne şahit olmak, onu her seferinde mest ediyordu.

Dudaklarından tam bir of dökülmüştü ki arkasını döndü ve mumları sakladığı elbise çekmecesine yöneldi; elbise dolabının üzerine bir mum koyup cebinden bir kibrit çıkardı. Kibritten fitile geçen yumuşak alev parladı. Esrarlı bir şekilde, bu mumun yanan güzelliğinde huzur ve ferahlık buldu; hiç eskimeyen bir histi bu. Ara sıra parmaklarının ucuyla mumun ağdasıyla oynayıp, sönünceye kadar saatler boyunca yalnızca bu alevi izleyerek oturabilirdi.

Mumun ardındaki aynada bir yansıma dolaşıyordu; yara izi olan bir alın, kocaman iki ela göz, bir burun ve hafif aralanmış dudaklar. Gülümsedi ve gözlerini kırptı, tam da aynı şekilde gülümseyen aynadaki yansımayı izledi. Yansı-maya doğru parmağını salladı ve alaycı bir tonla şöyle dedi: “Yarınki sınavın berbat geçecek Leyla.” Gerçi yansıma bir cevap vermemişti. Çok geçmeden gülümsemesi yok oldu; kurumuş dudaklarından bir of daha çıktığında, suratından aşağı süzülen kocaman bir gözyaşıyla nemlendi. Yaşı sil-mek için eli hafifçe yukarı kalktı, ağlaması bir günahmış gibi. Ağlamamalıydı. Bundan nefret ediyordu. İyi ama na-sıl ağlamayacaktı ki? Savaşın üzerinden iki yıl geçmişti. Ve o... Yani, tüm bu zaman zarfında güçlü kalmıştı.

Babasının hatırası kafasında hiç durmayan bir tekerlek gibi dönüyor, tıp eğitimini toptan bırakma sorusunu zih-nine sokuyordu. O doktorların babasına yapmak zorunda kaldığı şeyi yapmak zorunda kalabileceği fikri yakasını bırakmıyordu. “Bana lanet okunacak. Suçlanacağım. Elim-den bir şey gelmese bile insanların hayatlarının sorumluluğu üzerime kalacak!” diye düşünüyordu kendi kendine, soğuk parmaklarıyla her iki gözünü de silerken. “Belki de tıbbı bırakmam gerek. Bununla uğraşmak, buna ayak uy-durmak için hiç yeterince güçlü olabilecek miyim acaba? Daha şimdiden iki yıl oldu. İki lanet yıl yahu.”

* * *

Gece alışılmadık ölçüde sessizdi. Sonunda gün doğar-ken uyuyakalmıştı; loş oturma odalarının zemininde iki kız kardeşiyle birlikte kıvrılıp, mekânı dolduran sessizlik

içinde birkaç örtüye sarılıp yatmıştı. İpini kaçırdıkları zamanı geçirmek için çaresizce uğraşüyor, gerçekliğin belirsizliğinden ve geçtiğimiz iki haftanın iğrençliğinden kalmaya çalışıyorlardı; o iki hafta ki dehşete düşürücü günler ve korku dolu gecelerle dolup taşmıştı; evlerinin üzerinde hiç durmadan uçan silahlı Apache helikopterlerden ya da dışarıdaki kana susamış, canavarımsı Merkava tanklardan birinin, komşularınınkini değil de kendi evlerini bombalayabileceğine yönelik yoğun korku ve dehşet içinde geçen on beş gece. On beş gece boyunca hiç elektrik, telefon ya da yemek yoktu neredeyse. Evlerinde epey bir delik açmış kurşunların verdiği gözdağı karşısında ne yapacağını şaşır-mış ve çok sevdiği karısıyla çocuklarının güvenliğini sağlayamadığı için donakalmış olan babası, oturma odasının duvarına yaslanmış, elleri cebinde, donuk gözleriyle onların uyudukları sırada nefes alışlarını izliyordu. Gözlerini karısına çevirmişti; korku içinde onların yanına uzanmış, çaresizce küçük çocuğunu bir uyku masalıyla rahatlatmaya çalışan annesi, tıpkı onun gibi, canları istediğinde gelip onları rahatsız edebilecek askerleri durdurmaktan acizdi. İşte tam o sırada, kapıyı botlarıyla kırarak, ellerinde tuttıkları M16 tüfekleriyle dört İsrail askeri içeri girmişti.

Annesi şoka girerek sıçramış, bir eliyle ağlamaya devam eden Selma'yı sıkıca tutarken diğer eliyle de herhangi bir ses çıkarmasını önlemek için ağzını kapamıştı. Kalbi tekle-mişti. Korku boğazından çıkacak sözcüklerin ve gözlerinden akacak yaşların yolunu kapamıştı. Leyla'nın babası ise kendi evlatlarına ve sevgili karısına yaklaşmanın akıllıca olup olmadığına karar veremiyordu. Evlerinde ne yapacağı tahmin edilemez böylesine yaratıklar varken bunun teh-

likeli olacağını düşünüyordu. Olduğu yerde kalmak daha güvenli olabilirdi. Tek yapabildiği orada dikilmek ve onların kendilerini rahat bırakması için dua etmektir. Leyla onların gözünün içine bakmanın akıl almaz bir budalalık olacağını biliyordu ancak yüreğini dolduran hiddet bunu anlamıyordu işte. Askerlerden birinden ayırmadı gözlerini ve sonunda herif bakışlarını onun üzerine dikti; silahını ona doğrulttuğunda, Leyla gözlerini çevirmek bir yana, kırpmadı bile. Ardından, hissiz bir timsahinkine benzer bir sırtımayla, herif silahı babasına çevirdi. Silahı o yönde tuttuğu birkaç saniye, aile tarihindeki en uzun ve en eziyetli zaman dilimiydi. Herif ona ateş etmedi. Şimdilik. Bunun yerine, aralarında yalnızca yirmi santim kalıncaya kadar ona yaklaştı. Ebu Leyla'yı sırtından kavradı, yontulmamış tırnaklarını saç derisine batırarak onu dizlerinin üzerine çökmeye zorladı.

Bu sırada, askerlerin geri kalanı odanın içinde dolanıyor, İbranice muhabbet ediyordu; içlerinden biri duvarlardaki resimleri söküp etrafı talan ederken, diğeri küçüklerin okul kitaplarını ve ders notlarını kurcalıyordu. Hiçbir şey onları herkesi terörize etmekten alıkoyamazdı, ne Leyla'nın ve annesinin hıçkırıkları, ne de küçük kızların iniltileri. Babası, kendisinden ziyade ailesi için korktuğundan gözlerini yukarı kaldıramıyordu. Asker onunla İbranice konuşmaya başladı. Babası biraz İbranice anlıyor ancak konuşamıyordu. Cevap vermedi. Asker dizleri çökük haldeki babasını tekmelemeye başladı ve silahının köşesiyle arka arkaya karnına vurdu. Acı muazzamdı. Babası buna sessizce boyun eğiyordu, ailesi için. Böğrüne gelen son darbe o kadar şiddetliydi ki Ebu Leyla kıvrana kıvrana hay-

kırarak tak diye yere düştü. Silahlar kafalarına çevrilmiş olduğu için herkes korku içinde izliyordu. Leyla, harekete geçmenin halihazırda kötü olan durumu daha da berbat hale getirip getirmeyeceğine karar veremiyordu. Oturma odasının içini askerlerin yankılanan kahkahaları dolduruyordu. Askerler kapıya doğru yürüdü ancak çıkmadan önce, bir asker başladığı işi bitirmek istedi. “*Arab mihibil!*” –Arap terörist!– diye bağırdı, odanın içinde yere tükürdü, silahını yerde kıvranan babaya doğrulttu ve... bam! Bir el ateş açıldı.

Um Leyla uzun zamandır bastırdığı çığlığı koyuverdi ve o, Leyla ve küçük Sare daha o anda bayılmış olan Ebu Leyla’ya doğru süründüler. Çığlıkların ve bu elim hadisenin ortasında, annesi üç yaşındaki Selma’yı yattığı yerde unutmuştu ve daha gözlerini açıp kapamaya kalmadan, onları tepeden tırnağa sarsan yerle bir edici bir patlama sesi duyular. Odanın içerisi kırık camlardan giren kara duman bulutlarıyla kaplanmıştı. Küçük Selma vurulmuştu.

Leyla, Um Leyla ve küçük Sare bir ilkyardım ekibine dönüşmek zorunda kalmışlardı. Leyla sıçrayıp Selma’yı olduğu yerden almış ve annesinin kucağına bırakmıştı. Selma’nın bacağı sallanıyor, sinirleri, kasları ve liflerinden geriye ne kalmışsa oradan aşağı sarkıyordu. Kan, bir kâbus pınarından boşanırcasına akıyordu. Um Leyla kızını mı kocasını mı tutacağını bilemiyordu.

Çok geçmemişti ki uzaklardan ambulans sesleri duyulmaya başladı ve Leyla hiç tereddüt etmeden kapıya doğru koştu. Ne kendini tutabilen ne acısını gizleyebilen annesi ona bağırırken, ağlaması daha da şiddetleniyordu: “Burada kal! Leylaaaa... Leyla... Canım, *habibti*, yapma bunu

bana. Bu kadarı yeter de artar zaten... Geri gel. Yalvarırım sana..." Um Leyla ağladıkça ağlarken, Sare de hıçkırıklar içindeki annesine katılıyordu.

Yardım getirmeye kararlı Leyla, kapıdan geriye kalanların orada dururken, bir eliyle gözyaşlarını siliyor ve diğeriyle de dizlerinin çözülmesini önlemek için kalbine bastırıyordu. Dışarıda olup bitenlere şöyle bir hızlıca göz atmak istedi. Hava soğuk, karanlık ve yağmurluydu. Korkunç mu korkunç hayaletlere benzeyen üç tankın uzakta durduğunu görebiliyordu. Bir ambulansın sesini duyabiliyordu ancak görünürlerde yoktu. Evin üzerinde uçan Apache, Leyla'yı dizleri üzerine çökmeye zorluyordu. Çok geçmeden onlara eşlik eden insansız uçaklar da gelip, gecenin seslerini daha da tüyler ürpertici hale getirdi. Leyla kendini toplamak zorundaydı. Babasını ve kız kardeşini kurtarmalıydı. Bölgeyi sallayan üç bomba daha düştü; bir tanesi geçimlerini sağladıkları küçük araziye isabet etti, yeri göğü salladı ve Leyla'yı gerisingeri eve doğru uçurdu; burada hareketsiz şekilde yatarken, burnundan, kulaklarından ve yüzünden aşağı dökülen kan gözyaşlarına karışıyordu. Hiçbir şey hissetmedi ve hiçbir şey duymadı.

* * *

Leyla bulanık gözlerini açtığında kendini beş yataklı tıklım tıklım bir odada bulmuştu; diğer yataktakilerin etrafı aileleri ve bir şuraya bir buraya koşturan doktorlarca çevriliydi. Tanıdık birini görmek için etrafa bakındı ve Sare'yi fark etti; uyuduğu sırada oyuncak ayısını nasıl tutuyorsa hastane yatağının örtüsüne de aynı şekilde tutunmuş

olarak yatağın ucunda uyuyordu. Leyla yüzünün üzerinde bir şey hissediyordu, bir sargı. Neler olduğunu hatırlamaya çalıştı. Kelimeleri çıkarmak için zorlayarak mırıldandı: “Baba... Selma...” Leyla’nın ağzından çıkan sözcükler ve hafif kıpırtı üzerine Sare uyandı. Onun elini tutup şöyle dedi: “Annem onların yanında. Merak etme, bir şeyleri yok.” Leyla tekrardan uykuya daldı.

Sare, Leyla’nın elini bıraktı ve odadan dışarı çıktı. Şurada burada yatan insanlarla koridor ağzına kadar doluydu; ayağını hareket ettirmek için zor yer buluyordu. Bazıları yerde uyuyor, bazıları ağlıyor ve bazıları da inliyordu; bunları görmeyi kaldıramazdı. Bir kapının yanında küçük bir köşe bulup oraya kıvrıldı; bacaklarını kendine doğru çekip alnını dizlerinin üzerine koydu. Zaten o kadar çok ağlamıştı ki dökcek gözyaşı kalmamıştı. Ailesinin yanında kalmaya dayanamıyordu. Bu onun küçük yüreği için çok fazlaydı. Sare tüm bunların neden olduğunu bilmiyordu. Tek bildiği şey bunun içinde Apache helikopterler, F16 uçaklar, tanklar, kurşunlar, askerler ve kan olduğuydu.

Ebu Leyla ve Selma hayatta kalmıştı. Selma muhtemelen bir daha asla yürüyemeyeceğini fark edemeyecek kadar küçüktü. Ebu Leyla’nınsa böbreğini delip geçen kurşun yüzünden böbreğinde hasar ve dipçik darbeleri nedeniyle kırık bir kaburga kemiği vardı. Yağ damlacıkları –kırık kemik bölgesinden minik yağ parçacıkları– kan dolaşımına karışmış ve kalbinden geçip akciğerlerine ulaşmıştı. Damlacıklar akciğerdeki bağışıklık mekanizmalarını tetikleyip akciğerlerin sıvıyla dolmasına yol açarak oksijen solunumunu engellemiş ve sonuçta akciğer kanamasına yol açmıştı.

Aile üç gün boyunca hastanede kalmıştı; Ebu Leyla

solunum cihazına bağıyken doktorlar nihayet onu stabil duruma getirebilmişlerdi. Hastanede daha fazla kalamazlardı. Saldırı hâlâ tam gaz devam ediyordu; gitgide daha fazla ölü ve yaralı hastaneye taşınıyordu ve ciddi bir yer kıtlığı vardı. Pek çok yaralı diğerlerine yer açmak için tam iyileşmeden ayrılmak zorunda kalıyordu.

Ailenin yaşamakta olduğu kuzey tarafındaki Beyt Hanun'da neler olduğunu öğrenmelerinin tek yolu radyoydu ve görünüşe göre, bölgedeki işgal hâlâ sürüyordu; geri dönmeleri güvenli değildi. Bombardımandan kendine düşen payı almış olan hastane de güvenli sayılmazdı. Gelgelelim, kilit altındaki Gazze Şeridi'ndeki başka herhangi bir yere göre daha güvenliydi. Um Leyla, yanlarında kalmak için Gazze'nin merkezinde yaşayan kız kardeşi Muna'yı aradı.

Telefonu kapadıktan sonra, ağırlaşmış yüreği sancı içinde ve küçük Sare sıkıca yapışmışken eline, doktora çıkıp kalacak bir yer bulduklarını söyledi. Doktor bir miktar glikoz damlası verdi ve hem ona hem de Leyla'ya nasıl kullanılacağını anlattı. Ayrıca onu hayati tehlike arz eden bazı komplikasyonlar konusunda uyardı ve Ebu Leyla'nın ortalık sakinleşince tekrardan hastaneye getirilmesi gerektiğini söyledi. Bunun ne zaman olacağını ise kimse bilmiyordu.

İsrail jetlerinin yaptığı bombardıman ve sindirmenin ortasında, aile Muna'nın evine ulaşmayı başarabildi. Korku, acı ve eziyet içinde beş gün geçmişti. Ne var ki sonrasında, ertesi sabah geldi ve ortalık süt liman oldu; bunu dehşet verici buluyorlardı zira genelde, henüz en kötü noktaya ulaşılmadığı anlamını taşırdı. Gelgelelim, bu sefer sal-

dırı son bulmuştu. Bombardıman ve katliam sona ermişti.

Gerçi Leyla'nın ailesi için cefanın büyüğü henüz yeni başlamıştı.

Aile evine geri döndüğünde, arazileri olan toprak parçasını bir moloz yığınına dönüşmüş halde buldu. Yılın tüm hasadı gitmişti; bununla birlikte, ellerinde olanla yetinmek ve düzeltilebilecek ne varsa düzeltmek haricinde bir seçenekleri yoktu. Ne de olsa, Ebu Leyla arazisini bombalara yahut buldozerlere ilk kez kurban veriyor değildi. Ancak bu sefer Ebu Leyla her şeye baştan başlayamazdı. Sağlığı ciddi biçimde bozulmuştu. Kahire'de bir böbrek ameliyatı geçirmesi gerekiyordu. Bu Gazze'de yapılamazdı; Gazze hastanelerinde bulunmayan gerekli teçhizat olmadan akciğer kanaması da etkin bir şekilde tedavi edilemezdi. Ebu Leyla'nın vaziyeti sahiden kritikti. Tüm bunlara karşın, onun durumu yüzlerce diğer yaralı insanın durumu kadar kritik bulunmadı ve bunun neticesinde, tedavi için Gazze dışına seyahat etmesine izin verilmedi.

Leyla babasının acısının yalnızca fiziksel olmadığını görebiliyordu. Onun acısı, ailesinin çektiği acıdan geliyordu. Ona en fazla ihtiyaç duyulan zamanda, evin ekmek kazananı değil de yük olduğu düşüncesinden doğuyordu. Leyla bir o bir bu hastaneye koşturmak, babasının evrakıyla uğraşmak ve her daim hayalini kurmuş olduğu bursu kazanmak için lisedeki tevcihi sınavlarına çalışmak arasında bölünmüştü. Um Leyla, yaralı kocası ve kızına bakmak ile çiftlik işlerini sürdürmek arasında bölünmüştü. Bir zamanlar fırlama küçük bir kız olan Sare ise ölüm ve yıkım imgeleri ile korku, acı, hiddet ve nefret duygularının içine sıkışmıştı. Sare hiçbir zaman terapi görmeyecekti. Gelge-

lelim, Selma'ya göz kulak olmaya ve onunla oynamaya devam edecek ve her gece bir ayın yapar gibi gözyaşı döken babasının yanında uyumayı sürdürecekti.

Ebu Leyla'nın durumu gün geçtikçe kötüleşiyordu. Tam dört aylık eziyet geçmişti ki bir gün, Leyla telefonu açtığı anda, o haftanın sonu itibariyle Ebu Leyla'nın dosyasını göndereceklerini ve böylelikle ameliyat için seyahat etme şansı olabileceğini söyleyen doktorun sesini duydu. Bu uzun zamandır gelen ilk iyi haberdi. Ne Leyla kendi kulaklarına inanabiliyordu, ne de annesi onun dediklerine. "Bunu söylediğine emin misin? Ne zaman yollayacaklar mı? Cevabı ne zaman alacağız?" diye soruyordu Um Leyla, kontrol edilemez bir şekilde yüzünden akıp giden sevinç gözyaşları eşliğinde.

O haftanın sonunu bir türlü getiremediler. Söz konusu beş gün o kadar yavaş geçmişti ki yürekleri hiç durmaksızın pırpır ediyor ve gözlerine uyku girmiyordu. Nihayet, babaları tedavi için çıkabilecekti. Nihayet, işine geri dönebilecekti. Doğru düzgün yemek yiyebilecek, onları gezmeye götürebilecek, kalbinden kopup gelen bir kahkaha atabilecek ve durmaksızın ölüyor olabileceği endişesine kapılmayacaktı. Nihayet, Leyla sürekli endişe etmeksizin çalışabilecek ve Sare, babasının sessizce ağlamasını ya da ebeveyninin ölüm ve gelecekte neler olabileceği üzerine konuşmalarını dinlemek zorunda kalmayacaktı. Küçük Selma da bütün aileden ilgi ve bakım görüyor olacaktı.

Perşembe gelmişti. Hele şükür. Saat sabahın altısını gösteriyordu ve Leyla ile annesi şimdiden uyanmışlardı. Aile için kahvaltı hazırladılar, giyindiler ve doğruca hastane yoluna koyuldular. Gelecek telefonu bekleyememişler-

di. Bizzat gidip görmek istiyorlardı.

Danışmaya vardılar ve Dr. Mahmud'u görmeyi rica ettiler. Henüz gelmemiştii. İki saatlik bekleme, Leyla ve annesine beş günden daha uzun geldi. Doktor içeri girer girmez Um Leyla sandalyesinden zıpladı ve beklenti dolu bir şekilde seslendi: "Doktor Mahmud!" Gözlüklerini düzelten ve yutkunan Dr. Mahmud yanıt verdi: "Ah, Um Leyla..."

Yüz ifadesi ve ağzından çıkan sözcükler pek yüreklen-dirici değildi. Onu o suratla görmek, Leyla ve annesinin irkilmesine neden oldu. Yüreklerine atılmış sessiz ama acı verici bir çimdik gibiydi. Acaba yanına gidip evrakı sormalı mıydılar? Yoksa onları üzecek, geçmiş beş günün güzel hülyalarını yerle bir edecek ve ellerindeki son umut kırıntısını da yok edecek bir şey duymak istemiyorlar mıydı? Suratının her bir santimi şöyle diyordu: "Evrakı sormayın. Dosyayı sormayın. Şu lanet tedavinin bahsini hiç açmayın!" Onlar da sormadı. Ne Leyla ne de annesi ağızlarından tek bir sözcük çıkartabiliyordu. Dr. Mahmud sadede geldi ve şöyle konuştu: "Um Leyla, dinle... Kocanın durumu epey kritik. Eğer benim yerimde sen olsaydın, onun dosyasını mı yoksa iyileşme şansı daha yüksek olan ölüm döşegindeki bir bebeğinkini mi yollardın?"

Um Leyla'nın yüzünden aşağı dökülmek için birbirleriyle yarışan birkaç damla gözyaşı, aklından geçebilecek her sözü ve her soruyu bastırdı. Adam devam etti: "Bu hafta ciddi bir kan sorunu olan bir bebek geldi; eğer en kısa sürede tedavi için yola çıkmazsa, ufaklık daha yürümeyi öğrenmeden göçüp gidebilir. Ve koşullar sebebiyle, yalnızca bir kişi gönderebiliyoruz."

Bu sözün ima ettiği şey karşısında sarsılan Um Leyla'nın

nefesi kesilirken, Leyla şiddetle bağıırıyordu: “Sen kimsin ki kimin yaşayıp kimin öleceğine karar veriyorsun?” Onun bağıırtısına rağmen, Dr. Mahmud teklemeyen sözüne devam etti: “Bakın, çok ama çok üzgünüm. Bu konuda yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Yalnızca elimizden geleni yapabiliyoruz ve eğer yeni bir şey çıkarsa, sizi arayacağım dan şüpheniz olmasın. Şimdi gitmeliyim. Bekleyen bir hastam var. Kendine, kızlarına ve kocana iyi bak Um Leyla. Allah seni esirgesin.”

Her şey bıçak gibi kesilivermişti. Geriye yalnızca beklemek kalmıştı. Ve bu seferki bekleyiş, en kötüsü içindi. Her şey anlamsız gözüküyordu. Zaman anlamsızdı, acı anlamsızdı, umut anlamsızdı, korku anlamsızdı ve besbelliydi ki en anlamsız, insanların hayatlarıydı.

Leyla bağıırmak, yüreğı sökülene kadar çığlık atmak istiyordu. Ne var ki bunu yapamazdı. Annesi yeterince kötü durumdaydı zaten. Leyla şimdi onun için güçlü olmak zorundaydı. Danışma salonunun ortasında ağlayan ve inleyen bir kadın yeter de artardı bile. Annesi sinir krizi geçirdi. Ebu Leyla’ya şimdi ne söyleyeceklerdi? Kısa bir süre öncesine kadar sağlığını geri kazandığında ailesi için yapacaklarının planlarını kuran adama ne diyeceklerdi? Hiçbir şey. Denecek hiçbir şey yoktu işte.

Ebu Leyla üç ay sonra öldü.

Çektikleri ıstırap bir kenara, Leyla kendini ve ailesini diğerleriyle kıyaslandığında “şanslı” olduklarına inandırmaya çalıştı. Evlerinin duvarları hâlâ ayakta olduğu için aile şanslıydı; bir çadır içinde yaşayıp, kış soğuşu ve yaz sıcağının gaddarlığına maruz kalmak zorunda değillerdi. Bir İsrail füzesi tarafından vurulduğunda hâlâ bebek bezi

kullanmakta olan Selma da şanslıydı; zira beyni hâlâ yerinde duruyordu, Gazze içinde tedavi görebilecekti ve evin çatısı vücudunun üzerine çökmediği için aile onun et parçalarını enkaz altından çıkarmak zorunda kalmamıştı. Fiziksel sağlığı yerinde olduğu için Um Leyla şanslıydı; ailesine bakabilecek ve geçimini sağlayabilecekti. Psikolojik rahatsızlığının üstüne bir de fiziksel bir yara almadığı için Sare şanslıydı. Ve hastaneye götürölmelerinden evvel bayılıp dünya üzerindeki cehenneme tanıklık etmediği için Leyla da şanslıydı. Ayrıca hâlâ sınavlarından mükemmel sonuçlar alacak ve hep hayalini kurduğu bursu kazanacak kadar konsantre olma yeteneğine sahip olduğu için şanslıydı. Gazze trajedilerinin şiddet ölçeğine vurulduğunda, ailenin başına gelen facia pek de facia sayılmazdı.

* * *

Leyla dosyası babasınınkinin yerine yollanan küçük bebekten nefret etmiyordu. Doktoru seçime mecbur kılan İsrail'den nefret ediyordu yalnızca. Tek istediği bu bebeğin hayatta kalması, büyümesi ve bir özgürlük savaşçısı olmasıydı. "Hayır, tıp faköltesini bırakamam. Tüm bu olanlardan sonra olmaz" dedi kendi kendine. Leyla yatak odasında otururken mum yavaş yavaş sönyordu ve bir İsrail Apache helikopterinin sesini duyunca, kafasını yukarı kaldırdı; işte o mecalsiz anda, babasının yaralanmasını takip eden eziyetin hatırası ortadayken, kenetlenmiş dişlerinin arasından şunları mırıldandı: "Bir dahaki sefere, başladığınız işi bitirin. Bombaladığınızda, yok etmek için bombalayın. Ateş ettiğinizde ise lütfen öldürmek için ateş edin."

Ömer X

Yusuf el-Cemal

Gece sessizdi. Mehtap yaz bulutlarının arkasında saklanıyordu. Yüzündeki gülümseme genç yaşını ortaya çıkarıyordu. Adımları yere yavaşça vuruyor, yolunu arıyordu. Takada takada sesiyle bir helikopter yaklaşıyor, ailesinin 1948'den beri yaşadığı kalabalık mülteci kampının huzurunu delip geçiyordu ve ilerleyen tankların tanıdık sesi, gecenin sessizliğini bozmanın yanında, bir daha uyku yüzü göremeyeceğini bildiriyordu. Haki üniformasını hızlıca üzerine geçirdi, silahını kaptı ve tozlu namlusunu ovalayarak evden dışarı fırladı. Kimsenin izlemediğinden emin olmak için evin kapı eşiğinde bir süre beklediği sırada gözleri bir sağa bir sola kaydı; nihayetinde, üç ay önce öldürülmüş ve şimdi kampın duvarlarına asılmış afişlerle ölümsüzleştirilen arkadaşıyla göz göze geldi. Arkadaşının bal rengi gözleri her daim içini rahatlatmıştı. Helikopter kısa bir süreliğine uzaklaşınca, tekrardan sessizlik hâkim oldu.

Çok geçmeden Saad ona katıldı ve birlikte portakal bahçesine girdiler. Saad önden gitmek konusunda ısrarcı oldu. Saad etrafta hiç askerin olmadığını kesinleştirdi Ömer de onu takip etti. "Burası güvenli olmalı. Hadi şu ortadaki binaya yaklaşalım. Oradan her şeyi daha net görebiliriz" diye önerdi Ömer fısıltıyla.

Ayaklarının altındaki çim tazeydi; tek duyabildikleri, ilerledikleri sırada üstlerine sürtünen dalların çıkardığı sestti. Saad silahını kontrol etmek için durdu. Ömer de aynısını yaptı. Bir anlığına kımıldamadan durdular. Bir kez daha her yeri sessizlik kapladı, bu sefer daha da net bir şekilde. Şimdi her şey açıklığa kavuşuyordu. Bu sessizlik doğal değildi. Birkaç karşılıklı bakışma haricinde, Ömer ve Saad iletişime geçecek zamanı bulamadılar. Binadan üzerlerine kurşun yağdı. Ömer düştü, vurulmuştu. "Dikkat et! Yerde sürün!" diye bağırdı Saad, hâlâ olanlara inanamaz bir halde. Daha fazla kurşun yanlarından vınlayarak geçti.

Ömer'in hayatı bir film şeridi gibi hızlıca gözlerinin önünden geçti. Kendisini babası tarafından şımartılan bir çocuk olarak gördü. Kendini bir öğrenci olarak gördü; protesto için cep harçlığını fırlatıyor, bozuk paralar paslı evlerinin çatısından saçılıyordu. Genç arkadaşları öldürüldüğü sırada protestolara önderlik ederken gördü kendisini. Kendini özgürlük için şarkı söyleyen bir şarkıcı olarak gördü. Son olarak kendini gördüğündeyse, bir savaşçıydı.

Doğum servisine uzanan tozlu dar koridor, ebeveynini kutlamaya gelmiş ve gülümsemekten ağzı kulaklarına varan akrabalarla dolup taşıyordu. Doğumundan aylar önce, mülteci kamplarında sokağa çıkma yasağı hüküm sürdüğü sırada, bir aile toplantısında alacağı isim açıklanmıştı.

“Baba, abim ilk çocuğu İbrahim’e senin adını verdi. Ebu İbrahim olarak abimle aynı ismi taşımam şık olmaz. Ona Ömer adını vereceğim. Bu isim bana hem nezaketi hem de çetin ceviz olmayı anımsatıyor” diye beyan etmişti fikrini Ebu Ömer. Her ne kadar Ömer genel geleneğe uygun olarak onun ismini almayacak olsa da büyükbaba isimden memnundu. Annesi kocasının isim konusundaki hevesine hiç karşı çıkmadı. Oğlan doğduğunda onu yıkamaya götür-en kişi büyükannesinden başkası değildi, zira bu da gelenektendi.

“Seni Filistin’e emanet ediyorum. Yakışıklı bir adam olarak görmek istiyorum seni. Kendi yolunda giderken İsrail askerlerinden uzak dur. Eğer seni incitirlerse, onlara karşılık ver. Ömrün uzun olsun çocuğum” diye şakıyordu Ömer’in babası, işgal altındaki topraklara planlanmamış bir seyahatten geri döndüğü sırada uyuyakalmak üzereyken.

Annesi ve yeni doğmuş çocuğu gecenin örtüsü altında mülteci kampındaki teneke evlerine gizlice gitmeye çalışırken, sokağa çıkma yasağı devredeydi. Beş asker sıradan bir kontrol için arabalarını durdurdu ve mahallenin girişine doğru yola devam etmelerine izin verdi, burasının ismi aynı yerde 1940’larda inşa edilen bir Britanya hapis-hanesine binaen A Blok idi. Oradaki mültecilerden hiçbirine benzemeyen bir İsrail askeri giriş noktasında durmuş, bölgeye bir çocuk daha getiren anneye bakıyordu ki burası, askerlere taş, kaya ve ellerine ne geçerse atan çocuklarıyla meşhurdy. “Kucağında ne var?” diye sordu asker. “*Yilid*” dedi Um Ömer, “çocuk” anlamına gelen İbranice kelimeyi kullanarak. Şoför bir sigaraya daha uzanmış ve “Gün gelecek döneceğiz mahallemize” diye şarkı söyleyen Feyruz’un

sesini askerlerin dinlemesi için teybi açık bırakmıştı.

Ömer'in vücuduna ikinci bir kurşun saplandı.

"Dudaklarını suratının her bir zerresine dokundururken onu neredeyse boğuyorsun. Baksana ağlıyor. Lütfen, onu o şekilde öpmeyi bırak" diye itiraz ediyordu Um Ömer. "Benim ona olan sevgimi kimse ölçemez. Her gün daha da büyüyor ama hiç eskimiyor" derdi Ebu Ömer, öpüp koklamalarını savunurken.

Dolunaylı o sessiz gecede de kendilerine taş atan birkaç çocuğu arayan askerler Ömer'in yatak odasına dalmış, ayı beyaz bir balon olarak hayal eden Ömer'in keyfini bozmuşlardı. Evin her bir köşesini talan eden askerlerin alev saçan gözlerinden oğlunu saklamak isteyen Um Ömer ona sarılmıştı. Annesi Ömer'i asla bir savaşçı olarak tasavvur etmemişti. Artık silahlardan daha da fazla nefret ediyordu. "Uyu benim küçük oğlum. Canım benim, uyu" diye ninni söylüyordu ona, dehşet içinde geçen çocukluğu boyunca.

Sıklıkla barut kokusu eşliğinde esen rüzgârdan bile daha hızlı büyüdü Ömer, geniş ailesi iki katına çıkarken gittikçe küçülen paslı bir evde. Ömer farkına varmıştı ki beş yaşında bir çocukken anaokuluna gittiği sırada onu korkutan askerler, hâlâ hayatının her bir tarafını işgal etmiş haldeydiler.

Ömer direniş şarkıları söylediği sırada harikulade sesi sayesinde, savaşçı oldukları ortaya çıkan birtakım genç adamlar da dâhil olmak üzere pek çok insanla tanıştı. Kampı dur durak bilmeyen baskınlardan korumak için onlara katılmaya karar verdi.

Üçüncü ve son kurşun korku dolu sessizliği bozdu, zorlanmadan Ömer'in vücuduna girdi.

“Anne, bu konuda ciddiym. O askerlerle savaşmak üzere bir AK-47 almak için istiyorum parayı. Onlar çocukları ve kadınları öldürdüler. Bu benim görevim” diye diretiyordu Ömer.

İlk oğluna karşı sevgisine rağmen annesi onu durdurmak için hiçbir şey yapamadı. Lise bitirme sınavlarını geçmesi için çok çalışmasını istiyordu. “Bir tek bu sene sıkı çalış işte, sonra birkaç yıllığına eğitimi bırakabilirsin” önerisinde bulunuyordu Um Ömer, okuluna odaklanması için ısrarcı olurken. “Alnını gururdan arşa yükseltecek bir diploma getireceğim sana” diyordu Ömer endişesi gitgide artan annesini rahatlatmak için.

Kan kaybettiği sırada, sevdiği ve hep söylediği bir şarkı düştü aklına: “Annem bana rahat bir yatak hazırladı. Meşin bir yastık koydu ve ebediyen mesut olasın dedi. Bu senin gelinin işte, parlar bir elmas gibi...”

Ömer cep telefonunu çıkarıp ailesini son bir kez arayamayacak kadar bitap haldeydi. Kanı akmaya, kurşunlar da üstüne gelmeye devam ediyordu. Kafasını sağa doğru çevirdi. Yüzü yere dönük Saad, can vermiş halde yanında yatıyordu. Yeterince güç topladı ve elini Saad’ın vücuduna uzattı. Başka bir şey yapmasına vakit kalmadan, eli yere düştü.

Muhakkak Geri Döneceğiz

Muhammed Süleyman

Zayıf bedeni omuzlarının üzerindeki paketle boğuşurken, Ebu İbrahim ayaklarını sürüyordu. Tökezledi. Yorulmak nedir bilmeksizin onu mümkün olduğunca ileri taşımaya çalışan ayakları vücudunu dengede tutmakta başarısız olmasına rağmen, düşmedi. Ebu İbrahim yalnız değildi. Takipçileri uzun bir sıra oluşturuyordu; bunlar ailesiydi. İki karısı ve beş ile yirmi iki yaş arası bir düzine çocuğu ona eşlik ediyordu. Ebu İbrahim orayı terk etmekteydi ancak nereye gittiğini bilmiyordu. Etrafında yüzlerce insan vardı ve hepsi aynı şeyi yapıyordu. Herkes terk-i diyar ediyor ve hiçbiri nereye gittiğini bilmiyordu. İşte şuracıkta karısıyla birlikte Ebu Ahmed vardı; evli iki oğlu iki yanında yürüyor, evlenmemiş iki oğlu ve dört kızıyla birlikte, Ebu İbrahim'i takip edenlerden aşağı kalmayacak bir sıra hemen peşin-

den geliyordu. Onlar da terk edenler arasındaydı. Ötede Ebu Nâsır ve sülalesi vardı, tek sıra halinde onu takip eden yirmi kadar kişiden oluşuyordu. Taşımak zorunda oldukları yüklerden yorgun düşmüş halde, hepsi gidiyordu işte. Nereye olduğunu da bilmiyorlardı.

Sahiplerini dik tutmak için cebelleşen yolcuların ayaklarının inip kalkmasına bağlı olarak giderek büyüyen kalın toz tabakasının ortasında, kaya gibi sert taşlara çarpıp duran ve ara sıra bir taşla takılan ayakkabıların çıkardığı karmaşa dolu sesler dışında hiçbir şey işitilmiyordu. Etrafta dolanmakta olan bir dolu insanın tamamı, omuz ve sırtlarındaki yüklerin neticesinde kambur duruyordu. Nereye gittiklerini bilmeden, yürüyor da yürüyorlardı. Tek bildikleri şey bunun kara bir gün olduğuydu, zira birileri gelip onları evlerini, tarlalarını ve zeytin ağaçlarını terk etmek zorunda bırakmıştı ve “hayır” dediklerinde, çekip gitmelerini sağlamak için yüzlerine silah doğrultulmuştu; böylelikle, yine dönecekleri umuduyla bırakıp gitmişlerdi. Nasıl olacağını ise bilmiyorlardı.

Bu Nakba’ydı. O zamandan beri, iki üç farklı yere taşınmış, “Geri dönecek miyiz?” diye soran kendi evlatlarına “hayır” demeye mecbur kalmışlardı. Yükleri gittikçe büyüyor ve ağırlaşıyor, tuttukları yollar bir türlü kendi köyle-rine çıkmıyordu. Ebu İbrahim, Ebu Ahmed ve Ebu Nâsır küçük bir ateşin etrafına nereye gittiği belirsiz kaderlerini tartışmak üzere oturduklarında, güneş daha yeni batmıştı. Aileleri kocaman yıldızlı gökyüzünün altında huzur içinde otururken, rüzgâr ağaçların ve yanlarındaki çaputlardan kurdukları çadırların arasından esiyordu. Güneş batarken karmaşa içinde geçen yorucu yürüyüş sona ermişti. Onun

yerini sessizliğin ürkütücü sesi, çıtırdayan ateş ve arada sırada ıslık çalan rüzgâr almıştı. Rüzgâr estikçe, anneleri tarafından koltukaltları gıdıklanan ve kahkaha atmaya zorlanan küçük çocukların kıkırdamalarıyla bölünen ateşin çıtırtısı daha da ürkütücü hale geliyordu.

Ebu İbrahim muhabbeti başlatmak için tam yerinde öyle derin derin iç çekti ki bu, gecenin bağrında bir başına küçük tayının ölümüne ağlayan bir Arap kısağının iniltisiyle karıştırılabilirdi. Ashına bakılırsa, daha ismini bile yazamıyorken babasından güneş kadar gururlu olmayı öğrenmiş ve gururu yara almış bir Arabın iniltisiydi bu.

“Bî’in Allah, ya Ebu İbrahim” –Ebu İbrahim, Allah yardım eder– dedi Ebu Nâsır, bir kez daha sessizlik çökmeden önce amaçsızca kumda daireler çizdiği sırada komşusunun huzursuz iç çekişine derhal yanıt vererek.

“Allah yardım eder” dedi tespihini ustaca sallamakta olan Ebu Ahmed’in sesi. “Düşüncem o ki Araplar, özellikle de Mısır hükümeti sessiz kalmayacaktır” dedi. “Bizi evlerinize geri döndürmek için bir şey yapacaklardır.”

“Evet” dedi karşısındaki onu onaylayarak.

“Hem unutma, Suudi kardeşlerimiz de var” dedi Ebu Ahmed. Ebu Nâsır’ın onu başıyla onayladığını fark edince, hafiften sesini yükselterek sözlerini sürdürdü. “Ve Ürdünlüler, Suriyeliler, Iraklılar, Cezayirli ve tüm Arap kardeşlerimiz. Hepsi yardımımıza koşacak ve bu barbarları ülkemizden söküp atacaktlardır.”

“Evet, aynen öyle!” Cesaretini toplayan ve komşusunun ses tonundaki coşkuya kapılan Ebu Nâsır, kafa sallamayı bırakıp bu ateşli konuşmadaki yerini almıştı. “Bu hayvanları ezip geçecek ve onları buradan def edecekler!”

Ebu Nâsır bu özgüven dolu, moralleri yükselten konuşmanın kendine düşen kısmını tamamladığında, Ebu Ahmed, sanki bu kadar kısa bir süre içerisinde Araplarla ilgili fikirleri değişmişçesine, birdenbire tekrardan somurtmaya başlamıştı. Hal böyle olduğu için, Ebu Nâsır'ı hüsrana uğratarak, ağzını açıp tek kelime etmedi. O bekledi durdu ancak Ebu Ahmed hiçbir şey söylemedi.

Muhabbet burada sona erdi ve ateşin aydınlattığı mecliste tekrardan sessizlik hâkim oldu.

Bu kısa sessizlik molasından sonra Ebu Ahmed tekrardan söze girdi; gelgelelim, bu sefer sesi sakın, kısık ve tereddüt içindeydi, gözleriyse çubuğuyla kuma çiziktirdiği karalamalara dikilmişti ve diğerleriyle asla göz göze gelmiyordu. "Evet, belki öyle olacak ama bunun ne kadar süreceğini bilmiyoruz." Arkadaşlarından ziyade kendisiyle konuşuyormuş gibiydi. "Bir hafta da sürebilir, iki hafta da; bir ay, iki ay ve hatta altı ay da alabilir. Kim bilir?"

"*Fâlallah ve lâ fâlek ya zalame*" –Allah yazdıysa göstermesin!– dedi Ebu İbrahim birdenbire. "Ne diyorsun sen? Altı ay mı? Sence altı ay boyunca bu çadırlarda mı kalacağız? Yo, yo, hayır. Hiç sanmam" diye sözlerini sürdürdü Ebu İbrahim, konuştuğu sırada gözleri hiddetli bir şaşkınlıkla fal taşı gibi açılmıştı.

Tam bu sırada, hem Ebu Nâsır hem de Ebu Ahmed bir şeyler demek istedi. Bir süre birbirlerine baktılar, sanki her ikisi de söylemek istediği şeyi diğerinin söylemesini bekliyordu. Her ikisi de ağzını açtı, söze girdi, tereddüt etti, duraksadı ve sonunda, her ikisi de sustu. Kimse konuşmadı. Hiç kimsenin daha sonra bir gerçeklik haline gelecek olan şeyin farkına vardıklarını söyleme cesareti yoktu. Evlerine,

arazilerine, tarlalarına ve zeytin ağaçlarına dönebilmelerinin altı aydan biraz daha uzun süreceğini Ebu İbrahim'e söylemeyi –ya da daha ziyade hatırlatmayı– hiçbirisi istemedi. Ve bütün konuşma burada sona erdi.

Bu sırada, kafasının üzerinde dengede tutmaya çalıştığı kırık çömlekten bir su sürahisini sağ eliyle düzeltmeye çalışan Um İbrahim, yoğun ve kabartmalı bir kırmızı desenle süslenmiş işlemeli siyah elbisesi içinde, çıplak ayakla peşi sıra koşan çocuğuyla birlikte yavaşça kocasının yanına geldi ve şöyle dedi: “*ayzîn ‘amalko şây?*” –Size çay yapmamı ister misiniz?

“Evet, çay yap hadi. Neden olmasın?” diye yanıtladı onu Ebu İbrahim. Artık kumun üzerine daireler çizen iki komşusuna o da katılmıştı.

Bu sakinleştirici faaliyetlerine devam eden üç adam sessizliklerini koruyordu. Aslına bakılırsa, çiftçilerin yumrukları arasına sıkışmış çubuklar için, şimdi kuma saplanmış olmaları rahatlatıcıydı. Kumlara bir çubuk saplamış olmak da onları rahatlatmış olmalıydı. İşte tam o sırada, Ebu İbrahim önünde uzayıp giden sessizlik karşısında içinde büyüyen bir huzursuzluk hissetti ve bu sessizliği bozmak adına, doğaçlama bir marş söylemeye başladı: “*Rac’in ya blâdi*” –Geri döneceğiz, ey memleketim– Ebu İbrahim’in ardından azıcık daha yüksek bir tondan onu tekrarlayan Ebu Ahmed de ona katılmıştı. Şarkının yükselen coşkun tonunu hisseden Ebu Nâsır, sesini yükseltip şarkıya katılmadan duramadı.

“Geri döneceğiz, memleketim, döneceğiz muhakkak.”

Şimdi, üçü hep birlikte söyleyince, şarkı bir tuhaflaşmıştı. Herkes kendi başına şarkı söylerken hiçbir ahenk

yoktu ve her biri kendi ritmini diğerine kabul ettirmeye çalışırken, sanki hep birlikte söylemek yerine, birbirlerinin sırasını kapıyor gibiydiler.

“*Oh ve ba’dén ya cemâ’a*” –Peki, sonra ne oldu beyler?– diye laf attı Ebu İbrahim öfkeyle. “Böyle melemeye devam mı edeceksiniz?”

“Tamam, hadi en baştan başlayalım” diye cevap verdi Ebu Ahmed.

“*Meşi*” –Tamam– dedi Ebu Nâsır.

“Tek ritim, tek ton, unutmayın” diye uyardı onları Ebu İbrahim. “*Vâhid, tnén, telâte*” –Bir, ikiiii, üç.

Râc’înlek ya blâdî, râc’în –Muhakkak geri döneceğiz sana, ey memleketim. Döneceğiz geri.

Râc’în le-karyitnâ, râc’în le-hakûritnâ –Muhakkak geri döneceğiz köyümüze. Döneceğiz bahçemize muhakkak.

Râc’în ya zeytûne, râc’în ya leymûne –Muhakkak geri döneceğiz, ey zeytin ağacı. Döneceğiz muhakkak, ey limon ağacı.

Dilemiş oldukları gibi aynı ritim ve aynı tonu tutturarak hep birlikte söylemeye başladılar; doğaçlama bulduğu kelimeleri ve tonu onlara öğretmek için Ebu İbrahim öncülük yapıyordu. Daha birkaç saniye ya geçmiş ya geçmemişti ki Ebu İbrahim ahenk içinde söylemeyi yine beceremedikleri için iki komşusunu azarladı.

“Bir daha deneyelim” dedi.

Üç adam şarkıyı ahenk içinde söyleme çabalarını sürdürdü ancak hiçbir denemelerinde, bunu birkaç saniyeden fazla devam ettiremediler. Deneye deneye altmış beşinci teşebbüslerine kadar geldiler ancak hiçbirinde seslerini

bütünleştirmeyi beceremediler. Hakikaten melemekteydiler. En nihayetinde, yürümüş olduğu uzun mesafenin yorgunluğuyla ve diğer iki adama ayak uydurmak konusundaki zahmetli çabalarının beyhudeliğini görünce, Ebu Nâsır uyuyakaldı; çok geçmeden Ebu Ahmed ve Ebu İbrahim de onu takip etti. Ateş sönmüştü ve zar zor ayakta duran çadırların üzerinden arada sırada hafif soğuk bir esinti geçiyordu. Herkes uyuyakalmıştı.

Sabah olunca bu üç adam, Ebu İbrahim, Ebu Ahmed ve Ebu Nâsır, yürümeye devam ederken sendelediler ve omuzlarındaki yüklerle cebelleştiler; onları takip eden oğulları, kızları, karıları ve şurada buradaki yüzlerce insan da aynısını yapıyordu. Hepsi terk-i diyar ediyordu.

Aşğıdan

Revan Yağı

Gözlerimin açık olup olmadığını bile bilmiyordum.

Kargaşadan sonra, her şey çok sakın gözüküyordu. Yüzümü kaplamış olan tozu fark ettim. Burun deliklerimi tıkamış gibiydi ve burnumdan soluk almayı denediğimde her şeyi daha da beter ettiğimi hissettim. Nefesimi dudaklarımın arasından almaya karar verdim. Soluğumun tuğlalardan birine çarptığını hissedebiliyordum. Bir ambulans sireninin yitip giden bağırtısını duydum ve sonrasında, tek duyabildiğim şey kendi nefesimdi. Ayaklarımdan biri yatağının ahşap köşelerinin altına sıkışmıştı, diğeriye ağır tuğlalar gibi duran şeylerin altındaydı. Ayak parmaklarım, bacaklarım ve saçım hapsolmuş ve kıpırdamamaya mahkûm edilmişlerdi. Çok fazla acı hissediyor ancak nereden geldiğini bulamıyordum. Hiç bu kadar küçük bir alanda sıkışmamıştım. Dünyam son derece dar ve katıydı.

Korkuyordum. Bekledim de bekledim ve annemin bir

zamanlar korktuğumda yapmamı tavsiye ettiği gibi, hayatımdaki tüm neşeli olayları hatırlamaya çalıştım; ne var ki bunların sayısı pek azdı: Abimin düğünü, büyükanne-min Mekke'den dönüşü ve bana şarkı söyleyen bir oyuncak bebek getirmesi, en fazla bayram harçlığını aldığım son bayram, annemin eve yeni bir bebek getirmesi; gerçi bunun benim için mutluluk verici bir olay olduğundan şüpheliydim ancak o küçük şeye bakan anne ve babamın yüzlerindeki neşeyi kesinkes görmüştüm.

Nefesim hafifçe suratıma geri döndü, bahçemizdeki bitkilerin rayihasını taşıyan bir esintiyle değil, grimsi nesnelerin kokusuyla birlikte; sanki beni rahatlatarak her şeyin yoluna gireceğini söylemek için hafifçe burnuma ve yanaklarıma dokunuyordu. Ne var ki bir dakika sonra ağlamaya başladım. Gökyüzü yıldızsızdı. Ve işte ancak o zaman gözlerimin kapalı olduğunu fark ettim, zira yapış yapış göz kapaklarımı hissetmeye başlamıştım. Mesele değildi, zaten onları açmak ya da kapamak arasında en ufak bir fark yoktu. Öyle çok ağladım ki suratımdaki tozla birleşen gözyaşlarım, yanaklarımdan ucuna doğru ilerleyen ve kulak kanallarımı tıkayan bir çamur oldu. Kanamam olsa gerekti çünkü göğüs kafesimde korkunç bir acı büyümeye başlamıştı. Başımın arkası her çılgılımla birlikte beni gitgide daha dibe çekiyor gibiydi ve etrafımdaki her şeyi iteleyebilecek güce sahipmişim gibi hissediyordum. Ne var ki hiçbir şey yerinden kımıldamıyordu. Ayağa kalkıp annemin sıcak kucağına koşmaya öylesine muhtaçtım ki! Ne ki sonra kafama dank etti. Hiç kimse bana yardım etmeye gelmeyecekti. Evin hiçbir tarafında en ufak bir kırmıltı yoktu. Daha da fazla ağlamaya başladım.

Yardım istiyordum. Yalnızca tek bir kasla, bir seferde bir ayak parmağıyla olsun, hareket etmeye çalıştım. Tenimin altında son derece keskin bir şeyin battığını hissediyordum.

Ağlamayı kestim. Bekledim. Kanadım.

Yalnızca On Beş Dakika

Vefa Ebu'l-Kumbuz

“Anne, babamı istiyorum. Onu arayıp eve geri dönmesi gerektiğini söylemelisin. Duyuyor musun beni?” diyordu İslam burnundan soluyarak.

“İslam, neden bağıırıyorsun? Bir dakika bekle sadece, onu arayacağım” dedi annesi.

“Peki, peki. Özür dilerim” dedi İslam. “Bir şey çizmek istiyorum. Babam hep bana yardım ediyor; o mükemmel bir ressam. Öğretmenimiz sınıftaki herkesten kendi köyünün bir haritasını çizmesini istedi” diye açıklama yaptı annesine. “Kendi memleketimin en iyisi olduğunu biliyorum ve haritam şahane olacak. Dördüncü sınıfa başladığımda, bunu babam söyledi bana” diye devam etti sözlerine.

İslam tam odasından ayrılmak için ayaklanmıştı ki bir an duraksadı. Duvarın üzerindeki bir şey dikkatini çekti.

Bunu neredeyse her gün görüyor ancak ne olduğunu çıkartamıyordu. Bu sefer sanki hayat bulacakmış gibi geldi ona; ağaçlar haşince sallanıyor, sağ üst köşedeki bulutlar dolanıp duruyordu. Çok canlıydı. Resme bakmak için biraz durdu. Bu, babasının yardım etmiş olduğu ona ait bir resimdi, bir tek bu resimde güneş gözükmiyordu. Bu hoşuna gitmedi. Apar topar annesine koştu.

“Babam, geç kaldı işte...” İslam duvardaki resme bakmak için gerisingeri koştu. “Anne, anne... Seninle konuşuyorum. Beni duyuyor musun?” diye bağıırıyordu İslam öteki odadan.

Normal bir şekilde evin içinde dolanmakta olan annesi, o konuşmuyormuş, sanki hiç orada yokmuş gibi davranıyordu.

“O küçük evde yaşadığım zamanı hatırlıyorum. Küçük bir evdi. Şu ihtiyar ağaç, evet, onu babam dikmişti. Evet, o dikmişti işte. Büyükbabam dikmiş de olabilir. Hayır, o ağacı diken bendim!” diye bağırdı, annesinin gelip ona bakacağını umarak.

İslam annesine baktı. Onun çok yorgun olduğunu hissediyordu. Gözlerinin gitgide daha da küçüldüğünü ve karardığını görebiliyordu. Keşke babası annesine yardım etmek için orada olsaydı, ne var ki o zamanının çoğunu evin dışında geçiriyordu. Şayet kaldıracak ağır bir şey yoksa ev işlerine pek yardım etmiyor gibiydi. İslam da onun gibi güçlü olmak istiyordu. Belki annesine o yardım edebilirdi ve böylece sürekli kendi kendiyile konuşup duracağına, annesinin onunla konuşacak zamanı olurdu. Saat dörttü ve babası daha eve gelmemişti. Annesi bir zamanlar ona babasının “arandığını” söylemişti. Babasını pek fazla gör-

müyor olması haricinde, bunun ne anlama geldiğini pek bilmiyordu.

“Karanlık çökmeden önce geri gelmeli” dedi İslam umutla.

* * *

“İslam... İslam, uyan!” dedi genizden gelen dost canlısı bir ses.

Kafasını sesin geldiği tarafa çevirdi. Pek önemsemedi.

“İslam, İslam... Baban çok geçmeden burada olacak. Bu sefer on beş dakikalığına kalacak. Babanın çok meşgul olduğunu biliyorsun, o yüzden nazik ol” dedi annesinin sesi diğer odadan.

“On beş dakika mı? On beş dakika için bekleyebilirim.”

Annesi gülümsedi. “Ne yaramaz çocuksun sen, seni gidi!”

“Ama çok geç kaldı, hem...” O da gülümsedi ve tekrardan duvardaki resme baktı.

“Benim haritam en iyisi olacak. Babam çizecek benim için. Yani, ben de ona biraz yardım ederim. Ayrıca, bu benim memleketimin ve evimin haritası. Benim haritam. Renkleri bana seçtiriyor (gerçi bir keresinde kırmızıyı seçmeme itiraz edip yeşili önerdiğini hatırlıyorum) ve bazen de bana boyatıyor. Bu babamla birlikte yaptığım çok az şeyden biri çünkü o çok meşgul bir kişi. Son seferde boyamanın tamamını yapmama izin vereceğine söz vermişti.”

“Anneee, bak sana söylüyorum, eğer babam dediğin gibi çıkıp gelmezse haritayı okula götürmem” diye çıkıştı, babasının onu yüzüstü bırakmayacağı umuduyla. Haritayı

okula götürmek ve herkese göstermek istiyordu. Bunun hakkında, babasıyla birlikte kusursuz hale getirmeye çalışmaları hakkında övünmek istiyordu.

* * *

“İslam, İslam... Kalk bakayım hadi. Ah, çok tembelsin adamım!” diye söyleniyordu Joe, kanepenin üzerindeki iki yastıkla İslam’a vururken. Sesi İslam’ın sinirlerine dokunuyordu. “İslam, çok geç kalacaksın; çok geç kalacağını biliyorsun. Eğer uyanmazsan, ben de mecburen...”

“Hayır, lütfen, yalnızca on beş dakika. Biliyorum, yüksek lisans tezi. Ne olursa olsun, lütfen, yalnızca on beş dakika. Su dökme. Çok soğuk. Ah, bilirsin, çayımı az şekerli seviyorum. Lütfen, izin ver, yalnızca on beş dakika uyuyayım. O on beş dakikaya ihtiyacım var.”

“On beş dakika bekleyebilirim” diye yanıt verdi Joe.

İslam sakın bir şekilde yastığın altından elini uzattı, hemen yatağın yanında çerçeve içinde duran haritaya hafifçe dokundu; orada olduğuna emin olunca, tekrardan uykuya daldı.

“Nihayet eve geldin baba. Nihayet eve döndün” dedi uyuduğu sırada tekrar tekrar.

Ev

Rifat el-Arîr

Evlerinin her bir detayı üzerinde dikkat kesilerek, hiç kırmıdamadan durdular. Babasının planı hakkında Salim'in ilk baştaki kuşkularına karşın, tüylerini diken diken eden şeyin evlerini üç yıl sonra tekrardan görmeleri olup olmadığını bilemiyorlardı.

Ev, el dokuması yeşil bir halı gibi batı tarafına uzanarak günün erken saatlerinin kızıl lifleriyle tan vaktinin berrak gökyüzüne bağlanan zeytin ve limon bahçeleri manzaralı küçük bir tepenin üzerindeydi. Nihayet, evleri önlerinde duruyordu. Fark etmişlerdi ki ona doğru attıkları bu son adımlar, en fazla hatta ölümcül derecede tehlikeli olanlarıydı. Tek motivasyon kaynakları, onları ayakta tutan tek şey geri dönme umuduydu. Ebu Salim evine ulaşmayı umuyordu; oğlu ise vurulmamayı ya da daha beteri, tutuklanmamayı umut ediyordu. Ebu Salim ceketiyse neredeyse aynı renkte küçük kahverengi bir çanta taşıyordu. Oğlu-

nun ısrarlarına rağmen, onun taşınmasına izin vermemiştir.

Evlerine yaklaştıkça, bir mıknaatla ona doğru çekiliyormuşçasına adımlarını hızlandırdı. İki katlı binanın çatısındaki çadır, tıpkı üç yıl önce olduğu gibi hâlâ oradaydı. Eve taşınmalarından kısa bir süre sonra, Kalandiya mülteci kampında ailesinin geçirdiği günler unutulmasın diye çadırı oraya Ebu Salim dikmişti. Unutmanın, tartışmaya yer bırakmayacak şekilde, bir rezalet olduğuna inanıyordu, tıpkı daha bir sürü cephaneye varken düşmana teslim olmak gibi. Üzerindeki tek otoritenin babası ya da büyükbabası olduğu zamanların hasretini çekmesi, günlük bir ayın haline gelmişti.

Üç saatlik yürüyüşün, sürünmenin ve saklanmanın ardından nihayet evlerine varmışlardı. Gerçi son birkaç yüz metre en zor kısmıydı. Evleri çok yakın olmasına karşın çok uzaktaydı. Duvar'ın henüz bitmemiş kısmına yaklaştıklarında süründüler, birkaç dakika hareketsiz durdular ve oradan gelip geçen askeri devriye ciplerini ve başıboş köpekleri atlatmak zorunda kaldılar.

Ebu Salim, Batı Şeria'daki kendi köyü Nilin'de İngilizce öğretmenliği yapan altmış bir yaşında bir mülteciydi. İşgalin üç yıl önce ellerinden zorla aldığı evlerine geri döndüğü sırada, kendisine en büyük oğlu Salim eşlik ediyordu. İşgal altında yaşlandıkça, Ebu Salim gitgide daha inatçı olmuştu. İşgal ona bunu öğretmişti. Öğretmenlik sayesinde çokça konuşmayı ve tartışmayı öğrenmişti. Salim ise işgal, babası ve babasının öğretmenlik işi bir araya gelince, daha az konuşmayı ve daha fazla itaat etmeyi öğrenmişti.

Geri dönüp bakınca, Salim babasının gitmesine ilk başta müsaade ettiği için kendini üzgün hissediyordu; gerçi bu

seferde de babasına itaat etmek dışında bir seçeneği olduğu söylenemezdi. Geri dönme fikri saçma, hatta gerçeküstüydü. Babasının, normal insanların normal şartlar altında işten ya da okuldan çıkıp eve gittiklerini söylemeleri gibi, kimi zaman eve geri dönmekten bahsetmesi Salim'in canını sıkıyordu. Salim, babasının apaçık gerçeklere bigâne kaldığı konusunda ısrarcıydı: Geri dönmeleri mümkün değildi işte; şimdi, bu şekilde, tüm şu güvenlik önlemleri ve bir yılan gibi hayatlarına sızan devasa Duvar varken olmazdı. Elbette ki Salim bu sebeplerden aynen bu kelimelerle bahsetmekte her zaman dikkatliydi. Gelgelelim, şu ana dek babası haklı çıkmıştı: Geri dönüş yolculukları imkânsızdı çünkü onlar öyle olduğunu düşünüyorlardı. Bir kez oraya varınca, imkânsız diye bir şey kalmayacaktı. Bu mümkündü ancak Salim'e göre, karşılarına her an bir tehlike çıkabilirdi.

* * *

“Nasıl?” diye sormuştu Salim, babası geri döneceğini ve onu da yanında götürmek istediğini ona ilk söylediği zaman. Ne var ki bunca yıldan sonra, babasının beyhude uğraşlarına alışmıştı: Arazisini dümdüz eden buldozeri engelleme girişimleri, evinin istimlakini durdurmak için açıp bir sürü para harcadığı dava, evlerini alması muhtemel Yahudi ailesinin kalbini kazanmak için yazdığı duygusal mektubu götürecek birini arayıp durması, şimdi de gidip eve son bir kez bakmak için dağlık arazileri bir yukarı bir aşağı arşınlamaları. Salim'e tekrar tekrar söylediği üzere, tek istediği, kendi elleriyle inşa ettiği ve şimdi Duvar yüzünden görmelerinin bile mümkün olmadığı eve son bir kez bakmaktı.

“Annene bunu zaten söyledim ve seni de yanımda götürdüğüm sürece onun için sorun yok” diye yanıt vermişti.

“Nasıl?” diye tekrarlamıştı sözünü Salim, sıkılı dişlerinin arasından.

Şurası açıktı ki Ebu Salim ayrıntıları oğluyla paylaşmak istemiyordu; lakin planını tarif etmeye başladığında şu belli oldu ki cevabı zihninde pek çok kez canlandırmıştı, tıpkı zor bir ders planını hazırlar gibi.

Ebu Salim son zamanlardaki sabah yürüyüşlerini hem en iyi hem en az tehlikeli yolu ve zamanı bulma, tutulacak yolun coğrafyasıyla tanışık hale gelme ve tavsiye almak için yöredeki çobanlarla konuşma amacıyla yaptığını açıkladı. En iyi vaktin gün doğumu olduğunda karar kılmıştı. Salim, planını ifşa etmesinin hemen ardından babasının suratına yayılan bir gülümseme olup olmadığından pek emin değildi ancak babasının gözlerinin parladığına yemin edebilirdi. Yalnızca Ebu Salim’in kalbi ve zihni bir şeyin peşinde olduğu zaman böyle olurdu.

“Velhasıl gece yarısından sonra Duvar’ın tamamlanmamış kısmına doğru ilerleyeceğiz. Gün doğumundan önce varacağız. Hava hâlâ karanlık olacak ve devriye muhafızları ya çok uykulu ya da gözetleme yapamayacak kadar yorgun olacaklar.” Ağzından soğukkanlılıkla dökülen sözcüklerle, Ebu Salim oğlunun şüpheli gözlerinden sakınarak konuşmasına devam etti.

“Bir yol gösterici tutacak mısın?” diye sordu Salim.

“Evime nasıl gideceğimi biliyorum. Aptal yol göstericilere ihtiyacım yok” diye çıkıştı Ebu Salim.

“Yakındayız” diye mırıldandı Ebu Salim evlerine yaklaştıkları sırada, Salim’i teskin etmekten ziyade kendi kendine konuşuyor gibiydi.

“Neye yakınınız? Baba, evimiz ile bizim olduğumuz yer arasında ölüm duruyor! Bu birkaç yüz metre her daim askerler tarafından gözetlenir. Çok geç olmadan geri dönelim diyorum” diye atıldı Salim, durumun beklediğinden daha da beter olduğunu fark etmesiyle, endişelerini dile getirecek cesareti nihayet bulduğunda.

“Eğer geri gitmek istiyorsan durma git. Hiç değilse, ben denerken ölürüm” dedi babası kararlı bir şekilde, Salim’in gitmeyeceği umuduyla. Salim de gitmedi.

Gelgelelim, görünüşe göre Ebu Salim’in planı gayet güzel işliyordu. Bölge son derece sessizdi; sorunsuzca Duvar’ın diğer tarafına geçtiler. Tam rahatlamışlardı ki oradan geçen bir ordu cipinin gaza basması onları dizlerinin üzerine çöktürdü.

Bir süre küçük bir çöp yığınının arkasında saklandılar. Tam cip görüş alanından çıkmadan önce, Ebu Salim bir ağaç dalını kapıp ardında sürükleyerek cipin arkasından kalkmış olan tozdan faydalanmak amacıyla yola doğru fırladı; bu yaptığı şeyi, hele ki cip daha görüş alanından çıkmamışken, niye yaptığını anlayamayan Salim’e eliyle işaret ediyordu.

“Neden bir ağaç dalı almadın eline?” diye sordu yanına gelen Salim’e, her ikisi de bariz biçimde sinirlenmişti.

“Sen neden aldın?” diye sordu Salim.

“Ayak izlerini örtmesi için arkada bir ağaç dalı sürüklemeliydin” diye çıkıştı Ebu Salim.

“Bırakalım da toz ve rüzgâr örtsün onların üstünü” diye

cevap verdi Salim.

Artık birkaç metre uzakta oldukları için, evleri ve ağaçları onlara daha fazla emniyet sağlıyordu. Ebu Salim bundan sonraki beş dakikayı evi ve etrafı tetkik ederek geçirdi. Yüz ifadesi ortada yanlışı bir şey olduğunu söylüyordu. Salim hem babasını seyrediyor, hem eve bakıyor, hem de yakınlarda kimsenin olmadığından emin olmak için etrafı kolaçan ediyordu.

“İşgal kaba ve düşüncesiz. Ama bundan daha izansız, daha incelikten yoksun bir işgal görülmemiştir. Şayet bunu bize işkence etmek amacıyla kasten yapmıyorlarsa, cidden kafayı yemişler demektir. Rezillik!” diye patladı Ebu Salim.

Babasına bakan Salim, bu patlamanın sebebini anlayamamıştı. “Sorun nedir?” diye sordu.

“Sorun ne mi? Sorun morun yok! Sorun da bu işte!”

Babasının bir öfke nöbetini daha çekecek durumda olmayan Salim, sorusunu tekrarlamak için ağzını açtı ama tek kelime edemedi.

“Bunca yıldır buraya geri gelmekten beni alıkoyan tek şey, evimi tanıyamayabileceğim korkusuydu. Ama burada en ufak bir tahrip izi yok. Ev olduğu gibi duruyor, üç yıl önce nasılsa şimdi de öyle. Sadece evine ya da çiftliğine gelip seni kovuyorlar. Ve sonra onların oluyor. Şu zeytin bahçelerine bir bak. Tüm yıl boyunca çiftçiler ırgat gibi çalışırken bekliyorlar, sonra yılın sonunda ağır silahlarla kuşanmış olarak gelip zeytinleri alıveriyorlar; çalışıyorlar! Sanki artık yalnızca askeri üstünlüklerine yaslanmakla kalmıyor, aynı zamanda bizi tokatlamaktan ve aşağılamaktan da hoşlanıyorlar. Sanki şöyle diyorlar: ‘Size ait olanı alıyoruz... Ne olmuş yani? Bu konuda ne yapabilirsiniz

ki?” Ebu Salim nefes almak için durdu. “Bugün, yeminle onlara neye kadir olduğumuzu göstereceğim” diye ekledi. “Eğer onlar bizimle dalga geçiyorsa, bugün de onların gururuyla, onların güvenliğiyle ben dalga geçeceğim.”

Salim meseleyi hiç böyle düşünmemişti. Babasının her zaman insanların yaptıkları ya da dedikleri hakkında ince yorumları olurdu; o kadar ki Salim insanların gerçekten ne demek istediğinden şüphelenme huyunu geliştirmişti. Ne var ki bu sefer, aklını alan şey babasının “onlara gününü gösterme” vaadiydi.

“On beş dakika içinde dönerim.” Ebu Salim oğluna dışarıda bekleme ve etrafı gözleme talimatını verdi; ardından da evlerinin yağmalandığı gece ordu tarafından açılan delikten içeriye doğru girdi.

Salim sonraki on beş dakikayı endişe içinde geçirdi, babasının ettiği yemin yüzünden içi içini yiyordu. Sonrasında, babasının tavsiyesine uymayarak kendi de delikten içeri girdi. Salim öyle bir şey gördü ki bunu en gerçek dışı rüyalarında dahi hayal edemezdi.

Ortada –epey fazla sayıda– kablolar, küçük tüpler, bir sayaç ve iki küçük cep telefonu vardı. Çantanın içindekiler herhalde bunlar olsa gerekti. “Baba! Bu ne?” diye bağırdı.

“Bir bomba” dedi babası, saati soran birine cevap veriyormuşçasına.

“Yol boyunca çantanda bu mu vardı yani? Anlamıyorum! Ne yapmak istiyorsun?” diye sordu Salim.

“Evi yok etmek istiyorum” diye yanıt verdi babası. “Eğer benim olmayacaksa, başka kimsenin de olmayacak.”

“Bizi öldürteceksin! Bu intihar! Delilik! Evi yok etmek mi? Kendi evini hem de! İnsanlar ne der? Kendini evini

yok mu edeceksin?” Salim soru yağmuru başlatmıştı, bunlardan hangisi babasının fikrini değiştirir bilemiyordu.

“Evet” diye cevap verdi Ebu Salim; ağzından çıkan en zor “evet” belki de buydu.

“Ama baba, kimde olursa olsun burası senin evin. Bu geçici. Er ya da geç yine senin olacak” diye çıktı Salim kuvvetle.

“Dinle oğlum, bu, durumu nasıl ifade ettiğine göre değişir. Ben benden zorla, benim rızam olmadan alınan şeyi yok ediyorum. Ve bunu, geri kalan tüm yollar tükenince yapıyorum. Belki de en başından beri yanılmışımdır. İsrail burayı istimlak etmeye ilk karar verdiği gün yapmalıydım bunu aslında. İşgalin izin verdiği tüm bu mahkemeler, davalar, duruşmalar falan sahte formalitelerden ibaret. Artık onu benden öylece almalarına izin veremem, değil mi?” dedi babası, bu söylediklerinin ona anlamlı gelip gelmediğini pek umursamadan.

“Ama burası senin evin. Senin kendi evin! Bunu nasıl yaparsın?” diye sordu Salim tamamen çileden çıkmış halde.

“Salim, muhakeme yeteneğim sağlam durumda değil, farkındayım. Son zamanlarda, işgal altında yaşayıp seçeneklere sahip olmak, seçim şansından bütünüyle yoksun olmaktan beter, çok daha beter bir hal aldı. Bizi iki iyi ya da iki kötü seçenek arasında seçim yapmaya zorluyorlar. Her iki durumda da ceremesini çekiyor ve ödün veriyoruz. Ek olarak, şu ya da bu kâbusu tercih ederek yaşamak zorundayız. İşgalden bizi işgal ettiği için nefret ettiğimizden daha çok bu yüzden nefret ediyoruz; ardından da başka seçeneklere sahip olma ya da yazgımızı değiştirme konu-

sundaki yetersizliğimizden nefret ediyoruz. Söyle bana, sence bırakayım da o Yahudi yerleşimciler evimi alsın ve hayatım boyunca bununla mı yaşayayım? Yapamam. Yapamam işte.” Ebu Salim söylediklerini yeniden düşünmeyi bırakmıştı. Daha önce çatışma hakkında hiç bu şekilde düşünmemişti. Bu misyonun ona verdiği ilham, muhtemelen oğlundan çok kendisini şaşırtıyordu.

Yalnızca erken uyanan kuşların ve havlayan köpeklerin uzaktan gelen sesleri işitiliyordu. Salim kafasını toplayamıyordu ve şuna emindi ki babasının fikrini değiştirmesini sağlamak imkânsızdı. Bir anlığına, onu evden sürükleyerek çıkarmayı düşündü. Bunun yerine, babasının yanına oturdu ve onun hünarlı bir şekilde parçaları doğru sırayla yerleştirmesini izledi.

“Emin misin baba?” diye sordu Salim son kez.

“Eminim” dedi babası pat diye, titreyen ellerini kontrol etmekte zorlanıyordu.

“Ne yaptığını bildiğinden emin misin?” dedi Salim tekrardan, patlayıcıların her an ateş alabileceği tedirginliği içerisinde.

“Hayatımda hiç bu kadar emin olmadım. Şimdi lütfen beni birkaç dakikalığına yalnız bırak ve dışarıyı gözle” diye emir verdi babası.

“Peki, sen de dikkatli ol. Güneş yükselmeye başladı” dedi Salim.

“Işıktan korkuyor olmamız ne tuhaf. Gün doğumunun korku verici hale gelmiş olması ne tuhaf. Görüyorsun değil mi oğlum, işte sana hep bunu söylüyorum. Evimi aldılar; tarihimi, köklerimi ve toprağımı da. Ve şimdi bak bana, onu yok ediyorum. Bu ilelebet böyle süremez ve ben de piç

kurusu politikacılara güvenemem. Git artık” dedi Ebu Salim ısrarla.

Salim, babasıyla konuşmalarının politikaya ve politikacılara dönmesinden hoşlanmıyordu. Her ne kadar kimi zaman babasının içgörülerini kabul etse de, bir bomba düzeneği kurarken politika konuşmak şöyle dursun, onun politik meseleler üzerindeki yorumlarını bile genelde sevmiyordu. Bir anlığına öylece durdu, ne yapacağına bir türlü karar veremedi. Nihayetinde, “kendine dikkat et” benzeri bir şeyler geveleyerek oradan ayrıldı.

On beş dakika kadar sonra, babası delikten dışarı çıktı ve hareket etmesi için Salim’e eliyle işaret etti. Sol elinde bir cep telefonu vardı ve boş olduğu bariz olan kahverengi çantası sırtındaydı. Ebu Salim evine ve bölgeye son bir kez bakmak için orada bir müddet daha durdu. Yeşillik göz alabildiğine uzanıyordu. Her ikisi de küçük zeytin ağacı dallarını arkalarında sürükleyerek, dikkatli ancak hızlı bir şekilde şıp diye geldikleri yere dönüverdiler.

“Baba, neden çantayı orada bırakmadın?” diye sordu Salim süklüm püklüm, günün ilk ışıklarında on dakika kadar sessizlik içinde yürüdükten sonra.

“Geride bırakamazdım. Şayet biri beni buraya gelirken sırtımda çantayla gördüyse ve geri dönerken onu görmezse, şüphelenebilir” diye yanıt verdi Ebu Salim bunun üzerine çokça düşündüğünü belli eder şekilde, Salim’i hiç hayal etmediği kadar etkileyerek.

“Zaman ayarlı mı yoksa uzaktan kumandalı mı?” diye sordu Salim. Sonradan aklına gelince, “Evden mümkün olduğunca uzaklaşmamız gerek” yorumunu yaptı, her an bir patlama işitme beklentisi içinde.

“Endişelenme. Tam zamanında yetiyeceğiz” dedi Ebu Salim.

“Sence patlama ne büyüklükte olacak? Buradan duymamız mümkün olur mu?” diye sordu Salim, sesinde belirgin bir tedirginlikle.

Oğlunun sesindeki telaşı fark eden Ebu Salim, nihayet ona evde aslında ne yaptığını belirtmeye karar verdi. “Patlama falan olmayacak...”

“Ne? Patlamaya olmayacak mı? Neden? O koyduğun şey bir bomba değil miydi? Bana cevap ver baba. Bizi ve tüm ailemizi bu tehlikeli maceraya soktun ve sonunda hiçbir şey geçmeyecek mi elimize?”

“Hayır, hayır. Öyle değil. Patlayıcıları koydum. Kabloları bağlamadan yalnızca parçaları yerleştirdim.”

“Ne?”

“Haklısın; evi yok etmek manyaklık olur. Ama bombayı orada bırakmaya karar verdim. Korkmalarını istiyorum, korku içinde yaşamalarını. Nefesimizin enselerinde olduğunu hissetmeliler. İsrailîlerin sorular sormaya başlamasını istiyorum” dedi Duvar’ın olduğu tarafı işaret ederek.

“Baba, bu olmayacak” yorumunu yaptı Salim, rahatladığını belli etmemek için çok çaba göstererek; babasının düşünce derinliği ve zekâsı karşısında şaşkındı. “Öldürülebilirdik” dedi.

“Dinle oğlum, işgalin en kötü tarafı niyete bakmamasıdır. İşgaller işte bu yüzden kötülükle doludur. Eğer bizi o patlayıcılarla yakalasalardı, öldürülmüş olurduk, öldürülmüş olurduk. Niyetimize bakmazlardı ve bakmaları durumunda, bize inanmazlardı. İşgal kötülükle doludur. Evet, çalıp çırpar ve zarar verir ama bunun yanında insanlara

nefret etmeyi ve daha da kötüsü, güvensizliği öğretir. İşte bombayı orada bırakmak bu yüzden bir mesajdır: Evi patlatabilirim ama bunu istemiyorum. Çünkü insanların bize karşı ahlaki pozisyonlarını sorgulamaya başlamalarını istiyorum” dedi ayrıntılı bir şekilde.

“Sen benim oğlumsun ve en yakınımsın” dedi Ebu Salim. Bir nefes almak için durdu ama Salim babasının daha ziyade onay beklediğini anlamıştı ve cevaben, hafifçe sağa çevirerek başını hızlıca salladı. “Sen benim oğlumsun ve en yakınımsın ama sen bile gerçekten ne yapmak istediğimi çözemedin. Belki beni yargıladın. Belki de kafayı yediğimi düşündün.” Bu sefer Ebu Salim onay almak için soluklanma arası vermedi. Salim yine de kafasını salladı. “İşte bu şüphe ve güvensizlik insanlar sorular sormaya başlayınca ya kadar devam edecek ve onlar bunu yaptığında, peşinden cevaplar gelecek.”

Salim babasının eve dönüş yolu boyunca gülümsediğini gördü. Acaba hayat ve direniş hakkında felsefesini dile getirme yolu bu muydu? İşgali yenmiş gibi mi hissediyordu? Acaba tüm mesele kısa bir süreliğine de olsa evine geri dönmüş olması mıydı? Yoksa kendi tarzında intikam mı alıyordu?

* * *

Ertesi gün, İsrail’deki tüm manşetler Ebu Salim’in yaptığı şey hakkındaydı.

IDF Büyük Bir Terörist Saldırıyı Engelledi

KUDÜS - İsrail Savunma Güçleri (IDF), Nili yerleşimindeki bir evde cumartesi sabahı uzaktan kumandalı bir bombayı etkisiz hale getirdi. Yaralanan olmadığı bildirildi.

Askeri kaynaklar tarafından doğrulanan bilgiye göre, bomba bütün evi yok edebilecek kadar büyüktü.

Düşler Ülkesi

Tesnim Hammûde

Ciddi vakalarla uğraşmak uzun zamandır hayatının bir parçası haline gelmişti. Ölüm ise normal bir hal almıştı, gündelik bir deneyimdi. Sıkı çalışması ve en candan dilekleri kâr etmemişti. Kendini vakalara vermesinin de faydası dokunmamıştı. İsimleri boş vermeye karar vermişti; gelgelelim, umuda ve sıkı çalışmaya kesinlikle yüz çeviremezdi. İsimler hatıralar yaratır. İsimler bağılıklar oluşturur. O ise bunu kesinlikle istemiyordu. Bir kez daha asla. Ne var ki kendini geçip giden küçük bulutlardan ayrı da tutamıyordu. Onları öylece bırakıp hastanenin daha az ciddi vakaları, kurtulma umudu olanları tedavi eden bir bölümüne geçemezdi. Tek bildiği, şimdilik gizemli yollardan ölüme bağlanmış olduğuydu. Ölümle uğraşmaya, her gün onun gözünün içine bakmaya ve onu her gün zapt etmeye yazgılı olduğuna inanıyordu. Ve her seferinde başarısız oluyordu, hem de ne başarısızlık.

Ölüm, hiç kimsenin beklemediği kadar erken, isimleri ezberlemeye izin vermeyecek kadar hızlı bir şekilde gelip koğuşa tünüyor, kanatlarını sağa ve sola doğru açıp önüne geleni alıyordu. Bir hafta, iki hafta, en fazla bir ay içinde yeni yüzler eskilerin yerini alıyordu. Farklı adları olan benzer yüzlerin hepsi aynı kaderi paylaşacaktı.

Her koğuştta yedi çocuk vardı; hepsine “küçük oğlan” ya da “küçük kız” diyordu. Her gece saat dokuzda, onları sırayla kontrol ediyordu. “İğne saatin geldi küçük oğlan” diyordu, hafifçe dokunduğu kolunu uzatmasını isteyerek. Çocuklara iğne vururken kendini nasıl avutacağını da öğrenmişti. Kimi zaman tavana kimi zamansa tetkik edilmeyi bekleyen altı yatağın uzağında duran kapıya doğru bakıyordu.

Son yatağa her gelişinde, belki de yapabildiği en muazzam şey olan gülümsemesiyle onu karşılayan aynı küçük oğlana rastlıyordu. “İğne vaktin geldi küçük oğlan.” Oğlan yastığının altında bir kitap saklıyor, iğnesini oluyor ve ardından uykuya dalıyordu. Kitabı görebilmek için kadın bazen orada sebepsizce dolanırdı. Oğlansa kitabı iyice yastığının altına sokuyordu. İki ay boyunca, kadın aynı şeyi yapmıştı: Bu ufaklığın oraya giren ve çıkan tüm suretlere tanık olmak zorunda kalmasından acı duyuyordu. Arkadaşlarını üç dört kez değiştirmek zorunda kalması –başka seçeneği olduğundan değil– onu acıtıyordu. Onunla işini bitirdiğinde, apar topar koğuştan çıkıveriyordu. O gece için görevi tamamlanmış oluyordu böylece.

Ertesi sabah, başka bir “ufaklık” onun koğuşuna taşınınca acil bir çağrıyla tekrardan ortalığa çıkmıştı. Şimdi sekiz oldular, diye düşünmüştü. Saat dokuzda, bir kez daha

iğne saati geldi. Yara bereli kollar uzatılıyordu. Gözler yarı kapalı olarak tavana bakıyordu. Ve geriye kontrol edilecek tek bir yatak kalmıştı.

Bu sefer yanına vardığında kitap açık bir şekilde göğsünün üzerinde duruyordu, saçsız başı yastığın kenarına doğru uzanmıştı, gülümsemedi. Neredeyse hiç kıılmadan onun yanına oturdu ve kitabı eline aldı. Bu, hiç büyümeyen ve bitimsiz çocukluğunu unutulmuş çocukların yaşadığı Düşler Ülkesi'nde geçiren oğlanın masalı, *Peter Pan* idi.

Hikâyesini bitirebilmiş olduğunu umarak, kitabı tekrardan onun soğuk küçük ellerine bıraktı. "İyi uyu küçük oğ... küçük Peter Pan" diye mırıldandı.

Ansızın Kaybedilen

İlham Hillis

Onun sesini her duyduğumda ruhumun nasıl titrediğini ve kalp atışlarının nasıl da en yüksek perdeden akortsuz davullar çalmaya başladığını hiç duymadı. Onun görüntüsü ne zaman gözümün önüne gelse kafamı birbiriyle çelişen düşünceler dolduruyordu. Onun erkekliğinin her bir ayrıntısı aklımı başımdan alıyordu; öylesine esprili, öylesine zeki, her dediğini ya da duyduğunu felsefeye döken öylesine çekici bir adamdı ki! “Ah ben yok mu ben, ne mutlu bir kızım!” diye bağırıyordum onunla cep telefonlarını her kapatışımızda. “İşte hep hayalini kurmuş olduğum adam bu!” Daha fazlasını isteyecek halim yoktu; gerçi ona nerede yaşadığını sormayı da hiç akıl etmemiştim. Neden sormakla uğraşacaktım ki? Kendi kentimde tanıştığım herkesin aslında hep Gazzeli olduğunu farz ederdim; doğruyu söylemek gerekirse, öyle sanmaya programlanmışım.

“Ah, kızım...” Bu kelimelerden anlamalıydım, zira ne

zaman beni kendiyile ilgili bir ayrıntıyla afallatsa bunları kullanırdı. “İman, eğer tam olarak nerede yaşadığımı bilseydin, bana ilişkin her şeye salakça âşık olmaya kalkmazdın.” Hüsam bu gıcık kelimeleri tekrarlayarak ruhumu incitmeyi ve sinirimi bozmayı sürdürüyordu. Bu o toyluk –ya da belki, masumiyet demeli– çağımda idrak edemediğim bir şeydi.

“Ama nerede yaşadığını neden kafaya takayım ki? Gazzeli değil misin? Umudumu ayakta tutmak için bu kadarı yeter.”

Daha fazla ayrıntıya inemeyecek kadar naiftim.

“Bak Hüsam,” dedim, “Tek istediğim bir zihin ve bir dil; beni takdir edecek güçlü bir zihin ve bunu telaffuz edecek ifade gücü yüksek, tatlı bir dil.”

“Yani, orasını bilmem. Evlendikleri zaman bir kadın bir erkeğin zihnini ve dilini ne yapacak ki? Benim avukat olduğumu unuttun mu? Meseleleri konuşmak ve manipüle etmek benim mesleğimin özü” dedi şakayla karışık.

“Peki, şimdi bunu düşünmeyelim... Nerede yaşadığını umursamıyorum, hepsi bu işte” dedim, öğleden sonra 4.25’i işaret eden saatime bakarak. “Aman Allah’ım! Hemen şimdi kütüphaneden çıkınam lazım.” Cep telefonumu kapadım ve dışarı koşturdum.

“El-Mina; limana lütfen,” dedim taksi şoförüne telaş içinde.

Adam arabayı sürdü ve birkaç metre sonra en-Nâsır Caddesi’ne doğru gitmekte olan birkaç üniversite öğrencisi sebebiyle durdu.

“Kızma lütfen. Onları en hızlı şekilde bıraktıktan sonra seni istediğin yere götüreceğim” dedi koca çeneli

ihtiyar şoför.

“Ama en-Nâsır benim yolumun üzerinde değil ki! O zaman ilk başta beni neden aldın?” diye sordum öfkeyle. Ardından, tartışmayı sonlandırmak için, çaresizce ekledim: “Peki. Sür hadi.”

Vardığım zaman inşallah babam eve gelmiş olmaz diye dua ederek, öylece camdan dışarı bakıp, gecikmem için ne bahane uydurabileceğimi düşündüm. Her gün aynı şeyi yapmakla ne kadar da umursamazca davrandığım geldi aklıma; yakın zamanlarda inanılmaz bir düşkünlüğe kapıldığım Ğada es-Samman, Bedri Şakir es-Seyyab, Nazik el-Melaike ve diğer Arap şairler ve yazarlara bakarak merkez kütüphanesinde iki üç saat geçiriyordum. Hiç bu noktaya geleceğimi beklemezdim: Derslerime hiç gitmiyor ve gittiğimdeyse en arkada tek başıma oturup, Cibran Halil Cibran, Halil Mutran, Mişel Naime ve benzeri yazarların sayfaları arasında kaybolup gidiyordum. Bu hem en büyük günah hem de birinin benim için yapmış olduğu en büyük iyilikti. Hüsam'ın bu yazarlar hakkındaki konuşmaları beni hep daha kıskanç yapıyor ve daha da fazla okumaya teşvik ediyordu. Onun hoşuna giden her şeye âşık oluyordum.

Derin düşüncelerimden tak diye uyandığımda kendimi daha önce hiç gelmediğim uzak bir bölgede buldum.

“Burası neresi? Bana kızları en-Nâsır Caddesi'ne götürceğini söylemiştin, değil mi? Neredeyim ben?” diye sordum telaş içinde. “Üzgünüm ama daha ileri gitmek zorunda kaldım. Arabanın benzini bitiyor ve benzin istasyonu da burada. Hemen geri döneceğim.” Arabadan çıkarken, şunları ekledi: “Biraz müzik açmamı ister misin? Mustafa Kâmil'in birkaç şarkısı var; bilirsin, çok iyidir. Şarkıyı de-

ğıştireyim mi? Söyle bana, en çok hangi şarkısını seviyorsun?”

Sessizliğimi korudum ve daha ileri gitmesin diye tek kelime etmedim. Arabanın içinde kalmaktan ötürü tedirgin ve korkmuş bir halde, adamın meşgul olduğundan emin olmak için camdan dışarı baktım. Koşarak taksiden çıktım ve daha önce hiç semtine uğramadığım sokaklarda yürümeye başladım.

“Aman Allah’ım! Saat neredeyse beş olmuş. Bu dar sokaklarda başka bir taksiyi nereden bulacağım?” Neredeyse ağlayacaktım. Bu kadar ufak bir yerde nasıl kaybolduğumu aklım almıyordu.

Batıya doğru ilerleyerek yürümeye devam ettim. Kavga eden öğrenci bir oğlan grubu dikkatimi çekti. Durup onlara sordum:

“Burasının adı ne ufaklıklar?”

“*Mu’askeri’ş-Şâti. Miş ‘ârfe?*” –eş-Şati Mülteci Kampı, bilmiyor musun yoksa?– diye bağırdı şişko oğlan.

“Tamam, neye kızdın peki?”

“*Heze el-kelb*” dedi diğer oğlanı işaret ederek, “*sarak nussi!*” –Çünkü bu it benim yarım şekelimi çaldı– diye bağırdı.

“O benim. *Ummi* –annem– verdi onu bana” diye cevap verdi küçük olan.

Aksanları beni gülümsetti. Ben “Mama” derdim, o benim için hep “Mama” olmuştu.

“Al sana bir şekel” dedim kızgın oğlana. “Kavga etmeyin artık, tamam mı?” diye ekledim, onun ses tonunu taklit etmeye çalışarak. Başarısız olmuşum.

“*Hehehe! Şâyif cezât illi byisrig? Hây şékel bedeli’n-nuss!*”

–Allah hırsızları nasıl cezalandırıyor gördün mü? Şimdi yarım değil bir şekelim var!– dedi oğlan arkadaşına yüksek sesli kahkahalarla, bir şekelin tamamına sahip olduğuna inanamıyordu.

Filistinli mültecilerin içinde bulunduğu müşkül koşullar hakkında hep bir şeyler duyardım ancak yaşadıkları yerlerden birini hiç zaman ayırıp da ziyaret etmemiştim. Eş-Şati kampı el-Mina bölgesinden uzakta değildi ancak bu mekânların hep çok uzaklarda olduğuna inandırılmışım.

Kampın kaldırımsız, dar sokaklarının iç kısımlarına doğru ilerlediğim sırada aklımdan bu düşünceler geçiyordu; beni alıp eve geri götürecek tek bir taksi yoktu ortalıkta. Yolların iki yanında bakımsız yarım evler uzanıyordu. İçlerinden en büyüğü yüz metrekare civarındaydı. Kutu gibi duruyorlardı; şekilleri güzel değildi, boyasızlardı ve neredeyse dökülüyorlardı. Camlarından çoğu kırıktı; ne Gazze'nin yaz sıcağının içeri girmesine engel oluyordu ne de ev sakinlerini kışın soğğundan ve yağışından koruyordu. Bir yılan gibi ilerleyen su akıntısı vadiyi iki kısma ayırıyordu. Berbat koku insanın burnunun direklerini kırıyordu.

Çok geçmeden lağımın sefil manzarasını gördüm, neredeyse evlerin içine kadar giriyordu. Evlerden çoğunun çatısı, içeri su sızdırıyormuş gibi duran ince metal yahut ahşap parçalardan yapılmıştı. Şayet yan yana duran iki evin arasında bir buçuk metre varsa, bu insanlar komşusunun horlamasını duymayacak kadar şanslı olanlardan sayılırdı. Sahip oldukları mahremiyet seviyesinin ne olabileceğini düşündüm. Sonrasında, insani temel ihtiyaçlarından böylesine mahrum bırakılmış kimseler için mahremiyetin

entipüften bir dert olacağı geldi aklıma. Bana öyle geliyordu ki mahremiyet, bu insanların gücünün yetmeyeceği bir lükstü. Şayet kapıların ardında yahut önünde asılı duran kilimler olmasaydı, yanlarından geçtiğim sırada evlerin içini rahatlıkla görebilirdim.

Daha da ileri yürüdüğümde, iki ev arasında yalnız başına duran muazzam büyüklükteki ihtiyar bir hünnap ağacının altına oturmuş iki yaşlı adam gördüm. Küçük ahşap taburelerde oturuyorlardı. Onlara yolu sormak istedim ancak daha sonra muhabbetlerine kulak kesilmeye karar verdim. Olabildiğince yavaş yürüdüm.

“Yemin ederim ki bizim köyümüz Yibna’daki bir salkım üzüm, bu üzümlerin on kilosundan yüz kat daha iyidir *ya zaleme* – adamım” dedi adamlardan biri kara üzümlerden yediği sırada.

“Vallaha haklısın. Allah merhametiyle bizi kucaklayıp ölmeden evvel oralara geri götürsün” dedi diğer adam.

“Şu ak sakalına bak hele ihtiyar!”

“Allah kudretlidir. Köyümü göreceğim inşallah. O zamandan önce ölürsem bile Allah’tan isteğim odur ki bana cennette o üzümlerden biraz versin.”

Gazze’nin batı tarafına doğru yürüyüşüne devam ederken sesleri uzakta kayboldu.

Çok geçmeden ailemin yaşadığı sahil yoluna ulaşınca afalladım. Mahallemin mülteci kampına ne kadar yakın olduğunun farkına varmıştım. Şimdiye dek ilk kez, tanıdık suratları, tanıdık binaları ve dükkânları gördüğümde kendimi daha güvende hissetmedim. İşte o zaman onlar ile bizim aramızdaki farkı idrak ettim. Oldukları tarafa bile bakmadan her gün yanlarından geçmeye alışkın olduğum

evleri ve binaları düşünmeye başladım. İki katlı evler. Üç katlı evler. Dört katlı evler. Hepsinin duvarları mermer. Hepsinin ön cephelerinin büyük kısmı camla kaplı. Yedi sekiz tane on beş katlık binanın güneş denize iyice yaslanırken oluşan gölgeleri, kamptaki o kör odaları yutacak kadar uzanmış olsa gerekti.

Zihnimi meşgul eden şey bu yapıların ihtişamı değildi, mevcut durumdaki radikal farklılıktı. Beni huzursuz eden, kamp ile ondan yüz metre bile uzakta olmayan o temiz, iyi yapılarla dolu mekân arasındaki tepeden tırnağa bölünmüşlüğü trajedisiydi. Çok sayıda iyi giyimli erkek ve kadının gitmekte olduğu ed-Deyre Otel'i'nde açık büfeli bir düğün yapmak için dört-beş bin doları gözden çıkarmanız gerekirdi. Bu kadarı, bir mülteci ailesine yeni bir oda yapmaya yeter de artardı bile. Yalnızca birkaç on yıl öncesine kadar neredeyse eşit koşullarda yaşıyorken, nasıl olmuştu da bu derin uçurum meydana gelmişti?

Gün batımının görkemli manzarası, birkaç dakika içinde akşam ezanının okunacağına işaret ediyordu. Evin dışındaki parkta babamın arabasını görmeyince derin bir solukla rahatladım. Hemen içeri girip parmak uçlarıma basarak üst kata çıktım; dört bir tarafı kolaçan ediyor ve duyduğum her seste irkiliyordum.

“Neden her gün seni aynı şey yüzünden azarlamam gerekiyor? Yemin ederim ki duyguların buz kesmiş senin, tabii sende duygu namına bir şey varsa! Ne zaman büyüüp sorumluluk sahibi olmaya başlayacaksın?” Mama bilindik vaazlarına girişmişti. “Baban şu anda evde değil ama seni eve saat beş buçukta gelirken gördüğünü bir düşün, bir düşün sadece! Bu eve son kez geç gelişin. Bir dahaki sefere

ona söyleyeceğim. Ve sen de neler olacağını biliyorsun...” diye sürdürdü sözlerini aynı yüksek tonda.

Benim sevgili annem beni her seferinde aynı şekilde azarlar, her defasında babama söylemekle tehdit ederdi. Bunu asla yapmadı; daha ziyade tüm bu meseleyi bir saat içinde unuttur giderdi, sırf bulaşıkları yıkamakta ya da başka bir ev işinde ona yardım ettim diye. Ona hep “Dünyadaki bütün annelerde çocuklarının yaptıkları tüm kötü şeyleri unutturan aynı annelik geninden mi var?” diye sorardım. Bana yalnızca şunu diyerek cevap verirdi: “Bir bebeğin olmadan bunu anlayamazsın.”

Kendimi odama kilitledim ve gözlemlediğim tüm sahneleri tekrardan gözümde canlandırmaya başladım. Hemen Hüsam’ı aramam gerekiyordu.

“Acaba o...?” Bu fikri tasavvurumda canlandırmaya cüret edemeyip, biraz rahatlamak için numarasını çevirdim. Ve cep telefonu çaldığı sırada, kendime dedim ki eğer o kamptan biriye, o zaman bana nerede yaşadığını söylememesini kesinlikle mazur göreceğim.

“Baban seni dayaktan gebertti mi yoksa?” dedi Hüsam dalga geçerek.

“Yani, bilirsin, eğer öyle yapmış olsaydı burada durmuş seninle konuşuyor olmazdım. Her zamanki gibi, Mama hayatımı kurtardı” diye cevap verdim.

“Mama mı? Bir üniversite öğrencisisin ve hâlâ ‘mama’ diyorsun” diye dalga geçti yine. “*Ummi* deniyor ona” diye ekledi.

Şimdi her şey yerli yerine oturuyordu işte. Şimdi sesi, daha yeni tanıştığım o insanların sesi gibi geliyordu. “Aman Allah’ım, nasıl oldu da daha önce fark edemedim? Sözlerin-

den bazıları o kamplarda yaşayanlarınkine benziyor.”

“Ne demeye çalışıyorsun?” diye sordu. “Google’da kimliğimi günlük sorgulama faaliyetin sırasında kaldığım yerle ilgili yeni ayrıntılara mı ulaştın?”

“Sen bir mültecisin. İşte bu yüzden bunu benden bir sır gibi sakladın. Hüsam, bir mülteci olmanın utanç verici olduğunu düşünmüyorum. Söyle bana sadece; her gerçekliği kabul etmeye hazırım.”

“Ah, gerçekten mi? Hazır mısın? Bana, beni olduğum gibi kabul etme lütfunu gösterdiğinizi mi söylemeye çalışıyorsunuz majesteleri? Seni gidi Gazzeli!”

“Zaten senin hakkındaki her şeyi kabullendim. Yalnızca seni olduğun gibi sevmek istiyorum. Kendini saklama.”

Derin derin iç çekti ve konuşmaya başladı. “Evet, hanımefendiciğim, ben bir mülteciyim. Bu kampın her tarafı ve her ağacı üzerine yemin ederim. Bu kampın havası üzerine yemin ederim ki ben bir mülteciyim. En-Nuseyrat mülteci kampında yaşıyorum...”

“Evet, o coğrafyayı incelemiştim. Orası Han Yunus ve Deyr el-Balah’a yakın mı?” diye sordum masumca, onun dokunaklı konuşmasını keserek.

“Ciddi misin? O kampı hiç ziyaret etmemiş gibisin. ez-Zehra kentinin ilerisinde. Han Yunus buradan çok uzakta kalıyor.”

Gazze Şeridi’ndeki her yeri tamamiyle biliyormuş gibi görünüyordu; oysaki ben, yalnızca bir saat önce yaşadığım yerden sadece birkaç yüz metre uzaktaki eş-Şati kampında kaybolduğumu ona söylemek konusunda epey isteksizdim. Velhasıl, yanı başındaki çevreden hiç ayrılmamış bir kızın en-Nuseyrat kampının nerede olduğunu bilmesi hiç-

bir şekilde beklenemezdi.

Olabildiğince sakın gözükmeye çalıştım. Yine de o bölgeyi hayal etmek işkencenin ta kendisiydi. Bitip tükenmez bir sorular dizisi geliyordu aklıma. Evlendiğimiz zaman ben de benzeri bir yerde yaşamaya mı mahkûm olacaktım? En-Nuseyrat benim uğradığım kampa benziyor muydu acaba?

Bilgisayarıma doğru seğirttim ve o kampın adını Google Earth'e yazdım. Mekâna dair pek çok resim burasının eş-Şati kampından çok daha iyi durumda olduğunu gösteriyordu. "Ne budalayım... Evlilikle ilgili hiçbir şey söylemedi şimdiye dek. Neden onun kocam olacağına inanayım ki?" diye düşündüm.

Anneme babamın kendi kızı için mülteci bir damat adayını kabul edip etmeyeceğini sorma cüretinde bulundum. Fısıldayarak şöyle dedi: "Rüya mı görüyorsun? Herifin hangi kentten olduğunu bilmek isteyecektir. Bir Gazzeli olmalı."

Biçare bırakılmış bir halde, uyarınca yaşamaya mecbur olduğumuz adaletsiz standartlara küfrederek odama doğru yürüdüm.

* * *

Şimdiyse, işte buradayım; dört yıl sonrasında, başka bir mültecinin karısı olarak. Ve hâlâ Hüsam'ın hatırasını yâd ediyorum. O benim büyümemin, rüyalardan gerçekliğe geçişimin esaslı bir parçası olmayı sürdürüyor.

Bir ay önce, Hüsam ile iletişime geçmek için yıllar önce kullanmış olduğum e-postayı kontrol ettim. Ondan gelen

okunmamış bir mesaj duruyordu karşımda. İki ay önce gönderilmişti. İsmi ni gör ün ce gö zy a ş lar ı na bo ğ uldum.

Sevgili İman,

Dört yıllık evliliğin ve hakkında hiçbir şey bil-memekle beraber bütün kalbimle nefret ettiğim bir adama seni kaybetmemin ardından, seni bir türlü unutamadım. Seni kaybettiğim için kendimi hiç affedemedim. İnatçı bir adamın kendini toplaması için dört yılın kâfi geleceğini hiç beklemezdim.

İman, ilişkimizi sonlandırmaya karar verdiğimde, bunu seni benden, babandan ve acımasız bir dünyadan korumak için yaptığımı iddia etmiştim. Sanırım yalan söylüyordum. Gidip ondan seni istemeyecek kadar utangaç ve korkaktım. Sanırım, elimde bu kadar az şey varken, reddedilmeyi kaldıramayacak kadar kibirliydim. Senin, uğruna her şeyi vermeye değer bir macera olduğunu daha yeni anlıyorum.

Sevgili İman, babanın kapısını çalıp “Kızınızı istiyorum” deme cüretini gösteremedim ya, budalaların tekiyim ben. Elli bin dolarlık Mercedes’e binen bir Gazzelinin kızını isteme cüretini göstermem durumunda beni tak diye evinden kovacağını düşünmüştüm. O zamanlar bu fikri gözümde canlandırmaya dayanamıyordum. Budalaların tekiyim ben. Budalaların teki.

Hüsam

O Ekmek Somunu Benim

Tesnim Hammûde

“Bu elimde tutmuş olduğum kıymetli ekmek somunu, dostlarım, efsanevi bir hikâyeye sahiptir” diyordu küçük bir ahşap taburenin üzerinde dikilen küçük oğlan cümle âleme. “Onu alacağıma söz vermiştim ve işte burada” diye böbürleniyordu.

Kentin her bir köşesinden, her bir kıyısından ve her varoşundan gelip toplanmış olan arkadaşları, karşı konmaz bir aromayla onları baş başa bırakarak kenti dolaşan satıcı arabalarındaki ekmeği kös kös seyrederek geçirdikleri onca günün ardından, sözünü aldıkları ekmek somununu getirmeyi becermesinden gururla bahseden küçük dostlarını dikkatle dinlemekteydiler. Bu, anne babalarının yıllar boyu kokusunu aldıkları ancak hiç ellerini uzatamadıkları aromanın aynısıydı.

Ufaklık şöyle devam etti: “O kocaman, yaşlı bir adamdı. Gördüğüm en cüsseli herifti. Başında tuhaf çizgilere sahip siyah beyaz bir kumaş vardı...”

“Bir *kefiye*. Ona bu ismi verdiklerini duydum” diye lafa girdi bir arkadaşı.

“Hiş! Bunu bilmek zorunda değiller” diye fısıldadı küçük oğlan, başını arkadaşının omzuna doğru yaklaştırarak. Küçük dinleyici kitlesi ekmek somunu karşısında öylesine büyülenmişti ki bu kaçamak muhabbeti fark etmediler bile. Kippasını düzeltip devam etti: “Onu gece gündüz takip ettim. Küçük ahşap bir el arabasından ekmeği dağıtıyordu, sanki o sıradan bir ekmekmiş gibi. Ah, dostlarım, ekmeğimizin başına bunun geldiğini görünce yüreğim kan ağladı. Ne var ki sabırlıydım ve o beklenen fırsat anı gelinceye kadar kendimi tuttum. Ona doğru yavaşça yürüdüm, bu ekmek somununu kaptım ve uzaklaştım; ihtiyar adamın haykırıışları kovalıyordu peşimi.”

“Seni kovaladı mı?” dedi kalabalığın içinden bir ses.

“İlk başta kımıldamadı. Belki de bunu beklemiyordu.”

Geri kalanını da anlatmış olsaydı, belki de bu hikâye dinleyici kitlesi için o kadar ilginç olmayacaktı: Nasıl da düşündüğü gibi hızlı koşamadığı, neredeyse yakalanması ve polise merhamet için yalvarması. İhtiyar adamın yalvarmalarına karşın uzlaşması için ısrar eden polisten onlara bahsetmemiști. Polis oğlana yalnızca bir parça vermiş ve geri kalanını ihtiyar adama iade etmişti. Ne olursa olsun, ekmeği sevinçten kulaklarına varmış ağzına yaklaştırıp büyük bir parçasını ısırduğında, arkadaşları büyüye daha da fazla kapılmışlardı.

“Sonra ne oldu?” diye sordu biri.

“Şu nefessiz kalmış ihtiyar adama acıdım. Benim gibi bir genç tarafından bileğinin bükülmüş olması gerçeğinden nefret ediyor olsa gerekti” dedi oğlan kıkırdayarak, çalınmış ekmeğin boğazına durmasından ziyade nihai zaferi sebebiyle boğuk çıkan sesiyle. “Acıdın mı? Yani bunu ona geri vermek istediğini mi söylüyorsun?” diye sordu bir meraklı.

“Hayır, gizlice geri gidip kalanını da aldım” dedi ufaklık, ihtiyar adama ait ekmeğin son parçasını da boğazından aşağı indirirken.

Bir Seher Vaktinde

Şehd Avadallah

En soğuk ve en karanlık gecelerden biriydi; karanlık kasvetli bir şekilde Gazze'nin dar sokaklarını ve uyuyan insanları geniş kara battaniyesinin altına sarmıştı.

Her yürek ve ruhta derin bir yara bırakan İsrail'in Gazze'ye açtığı savaşın matem dolu ikinci yıldönümüne saygı gösterirmişçesine, o gece tüm sesler susmuştu. Uyuyordum ya da daha doğru bir ifadeyle, uyuyormuş gibi yapıyordum ki tuzlu bir gözyaşına ait ılık damla yanağımın üst kısmından kolayca ve yavaşça süzülüp, titreye titreye kulağımın köşesine düşerek yolculuğunu sonlandırdı. Sessizce soğuk beyaz yastığıma düştü. Bir başına olan o damlayı, apaçık kederlerini ifade etmek için bir sel gibi boşalan sayısız gözyaşı takip etti. Soluğumu kestiler. O tuzlu ıslak yastıktan kaçmaya yönelik umutsuz bir teşebbüs içinde ayağa fırladım; hafızamın ve hayatımın büyük bölümünü işgal eden o melankolik hatıralardan asla kaçamayacağıma

içten içe emindim.

Uyandıktan sonra elime aldığım ilk şeyler buruşuk beyaz bir kâğıt ve bir siyah tükenmez kalem. Yatağımın sol tarafındaki dağınık bal rengi masamın üzerinde duruyorlardı. Masama oturdum; sağ elimde kâğıt, sol elimde kalem vardı. “İşte bu acına meydan okumak için iyi bir fırsat; eğer her zamanki gibi başarısız olursan, daha fazla acıyla ve uykusuz geceyle yaşamak zorunda kalacaksın.” Ne zaman elime bir kâğıt kalem alacak olsam savunma yapmamı mümkün kılan kendimi kelimelerle ifade etme konusundaki fazlaca övgü almış yeteneklerimi kaybettiğimden beri, sulanmış zihnimin ve buruk kalbimin telaffuz ettiği sözler bunlardı işte. Bu gece, ruhumun çağrılarına kulak vermeye karar vermiştim. Bunlar ağırbaşlıydı ve güzelce, beni o gece kaybettiğim masum çocuğa bir mektup yazmaya davet ediyorlardı.

Sokak ışıklarının turuncu huzmeleri gece karanlığının kutsallığına muazzam bir kasvet katıyordu; ikisinin kaynaşarak oluşturduğu yepyeni sıcak bir renk nefesimi kesiyor, evvelden açtığım batı tarafındaki pencereden su gibi içeri sızarak hareketsiz oturduğum masanın üzerine yansıyor. Işık huzmeleri ruhumu aydınlattı ve bu azap verici pişmanlıktan kurtulabilmek için ağır kusurumu kabul ederek samimi pişmanlığımı bildiren doğru dürüst bir mektup yazma arzumu ateşledi. Nihayetinde, kalemi kâğıdın üzerinde gezdirmeye ve ona ait beyazlığı mektubumun harflerini oluşturan birbirine bağlı siyah çizgilerle kirletmeye başladım.

Sevgili oğlum,

Buraya yazdığım her bir kelimeyi okumanı canı

gönülden istiyorum, çünkü artık hikâyeyi daha fazla içimde tutamayacağım. Bu sefer mektubu tamamlamaya çalışacağıma söz veriyorum. Söz veriyorum: Onu yırtıp atmayacağım. Zira ne olup bittiğini anlamana ihtiyacım var. Sana açıklamam lazım çünkü öldüğün sırada, yani katledildiğin zaman, uyuyordun. Her bir hatıra bana işkence ediyor ve o lanetli geceyi anımsatıyor.

Soğuk bir geceydi, bilmem hatırlayabiliyor musun?

Saniyeler geçiyordu ancak cevap alamadım. Uysal bir şekilde devam ettim.

Eminim hatırlayabiliyorsundur. Gerçekten soğuktu. Yanı başımda uyuyordun. Sıcak nefesin suratıma ve boynuma vuruyordu. Kalp atışların ahenkli bir narinliğe sahipti. Onlara alışkındım. Suratının kusursuz yaratılmış hatlarını incelediğim sırada, duymadan uykuya dalamayacağım yumuşak bir resitaldi bu. Seni o gece kaybettiğimde bu masumiyeti kaybettim işte. Şüphelerin var, değil mi? Çocuğum, bu hakikatin ta kendisi.

Bir kez daha bekledim, ne var ki elimde şimdiye dek hiç söylemediğim boğazıma oturmuş kelimeler dışında bir şey yoktu. Devam ettim.

Hepimiz –sen ve ben, annem, babam, erkek ve kız kardeşlerim– evimizin yemek odasında uyuyor-

duk. Buradaki en güvenli odanın orası olacağını düşünmüştük. Heyhat! Öyle çıkmadı. Bir önceki gece, babam hepimizin kendi odalarını bırakıp topluca yemek odasında uyumasını önermişti çünkü Gazze'de gece gündüz devam eden bombalamalara bağlı olarak odalarımızdaki pencereler kırılabilirdi. Topluca yemek odasına taşındık.

Batı rüzgârları arkamdaki pencereden hafifçe esmeye devam ediyordu. Ölüm kokusundan ve bana yalnızlığımı hatırlatan mezarlık sessizliğinden kurtulmak için pencereleri açıp uyumayı huy edinmiştim. Hatıraları anımsadığım ve akıl almayacak şekilde oğlumun vereceği cevapları beklediğim sırada, bir ürpertiyle vücudum titredi. Buz gibi kışın karanlığında, batı rüzgârları beni bir mermer parçasına çevirmişti. Bir süreliğine, onun saflık kokan kanatlarını açarak beni temizlediğini hissettim. Gelgelelim, bu girişimleri tamamıyla boşunaydı. Yaram kapanmıyordu.

Şimşekler çakmaya ve yağmur yağmaya başladı. Minik kristal yağmur taneleri rüzgârla birlikte pencereden içeri giriyor, bana hafifçe çarptıktan sonra çıplak boynumdan aşağı süzülüyordu. Bir kez daha titredim. Titrek havayı çamurlu toprak kokusu doldurduğu sırada, dudaklarımdan ufacık bir gülümseme geçti.

Yağmur yağıyor. O geceden birkaç gün önce, gü-rültülü yağmur dışında sessizlik hâkimdi. Seni yağmur altında otururken çizdiğim resim ne de şirindi! Aslına bakılırsa, o gün yağmurda dışarı çıkmamıştın. Saçsız ve üşümüş halde evde oturuyordun; sevil-

mek için yalvaran bir kedi yavrusunununkine benzer çilek renkli dudakların ve çocuksu bakışlarınla donmuş cama nefesini üflüyor, kendi buhardan âlemini yarattıktan sonra minik parmaklarıyla hemen karalayiveriyordun. Buhardan âlemlerini yaratıp tekrar tekrar bozarken şen kahkahalar atıyordun. Tam o anda, ben de aynı yağmur sesinin ve aynı toprak kokusunun tadını çıkarıyordum. Ne zaman birkaç yağmur damlası kel kafana hafifçe düşse çıkardığın o kıkırdamaların hiçbir ufak ayrıntısını atlamadan seni çiziyordum.

Müstehzi bir gülümsemeyle “kel çocuk” diyerek seninle dalga geçmem hiç hoşuna gitmiyordu. Kimi zaman yüreğimi parçalarcasına ağlıyor, kimi zamansa fevkalade kahkahalar atıyordun. Bunu anlayamıyordum ancak sana “kel çocuk” demek hoşuma gidiyordu. Oğlum, şimdi gülüyor musun yoksa ağlıyor musun? Şimdi bir yaş daha büyük olduğuna göre, sana kel demem seni mutlu mu ediyor yoksa kızdırıyor mu? Keşke bilebilseydim.

O resimde, yağmur damllarından bazıları kafandaydı, diğerleri ise göz kapaklarının üzerinde hafifçe titriyordu. Parlak, koyu gözlerinle ıslak çimlerin üzerine oturmuş gülüyordun. Ben yağmuru ne kadar seviyorsam sen de o resmi o kadar sevmiştin; onu, senin ışıltılı gözlerini ve mest eden gülümsemeni kaybettiğim akşam kaybettim...

Gözlerimin kenarında hapsolmuş iki damla gözyaşı, nihayet özgürlüklerine kavuşmuştu.

O gece saat 4.50'de, alarm saatim beni bir halk şarkısının huzurlu sesiyle uyandırdı; şarkıyı söyleyen kişi annesinden onun şehit olmasına üzülmemesini istiyordu çünkü bundan sonra cennette olacaktı. O gecenin devamında olanlara dek, o şarkıyı hep sevmiştim. Artık midemi bulandırıyor. Seni ve odadaki uyuyan diğerlerini rahatsız etmemek için alarmı kapattım. Sabah namazından önce okuyacak bir dua bulmaya çalışarak uyandım. Sen mışıl mışıl uyuyordun. Diğerleri ise, iki haftadır Gazze'nin üzerinde dolanmakta olan sürüyle savaş uçağının vızıltısı sebebiyle uykusuzluğa karşı verdikleri uzun mücadelenin ardından deliksiz uyuyorlardı. Ortama karanlık hâkimdi. Yerde uyuyan erkek kardeşlerimin üzerine basmamak için el fenerini açtım. Sorunsuz bir şekilde geçtim, namaz için hazırlandım ve bana yitik geçmiş ve müstakbel güzel günlerle ilgili anlatılan hikâyelerle geçen günleri ve geceleri hatırlatan, yüreğimde yer etmiş bir hasret duygusuyla odama girdim. O gece sanki gelecek çürümekteydi. Umut zayıflıyor gibiydi. Bana umut veren sadece sendin; yalnızca senin geleceğin benimkine bir anlam katıyordu.

Dua etmeye başladım ve ailemi ve evimizi koruması için Allah'a yalvardım. Tam duamı bitirmeme ramak kalmıştı ki devasa bir patlama binayı sarstı, kulaklarımı deldi ve beni seccadeden metrelerce öteye fırlattı. Patlamaya evin içindeki ve dışındaki camların patlamasının çıkardığı korkunç ses eşlik etti. Dehşetli bir korku içinde, senin ve tüm ailenin

bulunduğu yemek odasına doğru koştum. Hepsi uyanıp el fenerlerini açmış, korku içinde içgüdüsel olarak koşturuyor ve herkesin iyi durumda olduğundan emin olmaya çalışıyorlardı. Üzerlerinde yalnızca ufak çizikler vardı. Saniyeler sonra ortam tekrardan sakinleşmiş, karanlığın ve sessizliğin kutsallığı sahneye tekrardan egemen olmuştu. Sen hâlâ uyuyordun. Kabul etmeliyim ki seni uyurken gördüğümde gülümsedim. Umurunda değildi. Annem hâlâ telaşlıydı ve kardeşimden kendisiyle birlikte gidip bizimkinin yanı başında bir dairesi olan amcamın ailesinin iyi durumda olup olmadığına bakmasını rica etti. Tam annem ve kardeşim bizim evin kapısını açmıştı ki amcam da kendi kapısını açtı. Şöyle dedi: "Endişelenmeyin. Hepimiz iyi durumdayız ama bu neydi ki? Neden hedef aldılar..." Sözlerini bitirmesine kalmadan, iki dairenin arasındaki merdivenlerde çok daha büyük bir patlama gerçekleşti.

Tüm bina sallandı. Kalkan beyaz toz her yeri kapladı. Apartmanın her yerinden şiddetle molozlar dökülüyordu. Kapılar menteşelerinden fırladı. Herkes sarsılmıştı. Ve sen hâlâ uyuyordun. Birkaç saniyeliğine, seni unuttuverdim. Annem bağırmaya başladı: "Şehadet getirin ve aşağıya inin! Binayı terk edin! Bu füzeler bizi hedef alıyor!"

Bitap düşmüş zihnime doluşan acı dolu hatıra selini durdurmak için ümitsiz bir teşebbüsle kalemi elimden bıraktım. Beni affetmesi için oğlumun her ayrıntıyı bilmesi gerekiyordu. Devam ettim.

Annemin sözleri kulaklarımda çınliyordu: “Şehadet getirin ve aşağıya inin.” Gelgelelim, orayı hemen terk etmedim. Seni getirmek için yemek odasına gittim; yine de yemek odasına giderken son bir kez bakmak ve son halini kafama kazımak için kendi odamdan geçtim. Şu rezil savaşın bitmesini ve babanın iki yıl önce şehit olmasından sonra üniversiteye gittiğim zamanlardaki gibi onları tutmamı bekleyen dağınık haldeki ders kitaplarımı gördüm. İzdiham içindeki kitap raflarımı, dolabımı, seccade mi ve hatta kırmızı gözlüklerimi bile gördüm. Her şey şuraya buraya dağılmıştı. Annemin sesi güçlü bir şekilde söylediklerini tekrarlıyordu: “Şehadet getirin ve aşağıya inin.” Hiçbir şeyin farkında değildim; tam odamdan çıkıp seni almak için yemek odasına gidiyordum ki aşağıya inceklerine bizim dairemize çıkan gözyaşları içindeki kuzenlerimi gördüm. Etraf zifiri karanlıktı ve onlar da yüksek sesle ağlıyorlardı. “Burada ne yapıyorsunuz? Neden aşağı inmiyorsunuz?” diye sordum içlerinden birine. Titreyen sesiyle şöyle cevapladı: “El feneri yok. Gözümüz görmüyor.” İçlerinden birinin başka bir odaya girip karanlıkta unutulabileceğinden gerçekten endişelendim. “Gelin çocuklar, beni takip edin” dedim ve onları çabucak uzaklaştırdım.

“Yürüyemiyorum, taşlar ayağımı acıtıyor. Ayakkabılarımı istiyorum” dedi bir tanesi. “Lütfen, bana ayakkabılarımı getir.”

“Zaman yok canım. Onları sonra getiririz.” O ayakkabıları bir daha asla geri getiremeyeceğimiz-

den adım gibi emindim.

Oradan çıkmamızdan saniyeler sonra, üçüncü füze bizim bulunduğumuz üçüncü katı vurdu.

“Anne, oradaydım ben. Beni orada bıraktın anne. Göz-yaşlarım ve hazin feryatlarımla bir başımaydım anne.”

Oğlumun sesi kulaklarımin içinde çınıyordu. Vücudum ürperirken kalem elimden düştü. Beklenmedik bir şekilde beyaz önlüğü, kel kafası ve parlak gözleriyle karşımda oturmuş, ıslak kara gözlerime bakıp gülümsüyor ve şöyle diyordu: “Evde bir başımayım anne.” Bu sarsıntıyı kaldıramadım ve kendi oğlumun bulanık imgesine bakakalmış halde, bir süre sessiz kaldım.

Doğanın öfkesi kabarmıştı; şimşek daha sesli çakıyor, batı rüzgârları daha kuvvetli esiyordu; bir şimşek parıltısı odayı aydınlatınca, oğlum alevden gözlere sahip beyaz, parlak bir hayalet gibi göründü. Oğlumun sesi daha kısık tondan aynı cümleyi tekrarlariken, ben tek kelime edemiyordum: “Bir başımaydım anne. Anne, bir başımaydım. Bir başımaydım...” Ve sonra kayboldu.

Bir esinti vücudumun üzerinden geçip bilincime tekrar hayat verinceye dek, hiç kımıldamadım ve hiçbir şey söylemedim. Tereddüt içinde, kalemi tekrardan elime aldım. Sonuna kadar devam etme azmi içinde, oturdum yazdım.

Komşumuzun evinde yaklaşık üç dakika kaldık; evimizin hikâyesine son veren son füzeyi beklediğimiz sırada, bekleyişin en zor anlarının arasına sabah ezanının kutsal sesi girdi: “Allahu ekber; Al-

lahu ek..." F-16 füzesinin şiddetli patlaması ezan seslerini bıçak gibi kesti ve bizi sağır etti. Vücudum acı içinde büküldü ve şöyle fısıldadım: "Yok oldu." Yalnızca saniyeler sonra, komşumuzun evinden çıktım ve bir volkan gibi yanan eşyalarımızı gördüm. Yalnızca ateş vardı. Hiçbir şey düşünmedim. Hiçbir şey söylemedim ve solan kalbimle hayatımın yanıp giden hatıralarına bakmak haricinde hiçbir şey yapmadım; işte o sırada aniden aklıma senin resmin geldi. Bilinçsiz bir şekilde yanan binaya koşmuş, senin adını bağılıyor ve gözyaşları içinde kıvranıyordum ki babam kolumdan tuttu, beni oraya gitmekten sertçe alıkoydu. Senin öldüğüne emindi. On üç kiloluk bir canlı şöyle dursun, o yangından hiçbir şey kurtulamazdı. İtfaiye ve ambulans için yardım haykırışları vardı. Sahne tahammül edilemeyecek kadar acı vericiydi. Bayıldım.

O gece seni kaybettim. Hastanede gözlerimi açtığımda bir kez daha aklıma geldin. Seni orada tek başıma unuttuğumu hatırladım. Sen ve baban şehit olduktan sonra artık yalnız başıma olacağımı anladım. Sen de yalnızsın, ben de. Sen yalnız kalacaksın. Ben yalnız kalacağım. Sen yalnız öldün ve ben yalnız öleceğim. O gece, sıcak nefesin, ahenkli kalp atışların ve cezbedici gülümsemen ellerimden kayıp gitti. O gece, ben oğlumu kaybettim.

Kalemim yavaşça düştü, gözyaşlarım birikti de birikti, kafam sertçe masaya düştü ve inleyerek ağladım. Dilim, gecenin sessizliğini delerek "yalnız" kelimesini tekrarlayıp

duruyordu. Sadece annemin fısıltısını duyuyordum. “Acıyorum ona” diyordu. “Hâlâ yas tutuyor. Her gece yazıyor ama ölenler asla geri gelmez.”

O fısıldamaya devam etti, ben de yas tutmaya. “Birlikte yaşadık ve sen yalnız öldün.”

İhtiyar Adam ve Taş

Rifat el- Arîr

“...Ve onu benimle birlikte gömmeni istiyorum. Vasiyetim budur. Yıllardır bende duruyor. Onu ne gözümün önünden ayırdım ne de cebimden çıkardım. Allah rahmet eylesin, sen beş yaşındayken vefat eden Sadık amcanı hatırlıyor musun?” dedi Ebu Yusuf, nefes almak için yalnızca bir anlığına ara vererek. Oğlu Yusuf’a sorusunu cevaplaması için zaman vermek istemiyordu aslında. Hayat ona iki parçalı bir bilgelik öğretmişti: Çocuklar onun nesnelere karşı tutkusunu asla ama asla anlayamazlardı ve diyelim ki anladılar, konu hakkındaki fikirleri genelde bir düşünce sığılığı içinde olduklarını gösterirdi.

“Sadece hayal meyal” diye araya girdi Yusuf.

“O bunu Kudüs’ten getirmişti. Benim kafayı yediğimi düşünmüştü. Benim salak olduğumu düşünüyordu, çünkü ondan sürekli olarak Kudüs’e gittiğinde bana bir taş ya da bir avuç kum getirmesini istiyordum. Mesele Kudüs oldu-

ğunda, ben ne salaklık yaparım ne de şaka.” Oğlunun dik-katinin dağıldığını gören Ebu Yusuf onu dürtükledi.

“Baba, bunu nasıl yapabiliyorsun?” diye araya girdi Yusuf bir kez daha.

“Neyi yapmaktan bahsediyorsun?” diye sordu babası.

“Bir hikâyeyi böyle tutkuyla anlatmayı” dedi oğlu, şakayla karışık ciddi olarak.

“Eğer benimle birlikte gömün diyorsam, benimle birlikte gömün demek istiyorumdur. Elimin içine koyduğunuzdan emin olun. Eminim ki avucum onu tutacaktır. Tutmadı diyelim, o zaman bileğime bağlayabilirsiniz” dedi ihtiyar adam, dalga geçtiğini fark etmediği yahut fark etmek istemediği oğlunu duymazdan gelerek.

“Baba, daha gençsin. Neden bu kadar genç ölmek isteyesin?” diye karşılık verdi Yusuf.

“Ve herkesin bunu bilmesini sağla. Bu bir sır değil. Bir sır olarak da kalmamalı. Benim deli olduğumu düşünerek başkalarına taştan bahsetmekten utanacağını biliyorum. Ne var ki yeryüzündeki en inatçı adam olan amcan bile nihayetinde ikna olmuş ve onu bana getirmişti. Belki de kafa ütülemeyi bırakmamı istiyordu ya da belki evi terk edip sırf bir taş getirmek için Kudüs’e doğru uzun, zorlu bir yolculuk yapmamı istemedi. Sebebi umurumda değil; o bana bir taş getirdi, tam olarak Kudüs’ten. Kudüs’ten bir taş. Her gün gördüğün şu insanlar var ya, ben onların hepsinden daha iyiyim işte. Kudüs’ün bir parçası bende” diye cevap verdi ihtiyar adam, her “Kudüs” deyişinde sesini biraz daha yükselterek.

“Baba, eğer Kudüs’ü seven herkes bir taş, kaya ya da bir avuç kum getirirse, bir süre sonra ortada Kudüs kalmaz.

Kudüs biter. Şu şeyin sana getirdiği tüm dertlerden ve utançtan yalnızca bir fotoğraf sayesinde kurtulabilirdin...”

“O şey değil bir kere” diye araya girdi adam neredeyse otomatik bir şekilde.

“Neymiş peki?” diye sordu Yusuf.

“Taş. O bir şey değil. O bir taş. Kudüs’ten...” dedi Ebu Yusuf, açıklamasının altında bir miktar sabırsızlık seziliyordu.

“Peki, baba, oldu. Peki, o bir taş. *Malum* taş!” diye feryat etti Yusuf.

“Bir fotoğraf, Kudüs’ün yağmurunu, çamurunu, sıcaklığını, soğukunu ve kokusunu çekmiş bir taşın yerini tutmaz. Bu taş Kudüs’tür. Öyle işte” diye cevap verdi adam, bu sefer her kelimeyi ayrı ayrı vurgulamış ve sözcükler arasında kısa nefesler almıştı.

“Nasıl oluyor o?” diye sordu benzer cevapları yüzlerce kez işitmiş olan Yusuf.

“On üç yıl iki ay önce bu taşı aldığımdan beri bir gün olsun Kudüs’ü unutmadım. Amcan onu bana verdiğinde ben...”

“Baba, hâlâ gelecek hafta kız kardeşimi ziyarete gitmek istiyor musun?” diye kasten lafa girdi Yusuf, konuyu değiştirme arzusu içinde.

“Evet,” diye çıkıştı ihtiyar adam. “Yemin ederim ki bu taş bazen beni gündoğumunda sabah ezanına kaldırıyor.”

“Elbette öyle yapacak. Eğer cebinde bir taşla uyursan ve uykunda taşın olduğu tarafa doğru dönersen, seni uyandıracaktır” diye karşılık verdi Yusuf ağır bir alaycılıkla.

“Anlamıyorsun. Gerçekten anlamıyorsun. Öyle değil.

Demek istediğim...”

İhtiyar adamın bir başka uzun uzadıya açıklamasını kısa kesme teşebbüsüyle, Yusuf, “Baba, onu tutabilir miyim?” diye sordu.

“Aaa...” dedi babası cevaben. Oğlunun taşa yönelik ani ilgisi karşısında şaşkına dönmüş halde, onu elinden bırakmak biraz zor geliyordu.

“Baba? Onu tutabilir miyim?”

“Tamam, ama dikkatli ol” dedi babası tereddüt içinde.

“Peki” dedi Yusuf, taşı tutmak için aceleyle elini uzatarak.

“Dikkatli ol dedim!” diye bağırdı ihtiyar adam.

“Baba, bu kadarı fazla. Bu cidden utanç verici ve sinir bozucu olmaya başladı. ‘Taş! Taş! Taş...’”

“Kes sesini!” diye bağırdı suratı kıpkırmızı kesilmiş olan babası, çarçabuk taşı geri alarak.

“Sana bir şey söyleyeyim. Yeğenim Ahmed uzun zaman önce bana Sadık amcanın sana yalan söylediğini söylemişti” diye karşılık verdi Yusuf, bu sefer sesi babasınınkini bastırıyordu.

“Ne demek ‘yalan söyledi’?” diye sordu ihtiyar adam gür bir sesle, oğlunun bunu yalnızca onu makaraya almak için söylemiş olmasını umuyordu.

“Vefat etmeden önce oğullarından sana taş hakkındaki gerçeği söylemelerini istedi. O Kudüs’ten falan değil. O *sahte* bir taş” diye cevap verdi Yusuf.

“Ne demek istiyorsun? Ne de-de-demek Kudüs’ten falan değil? Eğer onlara söylemişse, neden gelip bana söylemediler?” diye sordu babası.

“Seni çok iyi tanıyorlar baba. Gerçeğin senin ölümüne yol açabileceğinden korktular! Eğilip yerden bir taş almanın çok salakça geldiğini söylemiş onlara. O yüzden sana evinin önünden bir tane verivermiş. Sahte bir taş,” diye açıkladı Yusuf, yıllardır gizli tuttuğu haberi ifşa etmiş olmanın pişmanlığı içerisinde.

“Bana yalan söylemeyi bırak! Ve ‘sahte’ demeyi de bırak. O sahte falan *değil*! Lanet olsun!” diye acı acı bağırdı babası. Bu kelimeyi daha önce hiç kullanmamıştı.

“Yalan falan söylemiyorum!” diye karşılık verdi Yusuf.

“Cehennemde çürüsün! Eğilmek salakçaymış d... demek Kudüs’te?” diye homurdandı Ebu Yusuf, hiç olmadığı kadar öfkelenerek. Daha önce kardeşine hakaret ettiği hiç olmamıştı.

“Oluruna bırak baba” diye mırıldandı oğlu kısık bir sesle. Babasının hiddete kapıldığında neler yaptığını çok iyi biliyordu.

“Oluruna mı bırakayım?” dedi Ebu Yusuf. “O şimdi çürüyor... o... o... ver o taşı bana... ver bana... ah, aaah...” Nefes almaya çalışarak sol elini göğsüne koyan Ebu Yusuf, gözleri fal taşı gibi açılmış olarak ve sağ elinde taşı sımsıkı kavramış halde, yere düştü.

“Baba! Babaaaa! Baba, kendine gel! Kendine gel! Babaaaa!”

Yara İzleri

Aye Rabâh

Yalnız olmak ve her şeyden kaçmak istedim. Sıcaklığın ve hayatın o büyülü anlamıyla sarılıp sarmalanmış filizlenen bir çiçek gibi olmayı hayal etmişim hep.

Oğlum Selam'ı özlüyordum, ismi barış anlamına gelir; kızım Hayat'ı da özlüyordum, ismi yaşam anlamına gelir. Onların her ikisi için bu isimleri neden seçtiğimi bilmiyorum ancak belki de bu, onların içine doğduğu dünyanın atmosferine kendimce kafa tutma şeklidir.

* * *

Bir zamanlar annemin mutfaktan gelen bağırtılarını duyardım, erkek kardeşlerimin neşeli haykırıışları her yerde çınlardı.

Sonra her şey uçtu gitti; annem, kardeşlerim. Evimizi ıstırap verici kokular doldurdu. Koruyucu bir meleşinkiler

gibi şeffaf kanatlar oluşturan güneş ışınları, evimizi gözaltında tutuyordu. İşte o zaman karanlık bir huzur buluyordum. Evet, huzur bile karanlık olabiliyordu.

Annemin solgun yüzünü hâlâ bir dolunay gibi berrakça gözümde canlandırabiliyorum. “Çok bencilsin,” derdi hep annem bana. Beni öyle görmesine yol açan şeyi bilmiyordum.

Kazadan sonra iyi bir açıklama akıl ettim: Ailemden hayatta kalan sadece ben vardım, hayatımın yalnızca bana ait olmasını istiyordum. Hayatımın geri kalanını bu huydan kurtulmaya çalışarak geçirmeliydim. Bencil olmak, annemin sözleri tarafından alnıma kazınmış bir şeydi.

Hâlâ nereye gidersem gideyim erkek kardeşlerimin bağırışları kulaklarımda şimşek gibi çakar. Parçalanmış vücutları, kör edici parlamalar şeklinde hâlâ rüyalarımdaya karşıma çıkar. Korkuları ve çaresizlikleriyle beraber –ya da bir ihtimal, artık bu zalim dünyada karşılık bulamayacak umutlarıyla birlikte– eski evimizin beton molozları altına gömüldüler. Son düşüncelerinin neler olduğunu kimse bilemez. Artık onlar ortada olmadığına göre, tek yapabileceğim bu düşüncelerin aydınlık mı yoksa karanlık mı olduğunu hayal etmekten ibarettir.

Evimizin arkasındaki o buğday tarlası, hâlâ yorgun düşmüş eski hatıralarla ışıldar. Değişen tek şey, onu görme biçimim.

“Burası muharebelerin toprağı” dedim Hayat’a, oraya tekrardan ilk gidişimde. Ne zamandır korkunç bir katliamdan hayatta kalan tek kişi olmamın dehşetengiz gerçeğiyle yüzleşemiyordum.

Saat sabahın biri olmuştu. Havanın gevşek dokunuşla-

rı hayaletler gibi etrafımda dolanıyordu. Anneme sordum: “Eğer başımıza kötü bir şey gelirse, ne yapmalıyım?”

“Kaç tatlım.”

“Nereye?”

“Allah’a, Allah’ın cennetine, canımın içi.”

Gülümsemiştım.

Annemin sözleri kutsal bir kitaptan alınma gibi duruyordu. Kaçabilen kişi oydu, ben değil. Kışın rüzgârıyla birlikte, sonbaharın dökülen yaprakları gibi kaçtı gitti.

Annem ne zaman arka bahçemizden lavanta toplasa, Allah’ın tahtının gölgesinde dikilen kutsal bir figüre benzerdi. Ve ben onlardan –toprağımızı işgal edenlerden– korktuğum için, bana hep şunu hatırlatırdı: “Bir insanın içindeki ahlak ne kadar ölürse, o kadar fazla suç işleyebilir hale gelir.” Bunu unuttuğumu düşünmüştüm. Ne var ki tuhaf biçimde, bir şeyler, özellikle de kötü şeyler meydana geldiğinde, hemencecik geçmişteki tavsiyeler, bilgece öneriler ya da uyarılar gelir aklıma.

Hastanede uyandığımda, başıma gelen değişimi hissetmek için herhangi bir ipucuna ihtiyaç duymuyordum. Hemşireye dönüp şöyle sormuştum: “Sen gerçek misin?”

“Endişelenme. Hastanedesin. Ciddi şekilde yaralanmadın. Sorun yok.”

Hastanelerde çoğunlukla ya zaten bildiğimiz ya da korktuğumuz şeyler söylenir bize. Onun beyaz üniformasını görebiliyordum ve yüzümü aileminkini kapattıkları gibi kapatmadan beni ambulansa koydukları zamanı hâlâ hatırlıyordum. Keşke ona bildiğimi söyleyebilseydim. Ne var ki sessizliğimi korudum. Tek istediğim çok daha basit bir cevaptı; bana bunların sadece bir rüya olduğunu ve her

şeyin düzeleceğini söyleyen bir cevap, oldukça sert bir yoldan gerçeği bildirmekten ziyade kulağa kusursuz bir yalan gibi gelecek bir cevap.

Hemşireye gülümsemeyi denedim ancak yapamadım. Suratımda bir maske varmış gibi hissediyordum.

“Suratım?” dedim.

“Yalnızca derin olmayan bir yara, endişelenme. Hemen-
cecik iyileşir” dedi beni teskin ederek.

Ondan açıklama yapmasını istemiyordum, çünkü o sırada her şey havacıya gibi geliyordu. Hiçbir şeyin önemi yoktu; ne yüzümün, ne geleceğimin, ne de bana kayıp vermenin anlamını öğretmiş olan savaşın. Aslına bakılırsa, yaramın iyileşmesini istemiyordum. En azından bana başkaları hayatta kalabilsin diye kendi hayatlarını kaybetmiş olanları her zaman hatırlatacak böylesine elle dokunulur bir utançtan gayet memnundum. Bu sefer utancımдан kaçmam mümkün değildi. İstemiyordum da. Şimdi dışarıdaki insanlar savaş yaralarını sarıyor olsalar gerek, diye düşündüm. Gazze'nin içindeki herkesin acı çektiği çok büyük bir hastaneye dönüştüğünü hissediyordum.

Şimdi bile ruhumu alıp ağaçlıklara, dağlara ve bulutlara doğru götüren o rüzgâra hâlâ minnettarım; o rüzgâr sayesinde ki elimi hafifçe kaldırıp cesurca kanlı yarama dokunabilmişim. Üzerinde su toplanmış kesecikler kümelenmişti. “Eğer onlar hakkında düşünmezsek birtakım şeyler huzur vericiymiş gibi gelebilir; ne var ki bir kez bunu yaptığımızda, acı hatıralarımızı uyandırırılar.”

Yara izine sahip bir kız oluvermişim.

Oğlum Selam'ın arkasındaki manzara tıpkı eski bir resim gibi kusursuz görünüyordu; ne var ki onun alaycı gülümsemesi simetriyi bozuyor gibiydi. Ben önünde dururken asla gülümsememesi, dikkat çekici bir özelliği idi. Hafifçe sol yanağımdaki acıyan yaraya dokundum. Sanki bir tür sessiz saldırı halinde gözlerini bana dikmişti. Hemen arkasında, cennetin ihtişamından bir parça gibi duran yeşil mısır tarlaları alabildiğine uzanıyordu. Onu gülümsetmek istedim. Onu bir çocuk olarak şu manzaranın şahaneliğine dâhil etmek istedim. O ise kulak asmıyordu; sevimli gözleri yanağım üzerinde tüm çıplaklığıyla resmedilen trajik hikâyeye kilitlenmişti.

“Özür dilerim ama kameraya bakıp gülümsemen gerekiyor oğlum.”

“Yapamam. Kameraları sevmiyorum. Fotoğrafları sevmiyorum.”

Onu, yani tek oğlumu rahatsız etmek istemediğim için odasından çıkıp gittim.

* * *

“Sence tarih tekerrür eder mi?” diye sormuştu bir kere sinde tarih öğretmenim beklenmedik bir şekilde.

Hava sıcaktı ve terliyordum. Zor nefes alıyordum. Bu soru bana ağır bir darbe oldu. Bozulmuştum. Yanağımı saklayarak öylece dikildim –ne zaman dikkatler üzerimde olsa yaptığım gibi– sonra da ağladım. Korkunç sığağı hissedemez hale gelinceye dek ağladım; tıpkı bir kabarcığın içinde olmak gibiydi, derinlere gömülmüş hatıralarım haricinde hiçbir şey duymuyordum. Ben dâhil sınıftaki herkes,

verdiğim tepki karşısında donakalmıştı. Bir süre sonra öğretmen bana tekrardan oturmamı söyledi. Sonunda ağzım açılmıştı: “Öğretmenim, insanların hepsi nihayetinde toprak oluyor. Tarihin tekerrür ettiğini düşünmüyorum; ne var ki düşünce yoluyla zamanda geri gittiğimizde, hatıralarımız bugünümüze ve geleceğimize hükmediyor.” Aklımdan geçen şey annemin sağ omzundaki yara izi olduğu için, cevabımın ne kadar çok ikiyüzlülük içerdiğini biliyordum.

Tarih öğretmenim verdiğim cevabı kabul etmedi; her ne kadar bu pek çok kişinin tekrar tekrar acı çekmesi anlamına geliyor olsa da kendisi büyük oranda planlı bir dünyaya inanıyordu. Şunu itiraf etmeliyim ki zaman geçtikçe, aynı şekilde olmasa bile bizi aynı oranda yıpratacak şekilde, tarihin tekerrür ettiği konusunda öğretmenimle hemfikir oldum.

* * *

Ailemdeki kişilerin hayatlarını birer birer alan ölüm, vücudumun üzerinde durdu ve beni pas geçti. Beni görmezden gelmesini istemiyordum. Aylardan ağustostu ve vücudumun nefes alan toprak üzerinde eriyip gitmesini istiyordum. Neden beni bırakmıştı? Neden ölüm beni bir şüpheli olarak görüp hapse tıkmamıştı? Neden Hayat'ı alırken beni yaşamam için geride bırakmıştı?

O öldüğünde savaş zamanı değildi, barış zamanı da olmadığı gibi. Ailemi bir bombardıman öldürmüştü, Hayat'ı elimden alan ise ölümcül bir hastalıktı. Hastalık, tıpkı bir kurşun gibi, vücudunu işgal etti. Kimse hoşça kal diyemedi, işlerin neden bu şekilde gerçekleşmek zorunda olduğu-

nu merak ettik sadece.

Ne zaman başıma bir dert açılsa bundan yara izimi sorumlu tutarım. Bu şey bir lanet gibi. Beni tek elli bir adamla evlendirdi ve daha sonra çocuklarıma bana her baktıklarında işkence etti. Yaradan haricinde kimse biçimi bozulmuş olanları sevmez.

Kızının hastalığı bir savaş ilanıldı. Hastalanmadan önce bile nereye baksa ölümü görüyordu.

“Bir ağaç hareket ediyor. Bir ağaç cinayet işliyor. Ağaçlardan nefret ediyorum” derdi Hayat.

Bilirdim ki kastettiği şey, haberlerde gördüğü askerler ve onların yeşil üniformalarını ağaçlar arasında saklanmak için kullanma tarzlarıydı. Kızının doğadan nefret etmesini istemiyordum ancak o inatçıydı ve gördükleri üzerinde ısrar ediyordu. “Ağaçların cinayet işlediğini gördüm; buna eminim anne.”

Bunların hepsi çok uzun zaman önce oldu. Benim güzel küçük kızım, artık kalbimin derinliklerinde parlayan küllere dönüştü. Ölümünden yıllar sonra, neden onun yüzünü lavanta çiçeklerinde gördüğümü açıklayamıyorum. Bu çiçeklere bayılan annemi hatırlatıyorlar bana. Ne üzücü ki kızım ve annem kayıplara ait aynı fotoğraf çerçevesinde buluşuyorlar. Şimdi ikisi de benden eşit uzaklıkta.

Lavanta çiçeğinin bir işaret olduğunu bilmiyordum. Lavanta çiçeği bir işaretti.

* * *

Selam'ımın odasından çıktıktan sonra, biraz lavanta çiçeği almak için çiçekçiye gittim. O gün lavanta çiçeği al-

madım; sadece ufak bir ağaç satın aldım. Selam'ın çalışma masasının yanına koyduktan sonra, orada olduğuna tamamen emin olduğum kızıma şöyle fısıldadım: "Gördün mü bak Hayat, kımıldamıyor işte."

* * *

Ev. Bu sözcük alevlenen ateş gibi birdenbire parladı zihnimde. Renksizdim. Çok fazla su içmiştim, korkunç bir şekilde gölgemle bir oluncaya dek. Gölgem benden daha üzgün ve daha uzun olmuştu. Güneş en tepede olduğunda bile gölgem asla kaybolmuyor. Sokağımızdan geçen bir arabayı hedef alan füze evimize hafif zarar vermişti. Yalnızca camlar kırılmıştı ve bu kadarı bile Selam'daki bir yara iziyle tarihin kendini tekrarlaması için yeterliydi.

* * *

Selam ile birlikte hastaneden çıktığımızda yeni bir ev kiraladık; yeni durumu en iyi şekilde değerlendirmeye çalışıyor ve her şeyin daha iyi olacağını ümit ediyorduk. Ev ölü bir adam kadar solgun, bir mezar kadar dardı. Tam tüm aynaları oldukları yerden indirmek istediğimde Selam, "Hayır, bırak onları" diye bağıırıyordu.

Koridordaki aynaya yaklaştığında, bir palmiye ağacı kadar sakin duruyordu. Asla düşmedi. Ondaki yara izi benimkine göre daha kabul edilebilirdi. Yeni bir ufak ağaç aldım ve onu yeni eve yerleştirdim. İşte orada çocuğumun dertli ruhunu gördüm. Hayat öldüğünden beri

hep yaptığım gibi fısıldadım: “Gördün mü, kımıldamıyor. Artık cinayet falan yok.”

* * *

“Bugün doğum günün. Gelecek yıllar için bir dilek tut” diye bağıırıyordu herkes tek bir gür, anonim sesle. Ben yalnızca oğlumun kısık sesini tanıyabiliyordum. Gözlerimi kaçırdım, etrafa bakındım ve odadaki her bir surat onun kine dönünceye dek hepsini tek tek süzdüm. Bir kanadını sallayan ve diğeriyle de yara izini kapatmaya çalışan korku içindeki bir kuş gibi duruyordu. Tıpkı ışıktan müteşekkil bir kabarcık gibi, ikimiz de bu karmaşanın içinde süzülüyor ve onlardan ayrı bir dünya oluşturunuyorduk. Oğlumun gözlerinin ta içine baktım. Yalnızca o ve ben biliyorduk bu gizli dileği. Birkaç saniye sonra, o dünyadan çıktım ve yüksek sesle şöyle dedim: “Ben tuttum.”

* * *

O gece, rüyamda Hayat’ı benim için bir ayna tutarken gördüm. Yara izim yoktu. Bulanık bir rüyaydı. Uyandığımda, parlak bir umut dilimi gibi gözüken ay haricinde her yer karanlıktı. Bir anlığına, ayın düştüğünü hayal ettim. Bu beni üzdü. Rüwayı unutmuş olduğumu düşündüm ama ne yazık ki unutmamıştım. Kaybolan parça bulunduğu zaman her şey hatırlanır.

“Yemin ederim ki herkesin bir yara izi var” demiştim Selam’a, ayın ısıttığı bir gecede.

“Herkesin başından savaş geçmiş midir anne?”

“Evet. İçsel savaşlar, canım.”

O, yara izi olan insanların çokça resmini yapmayı sürdürüyordu. Bazı yara izleri yürekteydi, bazılarıysa kafada.

“Bu kim?” diye sormuştum ona.

“Babam. Bir eli olmadığını bana sen söylemiştin.”

* * *

“Elini nasıl kaybettin?” diye sormuştum kocama.

“Kaybettim işte. Zamanının çoğunu arkadaşlarıyla oynayarak geçiren ufak bir çocuktum. Bir gün kolum kapının birinde açılmış bir deliğe sıkıştı; arkasında da aç köpekler vardı. Bilmiyorum. Ben sadece açmak istemiştım; o anda hiç havlama bile duymadım. Ne kadar şanssızım görüyorsunuz! Elimi ısırđılar, çürümüş bir et parçasına çevirdiler. Korkmuş bir halde, onu orada bırakıp kaçtım.”

Onun meseleleri dramatikleştirmesi hoşuma gidiyordu. Güldüm. Kimse kolunu bu şekilde kaybetmez, diye düşündüm. Ancak birdenbire hakikati umursamadığımı fark ettim.

* * *

Selam'ın mezarının yanından tek bir söz etmeden geçtim. Aylardan ağustostu ve güneş kâinatı kucaklarcasına doğmuştu. Mezarının üzerinde asil bir şekilde büyüyen lavanta çiçeğini fark ettim. Göğsünü delip geçen bir kör kurşun sonucu ölmüştü.

Tüm bu olanlardan sonra hâlâ kalbimde koruduğım iman karşısında bazen şaşıyorum. Ne olursa olsun, tek

istediğim şey Allah'ın merhameti, zira bazen ciddi ciddi sevdiklerimin başına tüm bunları açanın ben olduğumu düşünüyorum. Ateşin kendi ikbali için önüne gelen her şeyi yok edebileceği söylenir. Çoğu zaman, aynada kendime baktığımda yanan bir ateş görüyorum ancak bunun ben olabileceğine inanmak istemiyorum.

Selam burada düştü işte, çölde yatık duran filizlenmiş bir kıvılcık gibi. Eğilip vücudunu böğrümüne bastım, kendi yara izimi onunkiyle kucaklaştırdım. Onun içinde şekillenmiş batan bir ay gördüğümde nasıl da birdenbire duruverdiğimi hatırlıyorum. Bu yeni bir savaş değil, çünkü uzun yıllar önce ailemi benden almış olan ilk savaş hiç bitmedi. Savaşların bittiğini söylerler ancak gerçekte, hiç bitmezler. Savaşlar hiç bitmez.

* * *

“Onu neden tutmak istiyorsun? Bir mülteci kadının büyük, çirkin, karanlık bir fotoğrafı. Onu tutmakta neden ısrar ettiğini dahi anlamıyorum.” Kasvetli evin ön kapısının yanında kutsal bir mertebedeymiş gibi asılı duran fotoğrafı kastediyordu. Evimizde sahip olduğumuz tek şey resimlerdi. Kamera yoktu, tarla yoktu; yalnızca loş ışık.

“Bu Nakba'dan bir portre ve bizim o kadar büyük acı çekmiş insanları hatırlamamız gerekir. Daha da ötesi, gelecek kuşaklar bizim çektiğimiz acıları hatırlayabilsin diye de dua etmeliyiz, oğlum.”

* * *

“Gökyüzünün ötesinde ne var?” diye sormuştum anneme.

“Cennet.”

“Neye benziyor?”

“Çocukların rüyalarına.”

Anneme yalnızca nadiren rüya gördüğümü söylemeye korkmuştum. Benim tuhaf bir kız olduğumu düşünürdü. Parçalanmış bir çocukluğum vardı fakat artık yapbozun parçalarını birleştiriyorum.

Nedendir bilmem, cenneti her zaman yeşil tarlalarımız gibi hayal etmişimdir, üstünde altuni bir güneş ve masma-vi bir gökyüzüyle.

* * *

“Katliam nedir anne?” diye sormuştu Selam, ailemin başına gelenleri ona ilk anlattığımda.

“Bilmiyorum, belki de hayatta kalanlar bunu hiç anlamıyordur. Yalnızca kanı dökülenler sana cevap verebilir” diye dramatik bir cevap vermiştim.

“Ama senin de kanın döküldü.”

“Tek söyleyebileceğim bunu hiçbir şeyin meşru göstere-meyeceğidir; ne dünya üzerindeki en kutsal hedefler, ne de bizzat barışın kendisi. Anladın mı beni?”

“Evet, anne. Hiçbir şey bizim yara izlerimizi meşru gösteremez.”

Tam o an oğlumun gözlerinde neden ölümü gördüğümü açıklayamam. Bulutlar gelmiş ve daha sonra aya saldır-mıştı. Artık cennetten ay gözüküyordu.

* * *

Şimdi eve geri döndüm. Nereye gidersem gideyim hâlâ çocuklarımın sesinin yankısını duyuyorum. Tarlalar kan ve çürük kokuyor; sanki yüzlerce öküz kesilip de oralara atılmış gibi. Ama onlar öküz değildi. İnsan bedenleriydi. Sefil hatıralar haricinde bomboş olarak beni eve geri getiren şey, bir kez daha savaştı.

Çantamda yalnızca parlak yıldızlar var. Oldukça ağır ancak işe yaramazlar, çünkü engin gökyüzünde salınmıyorlar. Her yere uçümüzün fotoğrafını koydum. Sayıları çoktu; kasten belirli bir yöne doğru çeviriyordum yüzümü. Hiçbir fotoğrafta ben ve Selam yalnız değildik.

Her birimizin aynı anda hem mutlu hem de perişan gözüktüğü en büyük fotoğraflardan birinin önünde dizlerimin üzerine çöktüm. Ne de üçkâğıtçı bir fotoğraf!

Kızının adını sevmediler ve anlamına karşı çıkmak için onu benden aldılar. Oğlumun ismini kıskanıyorlardı ve onu alıp gerçek, sahici bir barışa gönderdiler.

* * *

“Gülümsüyorsun.”

“Evet, gülümsüyorum.”

Selam ölürken ilk kez sahiden gülümsemişti.

Bu sefer arkasında güzel bir manzara yoktu; ne ona sahnenin mükemmel olması adına gülümsemesi için yalvarıyordum, ne de kamera vardı. Solup giden bir gülümseme haricinde hiçbir şey yoktu.

* * *

Ağaç daha da uzadı. İblislerin suratları gibi olan yaprakları düştü. Oğlumu ve kızımı özledim. O gün çiçekçiye gittiğimde, biraz lavanta çiçeği rica ettim.

“Ne kadar istersiniz hanımefendi?”

“Çokça, baya çokça lütfen... Her gün evime biraz getirmenizi rica ediyorum” dedim ona, yara izimi saklayarak. Bir anlığına, sanki küçülüyormuş gibi geldi. Neredeyse kaybolacaktı.

Yazarlar Hakkında

Vefa Ebu'l-Kumbuz

(وفاء أبو القمبز - Wafaa Abu Al-Qomboz)

Vefa Ebu'l-Kumbuz yirmi iki yaşındadır ve Gazze İslam Üniversitesi'nde İngilizce öğrenimi görmektedir. Gazzeli ve Filistinli olmakla büyük gurur duymaktadır. Küçüklüğünden beri, İsrail işgali sebebiyle acı çeken Filistinliler ve evlere saldıran, çocukları ve kadınları öldüren, Filistinlilerin kimliğine ilişkin her şeyi yok etmek için büyük çaba harcayan İsrail askerleri hakkında hikâyeler dinlerdi. Vefa Gazze Şeridi'ndeki iki savaşı da görmüştür: Dökme Kurşun ve Koruyucu Bulut. "O iki savaş beni kayda değer şekilde etkiledi. Acımasızca öldürülen çocukların görüntüsünü unutmayacağım."

Vefa, Filistin'in azim ve adaletsizliğe direnme değerleriyle yetiştirilmiştir. Bundan ötürü, ülkesini savunmasına yardım edecek, işgal karşısındaki kızgınlığını ve hüsrânını ifade etmesini ve ülkesine sevgisini göstermesini sağlayacak bir yol düşünmeye başlamıştı: Bu, yazmaktı. On bir yaşına geldiğinde, Vefa Filistin hakkında basit kısa hikâyeler yazmaya başladı ve henüz yakın bir zamanda İngilizce yazmaya teşvik edildi. İngilizce yazmaya devam etmeyi düşünüyor.

Rifat el-Arîr

(رفعت العرعير - Refaat Alareer)

Dökme Kurşun'dan sağ kurtulan Rifat el-Arîr, Gazze İslam Üniversitesi'nde ders veren bir akademisyendir. Yüksek lisansını University College of London'da Karşılaştırmalı Edebiyat alanında tamamlamıştır ve İngiliz Edebiyatı alanındaki doktorasını halen Malezya'da sürdürmektedir. Rifat 2007'den beri dünya edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat ve yaratıcı yazarlık dersleri vermektedir.

Şu sıralar yazar olarak kendini göstermeye başlayan Filistinli yazarlarla ilgilenmektedir ve onların yaratıcı yazarlık ve eleştiri becerilerini geliştirmeleri için birçoğuyla birlikte çalışmaktadır.

Kendi sözleriyle: *Filistin evvela mecazi olarak işgal edildi; yani sözcükler, hikâyeler ve şiirler yoluyla. Velhasıl bizim de cevap yazmamız, tüm çabamızı ve her kalemimizi kullanmamız, hem kendimizi hem de dünyadaki tüm halkları davamız hakkında eğitmek için davamızı tanıtmamız gerekir. Kendi masallarımızı anlatmak direniştir; unutmaya ve işgale karşı direniştir. Direniş gürültü çıkarmaktır ve Malcolm X'in dediği gibi, "Eğer bir şey istiyorsanız, biraz gürültü çıkarsanız iyi olur."*

Cihan el-Ferre

(جيهان الفراء - Jehan Alfarra)

Cihan el-Ferre, Gazze Şeridi'nden yirmi dört yaşında bir blog yazarı ve multimedya eylemcisidir. Uluslararası ve yerel örgütlerle işbirliği içerisinde, sosyal medya ve çeşitli multimedya kanalları aracılığıyla, Filistin davasının ve Gazze'deki hayatın gerçekliğinin savunusunu yapmaktadır.

Cihan, Mercy Corps'a ait Global Citizen Corps (Küresel Yurttaş Birlikleri) Gençlik Meclisi üyesiyken, Beyond Our Borders (Sınırlarımızın Ötesinde) isimli ilk blog ekibine katıldı. Cihan şimdilerde kendi blogunu sürdürmektedir ve Gazze'de bir kültürel forum olan Gazze Divanı'nın kurucu üyelerindendir. Aynı zamanda delegasyon kabul protokolünde yer aldığı Gazze'deki Bilgelik Evi'nde, Filistinli Gençlik Müdafaa Ağı üyesiydi. Cihan'ın yerel ve uluslararası örgütlerle yaptığı çalışmaların çoğu İngilizce eğitimi, tercümanlık ve hem İngilizce hem Arapça çeviri üzerinedir.

Cihan Filistin'in hikâyesini anlatmaktadır; yani çadırların dünyasından yükselen açlık, karanlık ve korku dolu gecelerle bezeli hikâyeyi; yıllar boyu süren sefalet, ıstırap ve

gözyaşının yerine yankılanan kahkahaları ve canlı gülümsemeleri koyarak kendi kaderini tayin etme umutlarıyla beslenen ve yıllar boyu hayatta kalmayı başarmış hikâyeyi; her geçen gün bir yenisi tekrarlansa bile karşısında inanılmaz güçlü, gamsız yürekleri bulan acı dönemlerinin hikâyesini; mürekkebi hiç bitmeyecekmiş gibi duran bir kalemin hikâyesini; F-16 jetlerin, Apache helikopterlerin ve Merkava tankların yaptıklarının hikâyesini; toprağın üzerinde yatan taşların hikâyesini; çaresizlik ve tam anlamıyla adaletsizliğe karşın hayatta kalmaya yönelik istisnai içgüdünün hikâyesini; Filistinliler aforoz edilmiş yabancılara dönüşürken, bir zamanlar kendi evi olan ve birkaç on yıl içinde başkalarının “evine” dönüşmüş olan bir yerin hikâyesini.

Kendi sözleriyle: *Filistinli ve aynı zamanda Gazzeli bir genç kadın olarak, Filistin hayatını bir yanda trajedileri diğer yanda keyifleriyle birlikte temsil etmek zorunda hissediyorum kendimi. Filistin zemininde durumun artan istikrarsızlığı ve özellikle de Gazze ablukası ışığında, Batı medyasının bu konudaki başarısızlığı da göz önünde tutulursa, gündelik hayatımızın gerçekliğini yansıtmak ve söze dökmek benim için mecburi bir sorumluluk haline geldi.*

Sare Ali

(سارة علي – Sarah Ali)

1991 yılında Kuveyt'te doğmuş bir Filistinli olan Sare Ali, Gazze'de ikamet etmektedir ve Gazze'de büyümüştür. 2009'da Gazze İslam Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girmiş ve 2013 yılında İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden lisans derecesiyle mezun olmuştur. Sare şimdilerde bir İngilizce öğretmeni ve eğitimcisi olarak çalışmaktadır. Edebiyat, edebiyat eleştirisi, dilbilim, sanat, doğa, politika, din ve dinler arası çalışmaların da dâhil olduğu pek çok şeyle ilgilenmektedir. Özellikle sömürgecilik sonrası edebiyat, sömürgeci ve sömürgeleştirilen arasındaki ilişki, benliğin ve ötekinin temsiline odaklanmaktadır. Aynı zamanda kimlik ve öz-şüphe meseleleri de ilgileri arasındadır.

Sare, Arapça yazmaya erken yaşlarda başlamış olmasına karşın, ancak İsrail'in Gazze Şeridi'ne 2008-2009'daki saldırısından sonra İngilizce yazmaya başlamıştır. Edebiyat dalında okumuş ve diploma almış olan Sare, yazmanın gücüne inanmaktadır. Ona göre, işgale karşı mücadele ve direniş farklı cephelerde gerçekleşmektedir, gazetecilik ve medya alanları da buna dâhildir.

Daha da ötesi, Filistin'deki ve işgal edilmiş diğer bölgelerdeki blogcuların/yazarların kendi adlarına konuşma ve uzun zamandır susturulan yahut görmezden gelinen fikirleri seslendirme fırsatını kullanması gerektiği düşünülmektedir. Sare'nin bakış açısına göre, Filistinlilerin kim olduğu ve neyi savunduklarıyla ilgili basmakalıp imgelere meydan okumak ve nihayet onları değiştirmek, Filistinli yazarların misyonudur. Sare Filistin direnişinin her biçimini desteklemekte ve buraya ait tüm insanlar için, ırktan yahut dinden bağımsız olarak, tek bir devleti savunmaktadır.

Kendi sözleriyle: *Yazmak hem bir kendini ifade etme yolu, hem de Filistinli insanlara yapılan haksızlıklar konusunda haberleri yaymanın ve hakikati ifşa etmenin bir biçimidir.*

Yusuf el-Cemal

(يوسف الجمل - Yousef Aljamal)

Yusuf el-Cemal yirmi dört yaşında bir Gazze İslam Üniversitesi mezunudur ve şimdilerde Malezya'daki Malaya Üniversitesi'nde yüksek lisansını yapmaktadır. Son iki yıl içerisinde, Yusuf Batılı medya kanallarından Filistin hakkındaki yüzlerce makalenin, çalışmanın ve raporun tercümesini yapmıştır. Yusuf tercüme yoluyla Filistin anlatısını Batı'da yaymaya kararlı bir blogcudur ve yakın zamanlarda, İsrail zindanlarındaki yirmi iki Filistinli tutsağın tecrübelerinin bir derlemesi olan *The Prisoners' Diaries* kitabının tercümesinde rol almıştır.

Ana akım medyanın Filistinlilerin karşısında yer aldığı ve onları ezenleri büyük ölçüde desteklediği bir zamanda, Yusuf dünyadaki kitlelere ulaşmak için alternatif medyaya güçlü bir inanç duymaktadır.

Yusuf, Gazze'ye uygulanan ablukanın son derece sıkı olduğu bir dönemde, 2010'da yazmaya başladı. Abluka zamanlarında elinden çıkan ilk iş yayınlandı ve hem sınıf arkadaşlarından hem de öğretmenlerinden teşvik gördü. Yusuf için, yazmak var olmak demektir.

Kendi sözleriyle: *Günümüzün dünyasında, sözcükler savaş makinalarından daha güçlü, kılıçtan daha keskin olabilir. Yazmak hikâyeyi anlatmaktır ve hikâyeler bunu şimdiye ait, ebedi ve sonsuz kılarlar. Yazmak, kendi hikâyemi yeniden ele geçirmektir. Yazmak hafızayı canlı tutmaktır; unutmayalım diye, zaman geçtikçe ayrıntılar kaybolmasın diye.*

Ben işgal koşulları altındaki kendi tecrübeme dair yazmayı tercih ediyorum zira bu dışarıdaki insanlara daha çok hitap ediyor. Önümüzde uzanan zaman dilimindeki birinci önceliğim, Filistinliler eliyle Filistin anlatısını sahiplenmek ve yeniden ele geçirmektir. Chinua Achebe'nin ifadesiyle: "Aslanlar kendi tarihçilerine sahip oluncaya dek, avın tarihi avcıyı göklere çıkaracaktır."

Nur es-Susi

(نور السوسي - Nour Al-Sousi)

Nur es-Susi bir ülkenin kaybını, iki savaşı ve yaklaşık yirmi beş yılı yaşamış ve sağ kalmıştır. Nur Gazze İslam Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü lisans derecesiyle bitirmiştir. Okumak ve yazmak çocukluğundan beri Nur'un tutkularıydı. O zamandan bu yana, yazmak kökleşmiş bir alışkanlık, nefes almaya benzer bir şey haline geldi. Kompozisyon en sevdiği dersti ve yazmış olduğu bir parçayı ya da hikâyeyi okumasının ardından hocanın gözlerinde oluşan hayranlık dolu bakış kadar onu memnun eden başka bir şey yoktu.

Yazı kariyerinin erken bir döneminde yazdığı kısa bir hikâyeyle Nur çevrimiçi bir yarışmayı kazandı ve böylece, pek çok kişi tarafından kendi blogunu kurmaya teşvik edildi.

Filistin'de, özellikle Gazze'de yaşamak Nur'un ilham kaynağıdır ve yazıları esas itibarıyla Filistinlilerin gündelik hayatlarında tecrübe ettiklerini ifade etmektedir. Gazzeli bir Filistinli olmak ona kişinin sadece silahlarla değil, aynı zamanda kelimelerle de direnebileceğini öğretmiştir. Şim-

dilerde, Nur İngilizce öğretmenliği yapıyor. Öğrencilerine sözcüklerin gücünü öğretmeye çalışıyor.

Kendi sözleriyle: *Eylül 2000'de ikinci İntifada patlak verdiğinde, Filistinliler olarak hayatımızın bir mücadeleden ibaret olduğunu anladım. Böylesi bir mücadelede, kalem dışında elime alabileceğim başkaca bir şey yoktu; velhasıl ben de kendi yaşıtım olan şehitler hakkında kısa hikâyeler yazmaya başladım.*

Şehd Avadallah

(شهد عوض الله - Shahd Awadallah)

Şehd Avadallah, yirmi dört yaşında bir Gazze İslam Üniversitesi İngilizce Bölümü mezunudur. Şehd Gazze'deki bir UNRWA okulunda İngilizce öğretmeni olarak çalışmaktadır. Yedi yaşında okumaya başladığından beri, kurmaca onun tutkuyla bağlandığı ilgi alanı haline gelmiştir. Yazma macerası on sekiz yaşında, bir lise öğrencisi olduğu sıralar başlamıştır. Yazmak Şehd'in eğlenceli meşgalesi ve kendine has rahatlama yoluydu.

Şehd, gülümsemeleri ve gözyaşları kendi hayatları ve ahvalleri hakkında çok şey anlatan insanlar hakkında yazmaktadır. İlaveten, Filistin gibi işgal altındaki bir ülkede yaşamak yazdıklarını ve yazma biçimini etkilemiştir.

Kendi sözleriyle: *İsraili işgalcinin meydana getirdiği ya da işlediği suçlar ya da görünmez hikâyeler halinde başıma gelenleri açığa vurarak kendi deneyimlerimi ve başkalarının hikâyelerini dile getirmek... Bütün bunlar daha çok şey bilme, daha güçlü olmama, kendi durumumun farkına daha çok varmama ve bu imgeleri ve gerçeklikleri kısa hikâyeler yazarak dünyanın geri kalanına iletmeme yardımcı oldu.*

Nur el-Bûrnu

(نور البورنو - Nour El Borno)

Nur el-Bûrnu yirmi yaşındadır. Gazze İslam Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı öğrenimi görmektedir. Nur yazma, sinema ve okuma bağımlısıdır ve ileride İngilizce öğretmeni olmayı dilemektedir. Lise yıllarındayken İngilizce şiir yazmaya başlamıştır. Şiir onun için soluduğu oksijen, dışarı açılan penceresi gibidir.

Kendi sözleriyle: Eski ben ve yeni ben arasındaki fark, ilhamın kaynağıdır. Eskiden ailemden ve arkadaşlarımdan ilham alırdım. Gelgelelim, artık temel olarak doğadan ilham alıyorum. İnsan etkili bir şekilde yazabiliyorsa, onun için ayağa kalkıp yazmanın ve bu dünyayı daha iyi bir yer haline getirmeye çalışmanın görev olduğuna inanmaya başladım ve ben de işte bunu yapıyor ya da yapmaya çalışıyorum.

Umuyorum ki bir gün bu dünya güvenli ve tüm nesiller için daha iyi bir yer olacaktır. Baştan sona savaşlarla ve ıstıraplarla dolu olan davama, yazmanın yardım edeceğine yürekten inanıyorum. Belki bir gün, yazılarımız özgürlüğümüzün önünü açan bir yola dönüşecektir. İşte böylelikle şunda karar kıldım ki yazdıklarım bir kişiyi bile etkiliyorsa, o zaman bu büyük bir şeydir.

Semiha Elvan

(سميحة علوان - Sameeha Elwan)

Yirmi beş yaşındaki Semiha Elvan, Birleşik Krallık Durham Üniversitesi'nden Kültürel Çalışmalar alanında yüksek lisans derecesi almıştır ve Gazze İslam Üniversitesi İngiliz Edebiyatı bölümü mezunudur. Semiha birkaç yıl önce, Dökme Kurşun Operasyonu (2008-2009) olarak da bilinen Gazze savaşının bitiminden sonra kendi blogunu kurmuştur. Ölümle yaşam arasındaki yoğun bir durumun kıskacında kalması, zaten bireysel ve kolektif kimliğin cisimleşip sabitlendiği bütün bir ulusal mücadele içinde nasıl hapsoldüğünü yansıtıyordu. Semiha, Filistinlilerin bütün varoluşunu insansızlaştıran bir söyleme ve onları hayatlarının nasıl görünmesi ve nasıl sunulması gerektiğiyle ilgili yorumlamalara tabi tutan bir kurban söylemine cevap yazmak kaçınılmaz olduğu için yazmaktadır. Bununla yüzleşmesi kendi sesi yoluyla, Filistinli bir sesle olmuştur.

Semiha'ya göre, yaşanan her deneyim kaydedilmeye değer bir deneyimdir ve şimdi "anlatılan" şu masalların her biri –ister sahici bir deneyimden, ister başkalarının deneyimine ait temsillerden, isterse, yerinden edilme ve geri

dönüş gibi, sırf Filistinli olmalarından ötürü Filistinliler için kutsal sayılan malum deneyimlerden türemiş olsun-hatırlanmaya ve anlatılmaya değer. Bu deneyimlerdeki memleket ve kimlik anlayışlarından geriye kalan tek şey, hafızanın kendisidir. Hem söz hem de onları okunulabilir ve erişilebilir kılan siber âlem, onların “yumuşak silahları” olmuştur.

Kendi sözleriyle: *“Benliğim” anlamında “ben”den bahsetmek ve kendi bireysel durumum üzerine düşünmek, kendi blogumu kurmamın esas sebebiydi. Ve siber âlemin sayfaları arasından seslendim ki burada memleket ile kimliğin parçalanmışlığı, sesimin klasik bir tür olarak otobiyografik yazım gelenekleriyle kısıtlanmadığı, “bana” ait sesle ve işgal altındaki parçalanmış mekânlarda yaşanan sahici deneyimlerle özgürleştirildiği, birleştirici bir mekân buluyordu kendine.*

Henan Habeşı

(حنان حبشي - Hanan Habashi)

Henan Habeşı, 1990 yılında Gazze’de doğmuştur. Gazze İslam Üniversitesi’nde İngiliz Edebiyatı öğrenimi görmüştür ve şimdilerde İngilizce öğretmeni ve çevirmen olarak çalışmaktadır. Henan müzik, diller, edebiyat ve folklorun her türüyle ilgilenmektedir. Henan Filistinli gençliğin İsrail işgaline karşı her cephede kendi haklı davası için savaşma kabiliyetine sahip olduğuna inanmaktadır. Konuşulan ve yazılan sözün yapıcı gücüne inanır. Yazmak için ilk eline kalem alışı, Dökme Kurşun Operasyonu’nun (2008) dördüncü gününde bir ölüm notu biçiminde günlük tutmaya başlamasıyla gerçekleşmiştir ki bu ona ilk başta, boş bir sokakta atılan çaresiz bir çığlık gibi geliyordu. “Filistin’in F’si” isimli ilk kısa hikâyesini yazdığında, Henan ilk güçlendirici yazma deneyimini yaşamıştır. Sonrasında, Filistin’in –toprağın, halkın ve hatıraların– “iki taraf arasındaki ihtilaf” şeklindeki dar anlayış üzerinden ele alınmaması gerektiğine inanmaya başlamıştır.

Henan’ın düşüncesine göre Filistin’i yazmak, Filistinlilerin görevidir; başka kimsenin değil. Mevcut devletsiz,

malsız mülksüz halleri itibariyle, toprağın hikâyesini anlatmak Filistinliler için kendi kaderini tayin etmeye giden yoldaki ilk adımdır. Henan'ın yazma konusundaki rol modeli Ğassan Kenefani'dir. Kenefani gibi entelektüel insanların daha fazla olması Filistin'i özgürleştirmeyebilir; ancak kesinkes "tankerin duvarlarına vuracaklardır."

Kendi sözleriyle: *Dünyadaki pek çok insan onlar adına konuşma hakkını kendinde gördüğü için, Filistinliler, her biri eşit ölçüde rahatsız edici ve bu haklı davaya haksızlık eden iki zıt basmakalıp imgeden mustarıptır: Filistinli ya yalnızca bir sevecenlik nesnesi olarak çaresiz bir kurbandır, ya da kana susamış bir barbardır. Filistinliler her ikisi de değiller.*

Tesnim Hammûde

(تسنيم حمودة - Tasnim Hammouda)

Tesnim Hammûde, Gazze'de yaşayan on dokuz yaşında bir Filistinli öğrencidir. İngilizce konusundaki tutkusunun büyük bir kısmı kendisinin İngilizce öğretmeni olan annesinden gelir. Çocuklarını ellerinden gelenin en iyisini yapmaları için her zaman destekleyen özverili bir annenin çocuğu olarak, Tesnim kısa sürede İngilizce becerisini geliştirmek için doğru yolu bulmuştu. "Gelecek, onun için şimdiden hazırlananlara aittir." Hayat düsturunun ne olduğu ne zaman sorulsa, Malcolm X'in bu en sevdiği sözüyle cevap verir. Buna inanır ve hem kalbinde hem zihninde, akademik hayatının ve İngilizce öğreniminin önce geldiği bir plan yatmaktadır.

On dört yaşındayken, Tesnim ileri seviyede bir İngilizce dil kursuna katılmıştı. Bu tam anlamıyla hayatını değiştiren bir deneyimdi. Doğru öğretmeni ve fırsatları yanına alınca, İngilizce yazmaya başladı. Ardından Gazze'deki ilk savaş meydana geldi. Anne babasını ve evini bir İsrail bombası sonucu kaybetmenin kıyısından döndüğü o acı dolu zamanlardan sonra, pek çok Gazzeli için olduğu gibi,

Tesnim'in de kendini toplaması ve hayata devam etmesi biraz zaman aldı. Hiç olmadığı kadar kararlı hale gelen Tesnim, kendi topluluğu içinde daha somut bir varlık kazanmakta ısrarcıydı. Savaşın ona öğrettiği şey, toplumu kendisinin de esaslı bir parçası olduğu bir bütün olarak görmesiydi. Kendisi de hayalleri de büyüdü. Daha fazla şey öğrenme konusundaki son girişimi, bir liderlik programı kapsamında ABD'ye seyahat ettiği 20 Haziran 2013'teydi. Orada kaldığı altı hafta boyunca yeni yazı üsluplarıyla karşılaştı ve gelecek için koyduğu hedeflere bir adım daha yaklaştı.

Kendi sözleriyle: *İşte ancak o zaman [ileri seviye İngilizce kursu sırasında] İngilizce konusunda ustalaşmanın, yalnızca gelecekteki bir lisans derecesinden çok daha fazlası olabileceğinin farkına vardım. Bu, sözcüklerin belirgin şekilde güçlü olduğu bir dünyada daha yaratıcı olmanın anlamlı bir yoluydu.*

İlham Hillis

(إلهام حلس - Elham Hilles)

1988'de doğan İlham Hillis, Gazze şehrinin Filistinli bir sakinidir. Liseyi 2006'da bitirmiş ve ardından, İngiliz Edebiyatı öğrenimi görmek için küçüklüğünden beri hayalini kurduğu Gazze İslam Üniversitesi'ne girmiştir. İlham evli ve tam zamanlı çalışan bir ev kadınıdır. İlham'ın başlıca ilgi alanları çeviri, Arap ve Rus edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat ve politikadır. İngilizce yazmaya başlamadan önce, 2007-2009 yılları arasında çevrimiçi forumlar için pek çok Arapça hiciv yazısı ve kısa hikâye yazmıştır.

İlham yazmayı bir kaçış vasıtası, etrafını saran dünya hakkında tefekkür etmenin ve sözler aracılığıyla sıfırdan bir şey yaratmanın yolu olarak görmektedir.

Kendi sözleriyle: *Yazmak, sayesinde şehrimin etrafında yer alan sefil kamplardaki Filistinli mültecilerin huzursuzluğuna ve acısına ışık tutmaya çalıştığım bir direniş yoludur.*

Aye Rabâh

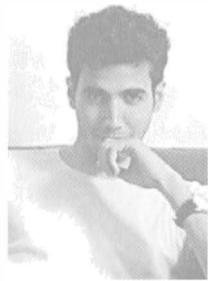
(آية رباح - Aya Rabah)

Aye Rabâh, Gazze'deki el-Ezher Üniversitesi'nden yirmi yaşında bir tıp öğrencisidir. Sıklıkla Tıp Öğrencileri Birliği ile gönüllü işler yapmaktadır ancak hayatını başkaları için çalışarak geçirmek isteyen biri için hiçbir şey kâfi gelmez gibidir. Aye için, yazmak kendisini becerikli hissetmesini sağlayan en harikulade şeydir ve ona ayakta kalması için daha fazla sebep sağlamaktadır. Aye ikinci Filistin intifadasındaki ölüm manzaralarına tepkisini yazarak göstermiş ve Gazze üzerindeki Dökme Kurşun Operasyonu'na daha da fazla yazarak tepki vermiştir.

Aye'yi yazmaya ilk teşvik eden şey, Filistin ve Filistinli kahramanlarla ilgili acı tatlı hatıralardır. Pek çok başka Filistinli gibi, Aye de tutsaklardan, şehitlerden, kuşaklar boyu mültecilerden ve çalınmış arazilere, savaşımlara, ölüme ve İsrail'in Filistin'de yol açtığı yıkıma dair imgelerden hem etkilenmiş hem de ilham almıştır.

Kendi sözleriyle: *Gazze'de tıp tahsili yapmam sebebiyle rüyamın yarı yarıya gerçekleştiğini görebiliyordum; ne var ki geri kalan yarısı oldukça uzaktaydı ve tedavi edeceğim hasta-*

ların vücutlarında ya da yazacağım kelimelerin içinde saklıydı. Şunu fark etmeye başladım ki yazmak, özgürlüğün en muazzam anlamıydı... Dışarı açılan penceremi yazarak buldum. Yazdığım zaman hayatımın daha büyük hedeflere adanmış olduğunu hissediyorum ve böyle hissettiğimde, olmak istediğim kişiymişim gibi geliyor. Yazmak beni varoluş uğruna mücadelesinin içinde tutuyor ve hayatta kalmak için anlamlı bir meşruiyet sağlıyor.

Muhammed Süleyman

(محمد سليمان - Mohammed Suliman)

Muhammed Süleyman Gazze’de yaşayan bir yazar ve insan hakları emekçisidir. London School of Economics’ten insan hakları alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. Yazıları Al Jazeera English, Open Democracy, Electronic Intifada ve Mondoweiss’in da içinde bulunduğu pek çok farklı çevrimiçi yayında yer almıştır.

Hayatının çoğunu, Filistin halkı ve toprakları üzerindeki İsrail işgalinden kaynaklanan politik sallantılar, istikrarsızlık ve şiddetle dolu bir bölgede geçirmiş olmasından dolayı, Muhammed ilk elden tanıklık ettiklerine dair kendi görüşlerini, tecrübelerini ve günlüklerini kayıt altına alma mecburiyeti hissetti. İnsanların yanılsama yaratan karmaşık politik vaazlardan ve muammalı medya analizlerinden azade olarak Filistinlilerin hayatını okuyabilmesi ve daha fazla tanınması için Muhammed bir blog kurdu. Gazze’de hiç bulunmamış insanlar Filistin’deki, özellikle de Gazze’deki hayata dair öyle bir imge oluşturuyorlar ki baştan aşağı sefalet ve acıyla dolu olan bu resimde en ufak huzur dolu bir ana yer kalmıyor. Gelgelelim, Muhammed’in blo-

gu savaştan olduğu kadar barıştan, çaresizlikten olduğu kadar umuttan, yerinden yurdundan edilmeden olduğu kadar geri dönüşün kaçınılmazlığından bahsediyor. Muhammed Gazze ve onun halkı hakkında, onlar için, onlara dönük olarak yazıyor.

Kendi sözleriyle: *Kelimenin bizzat kendisi [Gazze] birbiriyle uzlaşmaz bir dolu anlamı çağrıştırıyor: Ölüm ve yaşam, zevk ve sefalet, coşku ve kahr, umut ve çaresizlik, Hamas ve Fetih. Gazze kelimesi, kendi tabiatı gereği ve yalnızca ağızdan çıkmasına bağlı olarak, her Gazzelinin hafızasında derinlere yerleşmiş iki imgeyi bir araya getirmektedir: Bir tanesi hiç korkmaksızın bir tankın karşısında durup taş atan Faris Odeh'nin, diğeryse babasının kucığında ölüm korkusuyla ağlayan Muhammed ed-Durra'nın görüntüsü. Kulağa hafifmiş gibi gelen bu kelime, kendi düşmanlarının yüreğine ağırlık çöktirmektedir.*

Revan Yağı

(روان ياغي - Rawan Yaghi)

Revan Yağı, Gazze'den yirmi yaşında bir Filistinlidir. Öğrenimine Gazze İslam Üniversitesi'nin İngiliz Edebiyatı bölümünde başlayan Revan, daha sonra Birleşik Krallık'taki Oxford Üniversitesi'ne geçmiştir. Yazmaya ek olarak, resim yapmayı da sevmektedir. 2008-2009 yıllarındaki Gazze saldırısı sonrasında İngilizce yazmaya başlamıştır. Revan kendi anlatılarında esas olarak çocukların bakış açısını tercih etmektedir çünkü onların seslerinin Gazzelilerin ahvalini ve umutlarını yansıtmakta daha güçlü olduğunu hissetmektedir. Revan'ın hikâyeleri, bir İsrail uçağı ne zaman ağır bombalar bıraksa vuku bulan gerçek hikâyelerden türemektedir çünkü her saldırıda molozların altında kalan bir çocuk vardır. Bir pilotun emirlere uyarak yüksek teknoloji bir roketi yollayan düğmeye her basışında bir çocuk travma geçirmekte, ötekisi katledilmekte, bir üçüncüsü yalnız kalmakta ve bir başkası şekilsiz bir et yığınınına dönüşmektedir.

Revan bu çocukların hikâyelerini anlatmak için yazmaktadır çünkü onların daha fazla acı çektiğini görmek

istememektedir. İnsanlar onların acılarını hissettiklerinde, bunu durdurmak için çaba gösterilebilir. Kulağa klişe gibi gelse de, Revan özgürlüğün hasretini çekmektedir. Bir mülteci olarak doğması ve hatırlayabildiği kadarıyla ta en başından beri yurdundan koparıldığını hissediyor olması itibarıyla, bir memleketi ve sahip olmasına ya da tecrübe etmesine hiç izin verilmeyen bir hissi özlemiştir.

Kendi sözleriyle: *Sınırları ve duvarları aşmak konusunda edebiyatın gücüne inanıyorum. Kurmacanın milliyetlere ve önyargılara ait zihinsel sınırlamaları silme ve insanların insani özüne ulaşma yeteneğini deneyimledim; ben de kendi eserlerimin başkalarına aynı deneyimi tattıracağını umuyorum.*

Kimi zaman, yazdıklarım sayesinde elime bir şey geçtiğini hissediyorum. Sahip olmanın tadını çıkardığım ve başkalarının ihlâl etmesine müsaade etmeme imkânına sahip olduğum bir tür özgürlüğü tecrübe ediyorum. Ve her ne kadar yazılarım duvarlarla kuşatılmış ve savaşların içinde geçiyor olsa da, bana kendimi özgür hissettiriyorlar; çünkü onları yazmayı ben seçiyorum, sessiz kalmayı reddederek.

Teşekkürler

Pek çok insana bu kitaba katkıları için derinden müteşekkirimiz. Bu kitabı bir gerçeklik haline getirdikleri için Helena Cobban'a, Kimberly MacVaugh'ya ve Just World Books'taki ekibin geri kalanına teşekkür etmek istiyorum. Umut veren yazarların pek çoğunu desteklediği için Annie Robbins'e bir teşekkür gerekir. Bu kitabın yazarlarından biri olan Yusuf el-Cemal, aynı zamanda Gazze'deki Politika ve Kalkınma Çalışmaları Merkezi üzerinden lojistik yardımda bulundu, Semiha Elvan da metinleri okurken harika bir iş çıkardı. Bu kitaba en büyük lütuf iki kişiden geldi: Kendi de kitabın yazarları arasında ve ilk günden beri işin içinde olan Sare Ali metinler önerdi, okudu ve hikâyelere şimdiki biçimini ve görünümünü vermek için benimle ve yazarlarla birlikte çalıştı; Wordreams Düzelti ve Tasarım'dan Diana Ghazzawi'ninse keskin gözü ve editörlük hüneryleri hikâyeleri yetkinleştirdi.

Gazze Cevap Yazıyor, Gazze’den on ikisi kadın on beş genç Filistinli yazarın bütün Filistin’i tek bir anlatıda birleştiren kısa hikâyelerinden oluşuyor. İsrail işgali ve ablukası altında, özellikle de İsrail’in 2008-2009 kışındaki “Dökme Kurşun Operasyonu” adını verdiği saldırısı sırasında ve sonrasındaki deneyimleri bu genç yazarların yazılarını ve yaşamlarını derinden etkiledi. Bu hikâyeler direniş ve başkaldırmanın, Filistin belleğini korumanın, susturma girişimleri ve mevcut zorluklar karşısında yaratıcılığın hikâyeleri. Toprağın, zeytin ve limon ağaçlarının, mülteci kamplarının, tünellerin, Apartheid Duvarı’nın, Kudüs’ün, Geri Dönüş Hakkı’nın hikâyeleri...

“Gazze artık yalnızca her Filistinlinin değil, yerkürenin dört bir yanındaki her özgür ruhun da kalbinde daha derinlere kök salmıştı. Gazze başka her şeyin üstündeydi. Gazze hiç boyun eğmedi. Gazze elimizdekiler ne kadar az olursa olsun, gereken her araçla zulme karşı savaşmayı öğretti bize. Gazze bize asla diz çökmemeyi ve bunu birkez olsun aklından geçirmemeyi öğretti. İşte bu yüzden bu kitabı çıkardık: Gazze’nin bu özelliğini onurlandırmak için.”

Rifat el-Arîr

